

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

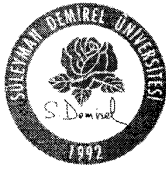
**BİLİM VE SANAT MERKEZİNE DEVAM EDEN ÜSTÜN
ZEKÂLİ VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN
SOSYALLEŞME KOŞULLARI
(BATI AKDENİZ BÖLGESİ ÖRNEĞİ)**

**Burcu ERDEM
0930209167**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
Prof. Dr. Kamil KAYA**

ISPARTA - 2013

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMA
SINAV TUTANAĞI

Tez Savunması 1

Tarih: 27/12/2013

Enstitü Yönetim Kurulunun 18/12/2013 tarih ve 634-11/a sayılı kararıyla oluşturulan jürimiz Sosyoloji Anabilim Dalı Sosyoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS öğrencisi Burcu ERDEM'nin "BİLİM VE SANAT MERKEZİNE DEVAM EDEN ÜSTÜN ZEKALİ VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN SOSYALLEŞME KOŞULLARI (BATI AKDENİZ BÖLGESİ ÖRNEĞİ)" başlıklı tezini incelemek ve değerlendirmek üzere 27/12/2013 tarihinde saat 13.30'da toplanmış ve aday tez savunmasına almıştır.

Lisansüstü Yönetmeliği Madde 25 uyarınca adaya 70 dakika süreyle teziyle ilgili Ek'te sunulan sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tezinin aşağıda belirtilen sebeplerle,

☒ **Tezin kabul edilmesine**
(Öğrenci, varsa jüri tarafından gerekli görülen düzeltmeleri yaparak, tezinin onaylı son şeklini bir (1) ay içinde Enstitü'ye teslim etmelidir.)

☐ **Tezde düzeltme verilmesine**
(Öğrenci, tezde gerekli görülen düzeltmeleri yaptıktan sonra üç (3) ay içinde savunmasını yineleyecektir.)

☐ **Tezin reddedilmesine**
(Öğrenci, yeni tez konusu belirlemelidir.)

***Tez adı değişikliği yapıldı/yapılmadı.**
oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.
Gereği için arz olunur.

Jüri

Adı Soyadı

Danışman : Prof.Dr. Kamil KAYA

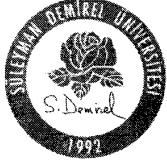
Üye : Doç.Dr. Ümit AKÇA

Üye : Yrd.Doç.Dr. Nilüfer NEGİZ

İmza

Ek : Herbir jüriye ait tez değerlendirme jüri raporları

Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	Tarih:	Karar No:
Bu form danışman tarafından düzenlenerek 3 gün içerisinde ilgili Anabilim Dalı aracılığı ile Enstitüye teslim edilir.		

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Sosyalleşme Koşulları (Batı Akdeniz Bölgesi Örneği)” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

31.12.2013

Burcu ERDEM

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BİLİM VE SANAT MERKEZİNE DEVAM EDEN ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN SOSYALLEŞME KOŞULLARI (BATI AKDENİZ BÖLGESİ ÖRNEĞİ)

Burcu ERDEM

**Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Sosyoloji Anabilim Dalı, 151 Sayfa, Isparta 2013**

Danışman: Prof. Dr. Kamil KAYA

Toplumların tarihinde iz bırakan, içinde yaşadığı topluma liderlik yaparak kültür ve medeniyeti çağın ilerisine taşıyan üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyler ve bu bireylerin eğitimi geçmişten günümüze hep ilgi konusu olmuştur. Ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilere eğitim veren belli başlı kurumların içerisinde en yaygın olanı Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü' ne bağlı Bilim ve Sanat Merkezleridir.

Bilim, sanat, teknoloji vb. alanlarda toplumlara liderlik yapacak bireylerin uygun eğitim olanaklarıyla yetiştirilmesi, sadece bu bireylerin içinde yaşadıkları toplumlar için değil; tüm insanlık için büyük önem taşımaktadır. Bilim ve Sanat Merkezleri de; kendi akranları içerisinde seçilen üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin ilgileri ve kabiliyetleri doğrultusunda eğitim aldıkları kurumlar olmaları sebebiyle önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmanın amacı; Bilim ve Sanat Merkezi' ne devam eden üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sosyalleşme koşullarını ortaya koymaktır. Çalışmada, zekâ ve sosyalleşme kavramlarından hareketle; Antalya, Burdur ve Isparta Bilim ve Sanat Merkezi' ne devam eden üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sosyalleşme koşulları alan verilerinden de yararlanılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zekâ, Üstün Zekâ, Sosyalleşme

ABSTRACT**MA. Thesis****THE SOCIALIZATION CONDITIONS OF GIFTED AND TALENTED
CHILDREN WHO STUDY IN SCIENCE AND ART CENTER
(THE SAMPLE OF WEST MEDITERRANEAN REGION)****Burcu ERDEM****Süleyman Demirel University, Institute of Social Sciences,
Department of Sociology, MA Thesis, 151 Pages, December 2013****Supervising: Prof. Dr. Kamil KAYA**

The gifted and talented individuals who have impressed the societies and made the culture and civilization go beyond the era by being a leader in the society they have lived and the education of these individuals has always been a subject of interest. The most common major institution for the education of the gifted and talented students in our country is the Science and Art Centers related Special Education and Guidance Services of Ministry of National Education.

The appropriate training of the students who will lead the societies in the areas of science, art and technology does not only have important for their society but also has great importance for all humankind. Science and Art Centers have great importance due to being the institutions providing educations to gifted and talented students who are selected among their peers in accordance with their ability and interests.

The purpose of this study; is to present the conditions of the socialization of the gifted and talented students who study in Science and Art Centers. In the study, by using the notions of intelligence and socialization, it is tried to be explained the conditions of the socialization of the gifted and talented students who study in Science and Art Centers in Antalya, Burdur and Isparta by using the field data.

Key words: Intelligence, Superior Intelligence, Socialization

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
TABLolar DİZİNİ	x
ÖNSÖZ	xiv
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	1
2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	2
4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	3
5. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLARI.....	4
6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	4
6.1. Evren ve Örneklem.....	4
6.2. Verilerin Toplanması ve Analizi	5

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. ZEKÂ KAVRAMI, ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLAR ..	6
1.1. Zekâ Kavramı.....	6
1.2. Zekâyı Etkileyen Faktörler.....	9
2. ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLAR.....	11
2.1. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Tanımı	11
2.2. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Tespiti	13
2.3. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Özellikleri.....	15
2.3.1. Fiziksel Özellikleri.....	16
2.3.2. Zihinsel Özellikleri	17
2.3.3. Kişilik Özellikleri	18
2.3.4. Sosyal Özellikleri.....	19

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYALLEŞME KAVRAMI VE ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMLERİ

1. SOSYALLEŞME KAVRAMI.....	21
2. SOSYALLEŞMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	22
2.1. Aile	24
2.3. Okul	30
2.4. Kitle İletişim Araçları	32
3. ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ	34
3.1. Yabancı Ülkelerde Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Eğitimi	34
3.2. Ülkemizde Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Eğitimi.....	35
3.2.1. Cumhuriyetten Önce Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Eğitimi.....	35
3.2.2. Cumhuriyet Döneminde Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Eğitimi.....	37
4. ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARA YÖNELİK EĞİTİM PROGRAMLARI	38
5. FORMEL SOSYALLEŞTİRME ARACI OLARAK BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ	40
5.1. Bilim ve Sanat Merkezlerinin Amaçları.....	41
5.2. Bilim ve Sanat Merkezlerinin İlkeleri	42
5.3. Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğrenci Seçimi	43
5.4. Bilim ve Sanat Merkezlerinde Uygulanan Eğitim-Öğretim Etkinlikleri ve Eğitim Programları	44
5.4.1. Eğitim-Öğretim Etkinlikleri	44
5.4.2. Eğitim Programları	45
5.5. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Sosyalleşmesinde Bilim ve Sanat Merkezlerinin Yeri ve Önemi.....	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAN VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

BİLİM VE SANAT MERKEZİNE DEVAM EDEN ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN SOSYALLEŞME KOŞULLARI

1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER.....	52
1.1. Görüşülen İl	52
1.2. Cinsiyet.....	52
1.3. Yaş.....	53
1.4. Doğum Yeri.....	53
2. SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLER.....	54

2.1. Eğitim Durumu.....	54
2.2. Aile Yapısı	55
2.3. Gelir Durumu	62
2.4. Meslek ve Üniversite Tercihleri	63
2.5. Kendilerine İlişkin Algıları.....	66
3. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ ETKİSİ.....	69
3.1. Televizyon.....	69
3.2. Kitap Okuma Alışkanlığı.....	77
3.3. Bilgisayar ve İnternet Kullanımı.....	82
3.4. Cep Telefonu Kullanımı.....	90
4. SOSYAL VE SPORİTİF FAALİYETLERE KATILIM	94
5. AKRAN GRUBU VE ÖĞRETMENLERLE İLİŞKİLER.....	98
5.1. Bilim ve Sanat Merkezlerindeki Liderlerle İletişimi.....	98
5.2. Okuldaki Öğretmenleriyle İletişimi	100
5.3. Bilim ve Sanat Merkezlerindeki Arkadaşlarıyla İletişimi	102
5.4. Okuldaki Arkadaşlarıyla İletişimi	104
5.5. Arkadaşlarıyla Birlikte Katıldıkları Etkinlikler	106
6. AİLE VE AKRABA İLİŞKİLERİ.....	110
6.1. Ebeveynleriyle İlişkileri	110
6.2. Ebeveynler Arasındaki İlişkiler	115
6.3. Kardeşler Arasındaki İlişkiler	115
6.4. Aileleriyle Birlikte Katıldıkları Etkinlikler	117
6.5. Akrabalarıyla İlişkiler	120
7. BİLSEM ÖĞRENCİSİ OLMAK HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER	120
8. BİLİM YA DA SANAT ALANINDA ÖRNEK ALINAN KİŞİLER.....	128
9. ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN SORUNLARI VE BU KONUDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	132
9.1. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar.....	132
9.2. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Sorunlarının Çözüm Yolları.....	135
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	138
KAYNAKÇA	142
EKLER.....	146
EK.1. Anket Formu	146
ÖZ GEÇMİŞ.....	151

KISALTMALAR

T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
BİLSEM	: Bilim ve Sanat Merkezi
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
s.	: Sayfa

TABLOLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. Görüşülenlerin İli	52
Tablo 2. Görüşülenlerin Cinsiyeti	52
Tablo 3. Görüşülenlerin Yaşı	53
Tablo 4. Görüşülenlerin Doğum Yeri	53
Tablo 5. Görüşülenlerin Okuduğu Okul.....	54
Tablo 6. Görüşülenlerin Okuldaki Sınıfı.....	55
Tablo 7. Görüşülenlerin Kardeş Sayısı	55
Tablo 8. Görüşülenlerin Annesinin Sağ Olup Olmadığı.....	56
Tablo 9. Görüşülenlerin Babasının Sağ Olup Olmadığı	56
Tablo 10. Görüşülenlerin Anne ve Babasının Birlikte Yaşayıp Yaşamadığı.....	57
Tablo 11. Görüşülenlerin Anne ve Babası Ayrı ise Kiminle Kaldığı	57
Tablo 12. Görüşülenlerin Annesinin Eğitim Durumu.....	58
Tablo 13. Görüşülenlerin Babasının Eğitim Durumu	59
Tablo 14. Görüşülenlerin Annesinin Mesleği	60
Tablo 15. Görüşülenlerin Babasının Mesleği.....	61
Tablo 16. Görüşülenlerin Ailesinin Aylık Gelir Durumu	62
Tablo 17. Görüşülenlerin Haftalık Harçlığı	63
Tablo 18. Görüşülenlerin İleride Sahip Olmak İstedığı Meslek	63
Tablo 19. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin İleride Sahip Olmak İstedığı Meslek.....	64
Tablo 20. Görüşülenlerin İleride Gitmek İstedığı Üniversite	65
Tablo 21. Görüşülenlerin Zeki ve Yetenekli Olup Olmadıklarına Dair Görüşleri	66
Tablo 22. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Zeki ve Yetenekli Olup Olmadıklarına Dair Görüşleri	67
Tablo 23. Görüşülenlerin İli * Görüşülenlerin Zeki ve Yetenekli Olup Olmadıklarına Dair Görüşleri	68
Tablo 24. Görüşülenlerin Düzenli Olarak Televizyon İzleyip İzlemediği.....	69
Tablo 25. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Düzenli Olarak Televizyon İzleyip İzlemediği	70
Tablo 26. Görüşülenlerin Yaşı * Görüşülenlerin Düzenli Olarak Televizyon İzleyip İzlemediği	71
Tablo 27. Görüşülenlerin Günde Ortalama Kaç Saat TV İzlediği	72

Tablo 28. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Kanalı	73
Tablo 29. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Kanalı	74
Tablo 30. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Kanalı	75
Tablo 31. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Programı	76
Tablo 32. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Programı	76
Tablo 33. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Programı	77
Tablo 34. Görüşülenlerin Düzenli Olarak Kitap Okuyup Okumadığı	77
Tablo 35. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Düzenli Olarak Kitap Okuyup Okumadığı	78
Tablo 36. Görüşülenlerin Yaşı * Görüşülenlerin Düzenli Olarak Kitap Okuyup Okumadığı	79
Tablo 37. Görüşülenlerin En Son Okuduğu Üç Kitabın Türü	80
Tablo 38. Görüşülenlerin En Son Okuduğu Üç Kitabın Türü	81
Tablo 39. Görüşülenlerin En Son Okuduğu Üç Kitabın Türü	81
Tablo 40. Görüşülenlerin Kendilerine Ait Bilgisayarı Olup Olmadığı	82
Tablo 41. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Kendilerine Ait Bilgisayarı Olup Olmadığı	83
Tablo 42. Görüşülenlerin Yaşı * Görüşülenlerin Kendilerine Ait Bilgisayarı Olup Olmadığı	84
Tablo 43. Görüşülenlerin Bilgisayarının İnternet Bağlantısı Olup Olmadığı	85
Tablo 44. Görüşülenlerin İnternet Kafeye Gidip Gitmediği	86
Tablo 45. Görüşülenlerin Günde Kaç Saat İnternete Bağlandığı	86
Tablo 46. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Günde Kaç Saat İnternete Bağlandığı	87
Tablo 47. Görüşülenlerin İnterneti Kullanım Amaçları	88
Tablo 48. Görüşülenlerin İnterneti Kullanım Amaçları	88
Tablo 49. Görüşülenlerin İnterneti Kullanım Amaçları	89
Tablo 50. Görüşülenlerin Cep Telefonunun Olup Olmadığı	90
Tablo 51. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Cep Telefonunun Olup Olmadığı	91
Tablo 52. Görüşülenlerin Yaşı * Görüşülenlerin Cep Telefonunun Olup Olmadığı	92
Tablo 53. Görüşülenlerin Cep Telefonunun İnternet Bağlantısı Olup Olmadığı	93
Tablo 54. Görüşülenlerin Okullarındaki Sosyal Faaliyetlere Katılım Durumu	94
Tablo 55. Görüşülenlerin Katıldıkları Sosyal Faaliyetler	94
Tablo 56. Görüşülenlerin Düzenli Olarak Spor Yapıp Yapmadığı	95
Tablo 57. Görüşülenlerin Yaptıkları Sporlar	96

Tablo 58. Görüşülenlerin Bilimsel Bir Yarışmaya Katılım Durumu	96
Tablo 59. Görüşülenlerin Bilimsel Bir Yarışmada Ödül Alıp Almadığı	97
Tablo 60. Görüşülenlerin Bilsem' deki Liderleri ile İletişimi	98
Tablo 61. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Bilsem' deki Liderleri ile İletişimi	99
Tablo 62. Görüşülenlerin Bilsem' deki Liderleri ile İletişimi Olumlu ise En Önemli Nedeni	100
Tablo 63. Görüşülenlerin Okuldaki Öğretmenleri ile İletişimi	100
Tablo 64. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Okuldaki Öğretmenleri ile İletişimi	101
Tablo 65. Görüşülenlerin Okuldaki Öğretmenleri ile İletişimi Olumlu ise En Önemli Nedeni	102
Tablo 66. Görüşülenlerin Bilsem' deki Arkadaşları ile İletişimi	102
Tablo 67. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Bilsem' deki Arkadaşları ile İletişimi	103
Tablo 68. Görüşülenlerin Bilsem' deki Arkadaşları ile İletişimi Olumlu ise En Önemli Nedeni	104
Tablo 69. Görüşülenlerin Okuldaki Arkadaşları ile İletişimi	104
Tablo 70. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Okuldaki Arkadaşları ile İletişimi	105
Tablo 71. Görüşülenlerin Okuldaki Arkadaşları ile İletişimi Olumsuz ise En Önemli Nedeni	106
Tablo 72. Görüşülenlerin Arkadaşları ile Dışarıda Vakit Geçirip Geçirmediği	106
Tablo 73. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Arkadaşları ile Dışarıda Vakit Geçirip Geçirmediği	107
Tablo 74. Görüşülenlerin Arkadaşları ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler	108
Tablo 75. Görüşülenlerin Arkadaşları ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler	109
Tablo 76. Görüşülenlerin Arkadaşları ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler	109
Tablo 77. Görüşülenlerin Anneleri ile İlişkileri	110
Tablo 78. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Anneleri ile İlişkileri	111
Tablo 79. Görüşülenlerin Anneleri ile İlişkileri Olumlu ise En Önemli Nedeni	112
Tablo 80. Görüşülenlerin Babaları ile İlişkileri	112
Tablo 81. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Babaları ile İlişkileri	113
Tablo 82. Görüşülenlerin Babaları ile İlişkileri Olumlu ise En Önemli Nedeni	114
Tablo 83. Görüşülenlerin Anneleri ile Babaları Arasındaki İlişkilerin Durumu	115
Tablo 84. Görüşülenlerin Kardeşleri ile İlişkileri	115

Tablo 85. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Kardeşleri ile İlişkileri.....	116
Tablo 86. Görüşülenlerin Ailelerinin Kendilerine Zaman Ayırıp Ayırmadığı	117
Tablo 87. Görüşülenlerin Aileleri ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler.....	117
Tablo 88. Görüşülenlerin Aileleri ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler.....	118
Tablo 89. Görüşülenlerin Aileleri ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler.....	119
Tablo 90. Görüşülenlerin Akrabaları ile İlişkileri.....	120
Tablo 91. Görüşülenlerin Kaç Yıldır Bilsem' e Devam Ettiği	120
Tablo 92. Görüşülenlerin Bilsem'e Devam Etmenin Liderlik Özelliklerini Geliştirdiğine İlişkin Görüşleri	121
Tablo 93. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Bilsem' e Devam Etmenin Liderlik Özelliklerini Geliştirdiğine İlişkin Görüşleri	122
Tablo 94. Görüşülenlerin Bilsem Öğrencisi Olmanın Ayrıcalık Olduğu Fikrine İlişkin Görüşleri	123
Tablo 95. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Bilsem Öğrencisi Olmanın Ayrıcalık Olduğu Fikrine İlişkin Görüşleri	124
Tablo 96. Görüşülenlerin Bilsem Öğrencisi Oldukları için Mutlu Olup Olmadıkları ..	125
Tablo 97. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Bilsem Öğrencisi Oldukları için Mutlu Olup Olmadıkları	126
Tablo 98. Görüşülenler Bilsem Öğrencisi Oldukları için Mutlu ise En Önemli Nedeni.....	127
Tablo 99. Görüşülenlerin Bilim ya da Sanat Alanında Örnek Aldığı Kişiler Olup Olmadığı	128
Tablo 100. Görüşülenlerin Bilim ya da Sanat Alanında Örnek Aldığı Kişiler	129
Tablo 101. Görüşülenlerin Bilim ya da Sanat Alanında Örnek Aldığı Kişiler	130
Tablo 102. Görüşülenlerin Bilim ya da Sanat Alanında Örnek Aldığı Kişiler	131
Tablo 103. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunları.....	132
Tablo 104. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunları.....	133
Tablo 105. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunları.....	134
Tablo 106. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunlarının Çözümü İçin Yapılması Gerekenler	135
Tablo 107. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunlarının Çözümü İçin Yapılması Gerekenler	136
Tablo 108. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunlarının Çözümü İçin Yapılması Gerekenler	137

ÖNSÖZ

Bilim, teknik, sanat ve fikir alanlarında günümüzde erişilen uygarlık düzeyinin temelinde, üstün zekâ ve özel yeteneklere sahip insanların katkıları vardır. Binlerce kuşak boyunca, her toplumda, bazı üstün nitelikleri sebebiyle toplumun diğer üyelerinden ayrılan, farklılık yaratan ve toplumların tarihinde iz bırakan bireyler olmuştur.

Zekâ ve üstün zekâ kavramları tarihsel süreç içerisinde pek çok bilim adamının ilgisini çeken, üzerinde en çok tartışılan ve araştırma yapılan kavramlardandır. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar; fiziksel, zihinsel, kişilik ve sosyal özellikleri bakımından toplumdaki diğer bireylerden farklı özellikler gösterir. Yapılan araştırmalarda bu çocukların daha çok zihinsel özellikleri ve performansları üzerinde durulmuştur. Ancak; toplumun çok önemli bir parçası olan üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların, kişisel ve sosyal özellikleri ile sosyalleşme koşulları da üzerinde durulması gereken noktalardır.

Bu çalışmada, Batı Akdeniz Bölgesi örneğinden hareketle, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sosyalleşme koşulları, zekâ kavramının analizi ile başlanarak alan verileri ışığında ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm: Kavramsal Çerçeve. İkinci Bölüm: Sosyalleşme Kavramı ve Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Eğitimleri. Üçüncü Bölüm: Alan Verilerinin Değerlendirilmesi.

Bu çalışmanın uygulama aşamasında, her türlü kolaylığı sağlayan Antalya, Burdur ve Isparta Bilim ve Sanat Merkezlerinin saygıdeğer idarecilerine ve öğretmenlerine, değerli öğrencilerine ve velilerine teşekkür ederim.

Son olarak; araştırma sürecinde desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen aileme ve bu çalışmanın başlangıcından bitimine kadar her aşamada değerli katkıları bulunan danışman hocam Prof.Dr. Kamil KAYA' ya teşekkürlerimi sunarım.

Burcu ERDEM

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Geçmişten günümüze; kendi medeniyetlerini bulunduğu çağın ilerisine taşıyan, diğer toplumları etkileyen, ileri görüşlü liderler, bilim adamları ve sanatçılar yetiştiren toplumlar tarihte hep önemli bir yere sahip olmuştur.

Üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyler; içinde yaşadıkları toplumun bilimsel, ekonomik, siyasi, askeri ve teknolojik gelişmelerinin öncüsü konumundadır. Bu bireyler toplumda; siyasi liderler, üst düzey yöneticiler, bilim ve teknoloji alanında buluşlara imza atan bilim adamları, eşsiz sanat eserleri ortaya koyan sanatçılar olarak yer alır. Bu bakış açısıyla üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyler özenle ele alınmalı, ilgi, yetenek ve ihtiyaçları doğrultusunda yetiştirilmelidir. Eğitimde eşitlik ilkesi, farklı olanların farklılıklarını dikkate alan bir anlayıştır. Bu sebeple; üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyler erken yaşlarda belirlenmeli, özel programlar ve özel yetişmiş personel tarafından eğitilmelidir. Üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin kendilerine ve çevrelerine katkıları olan kişiler olarak yetiştirilebilmeleri için; kamu kurumları, özel kurum ve kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, yazılı ve görsel medya ortak bilinçle hareket etmelidir.

Tarih boyunca toplumların eğitim anlayışları değişse de üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyler ve bu bireylerin eğitimi hep ilgi konusu olmuştur. ABD, Rusya, Kanada, İsrail, Almanya, İngiltere ve Çin gibi dünyanın birçok ülkesinde de üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerle ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Türk tarihine bakıldığında ise; Osmanlı İmparatorluğu döneminde devlet adamı yetiştirmek amacıyla açılan Enderun Mektepleri, Türk ve dünya tarihinde üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin eğitiminde çok önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde Cumhuriyet döneminde de çıkarılan kanunlar, açılan okullar, yapılan projeler ile üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin eğitimi çalışmaları sürdürülmüştür. Ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilere eğitim veren belli başlı kurumların içerisinde en yaygın olanı Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Bilim ve Sanat Merkezleridir.

Bu araştırma, Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sosyalleşme koşullarını incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu koşulları ortaya koyabilmek için öğrencilerle anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; zekâ ve sosyalleşme kavramlarından hareketle, Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sosyalleşme koşullarını ortaya koymaktır. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuk kimdir?
- Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların özellikleri nelerdir?
- Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar nasıl tespit edilir?
- Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların eğitiminin tarihi gelişimi nasıldır?
- Ülkemizde ve yabancı ülkelerde bu özel çocukların eğitime yönelik uygulamalar nelerdir?
- Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların eğitiminde bir model olan BİLSEM'lerin amaçları, ilkeleri, öğrenci seçim kriterleri nelerdir?
- BİLSEM'lerde uygulanan eğitim-öğretim etkinlikleri ve eğitim programları nelerdir?
- Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sosyalleşmesinde BİLSEM'lerin yeri ve önemi nedir?

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Tarih boyunca her toplumda görülmekle birlikte, sayıları içinde yaşadıkları toplumun yaklaşık %2 sini oluşturan üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyler günümüzde erişilen uygarlık düzeyinin temellerini atmıştır. Hızla değişen ve gelişen dünyada uygarlığın geleceği de toplumların tarihinde iz bırakan ve fark yaratan bu özel bireylerce şekillenecektir. Bu sebeple; üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin özellikleri ve eğitimleri hep ilgi odağı olmuştur. Özellikle 1960'lı yıllardan sonra dünyada ve ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklara gösterilen ilgide artış meydana gelmiştir.

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, birçok araştırmacının ilgisini çekmiş ve bu alanda araştırmalar yapılmıştır. Konu ile ilgili yapılan araştırmalar ağırlıklı olarak üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların zihinsel özellikleri ve performansları üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunun yanında içinde yaşadıkları topluma ve insanlığın hizmetine büyük değerler sunabilecek bu özel çocukların toplumdaki diğer bireylerden ayrılan kişisel ve sosyal özellikleri, sosyalleşme koşulları da analiz edilmesi gereken önemli noktalardır. Bu temel noktalar üzerinde duruyor olması, bu araştırmanın önemini arttırmaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların doğuştan getirdikleri yeteneklerini geliştirebilecekleri aile, arkadaş ve okul çevresi gibi sosyalleşme koşullarına sahip olduğu bu çalışmanın temel varsayımdır. Buna göre çalışmanın alt varsayımlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, eğitim seviyesi yüksek ebeveynlere sahiptir.
2. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, sosyo-ekonomik bakımdan orta ve üst statüden ailelere mensuptur.
3. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, kendileri gibi üstün özellikler gösteren arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurarlar.
4. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, üstün sosyal özelliklere sahip olmaları sebebiyle öğretmenleriyle iyi iletişim kurarlar.
5. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, kitle iletişim araçları ile yakından ilgilidir ve bu araçları aktif olarak kullanırlar.
6. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, sosyal faaliyetlere karşı ilgilidirler ve bu faaliyetlere aktif olarak katılırlar.
7. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar toplumda ayrıcalıklı oldukları düşüncesine sahiptirler.
8. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, toplumun kendileri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı düşüncesine sahiptirler.

9. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, toplumda yeterince önemsenmedikleri düşüncesine sahiptirler.
10. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, kendilerine sağlanan özel eğitim imkânlarının yetersiz olduğu düşüncesine sahiptirler.

5. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLARI

Zekâ ve sosyalleşme kavramlarından hareketle, Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sosyalleşme koşullarını analiz etmeyi amaçlayan bu araştırmanın bulguları; Antalya, Burdur ve Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden öğrencilerle sınırlıdır. Araştırma 2012–2013 yıllarını kapsamaktadır. Araştırmanın alan verilerini toplamak üzere, 2012 yılı Eylül ile 2013 yılı Ocak ayları arasında alanda gözlem yapılmış ve bilgi toplanmış; 2013 yılı Şubat-Mayıs aylarında da örneklem üzerinde anket uygulanmıştır.

6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci ve ikinci bölüm teorik, üçüncü bölüm ise araştırma bulgularının değerlendirildiği uygulamalı bölümdür. Hazırlık aşamasında taranan literatürden ve daha önce yapılmış benzer çalışmalardan da yararlanılarak bilimsel yaklaşımlar çerçevesinde konu ele alınmıştır. Daha sonra alanda gerçekleştirilen gözlem ve ön görüşmeler ile ilgili kurumlardan elde edilen veriler göz önünde bulundurularak bir “Anket Formu” hazırlanmıştır. Anket, evrenin tamamı üzerinde uygulanmıştır. Üçüncü bölümde, anket tekniğiyle elde edilen veriler, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan istatistik programından yararlanılarak yapılan düz ve çapraz tablolarla analiz edilmiştir.

6.1. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı Isparta Bilim ve Sanat Merkezinden 67, Burdur Bilim ve Sanat Merkezinden 42 ve Antalya Bilim ve Sanat Merkezinden 111 öğrenci olmak üzere toplam 220 öğrenci oluşturmaktadır. Evrenin tamamı örneklem grubunu oluşturmuş ve anket uygulanmıştır.

6.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sosyalleşme koşullarını analiz etmek amacıyla; Isparta Bilim ve Sanat Merkezi'ne, Burdur Bilim ve Sanat Merkezi'ne ve Antalya Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden öğrencilere açık uçlu, kapalı uçlu ve yarı kapalı uçlu olmak üzere toplam 70 sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Anket soruları, araştırmacının alandaki gözlemlerinden ve kaynakçada yer alan eserlerden yararlanılarak bizzat araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Sorular, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sosyalleşme koşullarını, toplumsal hayatta karşılaştıkları sorunları ve bunların çözüm yollarını tespit etmeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Anket formunun hazırlanmasını takiben; Isparta Bilim ve Sanat Merkezi'nde önce bir pilot uygulama yapılmış; ardından da uygulama esnasında amaca uygun olmadığı belirlenen sorular çıkarılmış, eksik olduğu tespit edilen sorular eklenmiş ve anket formuna son şekli verilmiştir. Elde edilen veriler, bilgisayar ortamında sosyal bilim araştırmalarına uygun olarak hazırlanan istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çalışmada, cinsiyet, yaş, doğum yeri, eğitim, meslek, gelir seviyesi gibi “*bağımsız değişkenler*” ile sosyalleşme sürecindeki üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların kitle iletişim araçlarına sahip olma durumu vb. gibi “*bağımlı değişkenler*” arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını; dolayısıyla varsayımların ya da hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığını tespit etmek için “çapraz tablo” kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. ZEKÂ KAVRAMI, ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLAR

1.1. Zekâ Kavramı

Zekâ, insana ait bireysel farklılıklar açısından en önemli konudur ve özellikle insan ve insana ait davranışların anlaşılması ve işlenmesi çoğu zaman zekâ ile ilişkili olarak ele alınmıştır.¹

*“Eski Yunan düşünürleri, psikolojik olayların kaynağını, akıl veya ruh anlamına gelen “nous” kelimesi ile ifade ettikleri bir cevhere bağlamışlardır. Onlara göre “nous” evreni düzenleyen, geçici değil kalıcı olanı bize bildiren akıldır.”*²

Tarihte üstün zekâ ve yetenekle ilgili çalışmalar ve tanımlar Eflatun ile birlikte görülmektedir. Eflatun toplumdaki bireyleri bakır, tunç, gümüş ve altına benzeterek sınıflamış ve tanımlamıştır. 19.yüzyılda Sir Francis Galton zekâ ile ilgili çalışmalar yapmıştır ve zekâyı bilgileri yapısallaştırma ve kullanma olarak açıklamıştır. 20. yüzyılda ise, Alfred Binet ve Theophile Simon verilen bir yönergeyi anlama ve zihinde tutabilme, bir duruma başarı ile uyum sağlayabilme ya da beklenen davranışı sergileyebilme ve kendini değerlendirerek yaptığı davranışın doğruluğunu denetleyebilme yeteneği olmak üzere zekâ ile ilgili üç temel özellik ileri sürmüşlerdir.³

19. yüzyıldan itibaren üstün yeteneğin en güçlü göstergesi zekâ kavramı ve dolayısıyla zekâyı ölçtüğü kabul edilen zekâ testleri olmuştur. İlk zekâ testini Binet ve Simon 1890’larda Paris’te yaşayan sokak çocukları arasındaki zihinsel özürlü olanları belirlemek amacıyla hazırlamıştır. Stanford Üniversitesinden Amerikalı Lewis Terman bu testi, üstün zekâlıları da ayırt edebilecek biçimde geliştirmiş ve 1916’da ilk standart zekâ testini ‘Stanford-Binet Intelligence Scale’ adı ile kullanıma sunmuştur. Böylece ilk IQ ölçümü yani zekâ yaşı ile kronolojik yaş arasındaki farkın standart bir biçimde

¹ Yaşar Özbay, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Öğreti Yayınevi, Ankara, 2004, s.101.

² Osman Titrek, *IQ’dan EQ’ya*, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2007, s.12.

³ Necate Baykoç Dönmez, “Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri”, *Özel Eğitim*, Ed: Necate Baykoç Dönmez, Gündüz Yayıncılık, Ankara, 2010, s.301-302.

ölçülmesi gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra günümüzde, özellikle üstün yeteneğin belirlenmesinde ‘Wechsler Intelligence Scale for Children WISC-R ve WISC-111’ yaygınlıkla kullanılmaktadır.⁴

Zekâ ölçüsü birimi olarak kullanılan IQ İngilizce ‘Intelligence Quotient’ sözcüklerinin baş harflerinden oluşur. Binet ya da Wechsler ölçekleri gibi standartlaştırılmış testlerde ortalama puan 100 olarak kabul edilir ve çocuğun aldığı puan, ortalamanın neresinde bulunduğu bakılarak değerlendirilir.⁵

Akarsu’ya göre; bu tür testlerin üstün yetenekliler için uygun olmayan yanı zaten en üst yüzdelik dilimlerde yer alan bu tür çocuklar için ince ayar ölçme yapmaya izin vermemesidir.⁶

Üstün yetenekli çocukların zekâ düzeyini ölçen testlerden yüksek puan alarak gruplandırıldığı göz önüne alındığında, bu çocukların duygusal zekâ düzeylerinin bilinmemesi olasılığı oldukça fazladır. Çoklu zekâ testi dışındaki zekâ testleriyle çocuğun müzik, resim, yaratıcılık, liderlik, kişilerarası ilişkiler, iletişim gibi toplumsal özelliklerini yansıtan birçok yeteneği ölçülememektedir. Çocuklarda, zihinsel ve duygusal gelişimler farklı hızlar gösterebilmektedir. Çocuğun üstün yetenekli olduğunu gösteren davranışları onun duygusal süreçlerinin bir göstergesidir. Üstün yetenekli bir çocuk entelektüel olarak ileri bir düzeyde iken duygusal olarak gelişim dönemine uygun davranamayabilir. Bu sebeple üstün yetenekli çocuklar duygusal açıdan desteğe ihtiyaç duyabilmektedir.⁷

Günümüzde artık zekânın tek göstergesinin IQ olamayacağı fikri kabul görmektedir. Çünkü insan zekâsının işleyişi, bilişsel süreçlerle birlikte duygusal süreçleri de içermektedir. Başka bir ifadeyle zekâ üzerinde yapılan araştırmalar zekâ kavramını açıklarken duyguların göz ardı edilemeyeceğini göstermiştir. Bu sebeple, son dönemde duygusal zekâ kavramı ön plana çıkmıştır.⁸

⁴ Füsün Akarsu, “Üstün Yetenekliler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.131.

⁵ Füsün Akarsu, *a.g.m.*, s.131.

⁶ Füsün Akarsu, *a.g.m.*, s.132.

⁷ M. Yılmaz, G. Yılan, “Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s. 381.

⁸ U. Erman Eymen, *Duygusal Zekâ*, Kaliteofisi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 5-6.

Howard Gardner, çoklu zekâ kuramını öne sürmüştür. Ona göre zekâ, bir problemi çözme ya da farklı kültürel ortamlarda bir ürüne şekil verme yeteneğidir. Gardner, zekâyı oluşturan yetenek alanlarını dil, matematik, mekân, beden, müzik, sosyal, doğa ve kişisel olmak üzere sekiz grupta açıklamıştır.⁹

Çoklu zekâ kuramı çerçevesinde yürütülen çalışmalar zekâyâ ilişkin olarak aşağıdaki özelliklere dikkat çekmektedir:

1. Her insan, zekâsını geliştirme yeteneğine sahiptir. Çok yakın zamana kadar, zekânın doğumla kazanıldığı ve bireyle birlikte var olan bu zekânın geliştirilmesine yönelik hiçbir şeyin mümkün olamadığı görüşü hâkim iken, günümüzde zekânın insanın yapabilecekleriyle ilgili sahip olduğu algıyla paralellik gösterdiği kabul edilmektedir.
2. Zekâ, sadece gelişmekle kalmaz, bunun yanında başkalarına da öğretilir. Bu anlayışa göre, hangi yaş ve seviyede olursa olsun bireyin zihinsel işlevleri veya performansı geliştirilebilir.
3. Zekâ, çok yönlü bir kapasitedir. Zekânın, bireyin içinde yaşadığı sosyo-kültürel çevreyi anlamasını ve kontrol etmesini sağlayan birçok yönü mevcuttur.
4. Zekâ, çok yönlülük göstermesine rağmen, kendi içinde bir bütündür. Birey günlük hayatta çözmesi gereken bir problemle karşılaştığı zaman, zekânın çeşitli yönleri bir bütünlük göstererek belli bir uyum içinde birlikte çalışır.
5. Her insan, çeşitli zekâ alanlarının tümüne sahiptir. Ancak, her insanda söz konusu bu zekâ alanları değişik düzeylerde bulunmaktadır.
6. Her insan, çeşitli zekâ alanlarından her birini belli düzeyde geliştirebilir. Çoklu Zekâ Kuramı; yeterli destek, imkân ve eğitim sağlanırsa, gerçekte her bireyin zekâ alanlarının hepsini oldukça yüksek bir düzeyde geliştirebilme kapasitesine sahip olduğunu ileri sürmektedir.
7. Çoklu zekâ alanları, genellikle bir arada, belli bir uyum ve etkileşim içinde çalışır.

⁹ Necate Baykoç Dönmez, *a.g.m.*, s.302.

8. Çoklu Zekâ Kuramına göre; bir kişinin belli bir alanda zeki sayılabilmesi için herkesçe benimsenmiş standart sayılabilecek ölçütler yoktur. Örneğin; sözel-dil zekâsına sahip bir kişi okumayı çok iyi beceremeyebilir, fakat çok iyi hikâye yazma veya anlatma yeteneğine sahip olabilir.¹⁰

*“Zekâ konusundaki ilk yaklaşımlarda; zekânın tek boyutlu, durağan bir yapıda olduğu ve tek göstergesinin IQ olduğu görüşünün hâkim olduğu görülmektedir. Son zamanlarda ise çağdaş görüş savunucuları zekâyı; çok yönlü, fonksiyonel ve kültürel bir bakış açısı çerçevesinde tanımlamaktadır.”*¹¹

Zekâ bireyin düşünme, akıl yürütme, yargılama ve çıkarım yapabilme yeteneklerinin toplamı olarak nitelendirilebilir. Zekâ; biyolojik ve toplumsal temelli bir kavramdır, durağan bir yapıda değildir ve bu sebeple yaşam boyu geliştirilebilme potansiyeline sahiptir.

1.2. Zekâyı Etkileyen Faktörler

Geçmişte, zekâyı tanımlamak ve nasıl geliştiğini açıklamak amacıyla çok sayıda kuram ortaya atılmıştır. Bu süreçte, zekâyı oluşturan faktörlerin sayısı ve zekâ gelişiminde genetik ya da çevresel faktörlerin ne derece etkili olduğu üzerinde durulmuştur. Zekâ, uzun yıllar tek bir faktörden oluşan ve genellikle de IQ testlerinin ölçtüğü varsayılan bir nitelik olarak düşünülmüştür. Günümüzde ise, zekânın tek bir faktörle açıklanamayacak kadar çok sayıda yeteneği içeren bir zihinsel kapasite olduğu görüşü ağırlık kazanmaya başlamıştır.¹²

Akarsu’ya göre; aile, özellikle kalıtsal özelliklerin aktarılması ve zihinsel gelişimin en hızlı olduğu 0-3 yaşlarında uygun ve zengin etkileşim ortamının yaratılması konularında üstün yeteneğin ortaya çıkışında belirleyicidir.¹³

Zekâ üzerinde etkili olan çevresel faktörlerden bazıları; ailenin büyüklüğü, anne babanın eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu, çocuğa sağlanan eğitim

¹⁰ Ahmet Saban, *Çoklu Zekâ Kuramı ve Türk Eğitim Sistemine Yansıması*, Nobel Yayın Dağıtım, 6. Baskı, Ankara, 2010, s.10–11.

¹¹ Osman Titrek, *a.g.e.*, s.5.

¹² Ahmet Saban, *a.g.e.*, s.6.

¹³ Füsün Akarsu, “Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Sorunları”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.447.

fırsatlarıdır. Örneğin bu faktörlerden biri olan beslenme zekâyı etkileyen önemli çevresel değişkenlerden birisidir. Köksal, yetersiz beslenmenin çocukların zihinsel gelişimine olan etkisine değinmiştir. Ona göre, *“Yetersiz beslenme; beyin fizyolojisi veya beyin yapısına etki ederek hafıza ve öğrenme yeteneğini etkileyebilmektedir. Özellikle yetersiz beslenmeden kaynaklanan hasar beyin gelişiminin kritik döneminde oluşursa hasar kalıcı olabilmekte veya sonuçları uzun süre devam edebilmektedir.”*¹⁴

Davaslıgil’e göre; insan beyninin işleyişi ve gelişiminde çevrenin, bir yerde eğitimin nasıl etkili olduğu anlaşıldıkça bu kesime götürülecek eğitim hizmetinin de ne denli önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bu gelişmeler zekâ hakkındaki görüşlerde de değişmelere yol açmıştır. 1960’lara kadar, genelde zekânın değişmez olduğu görüşü hâkim iken; günümüzde zekânın dinamik bir özellik gösterdiği, kullanıldıkça gelişeceği bilinmektedir. Araştırmalar, uyarıcı bir çevrenin beynin biyokimyasını olumlu yönde değiştirdiğini ve beyni destekleyip besleyen sinir hücrelerinin sayılarının arttığını göstermektedir.¹⁵

Bozkurt’a göre, özellikle yirminci yüzyılın başında bazı bilim adamları, insan davranışını, kalıtım faktörüyle açıklamak yoluna gitmişlerdir. Kalıtımı savunanlara göre, insan davranışı öğrenme sürecine dayanmaz ve çevrenin etkisi çok geri plandadır. Onlar, örneğin zekânın genetik faktörlere göre ırklar arasında farklılaştığını iddia ederler. Buna karşılık çevrenin önemini vurgulayanlar ise, sınıf ve aile yapısı gibi toplumsal değişkenlere öncelik verirler. Günümüzde genetik uzmanlarının da kabul ettiği şekilde, kalıtıma dayalı faktörler insan davranışı üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmakla birlikte, çevresel faktörlerin de etkisi son derece büyüktür.¹⁶

*“Yetenek, genetik olarak çocukta oluşmakla birlikte çevre aracılığıyla büyüyüp gelişmektedir. Ebeveynler, aile çevresi, arkadaş grupları ve toplumsal deneyimleri çocuğun yeteneklerinin gelişmesinde en önemli etkenlerdir.”*¹⁷

Bilgiseven, çevresel faktörlerin çocukların zihinsel gelişimlerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Ona göre, farklı sosyal sınıf veya eğitim seviyesindeki ailelerde

¹⁴ Eda Köksal, *Beslenme ve Bilişsel Gelişim*, Sağlık Bakanlığı Yay., Ankara, 2008, s.10.

¹⁵ Ümit Davaslıgil, “Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.233.

¹⁶ Veysel Bozkurt, *Değişen Dünyada Sosyoloji*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2008, s.111–112.

¹⁷ http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul_pdf/141EO0015.pdf. 28.03.13

dünyaya gelen çocukların zihinsel gelişme düzeyleri birbirinden farklılık gösterir. Örneğin, statü esasına dayalı alt sınıfa mensup bir ailede yetişen çocuk bir birey olarak dikkate alınmaz, soruları çoğu defa cevapsız bırakılır, duygu ve isteklerine önem verilmez. Buna karşılık orta sınıf bir ailede ise çocuğun istekleri, arzuları ve merakları dikkate alınır ve çocuğa her konuda gereken açıklama yapılır. Alt sınıftaki aileden farklı olarak orta sınıfa mensup bir ailede dünyaya gelen çocuklar, zihinsel gelişme ve sosyalleşme bakımından daha avantajlı bir konuma sahiptir. Bir başka deyişle aile, çocuğun sosyalleşmesinde, hayata ve topluma uyum sağlamasında olumlu ve olumsuz etkileri olan önemli bir kurumdur.¹⁸

Baykoç'a göre, günümüzde insan gelişimine kalıtım ve çevrenin birlikte katkı sağladığı kabul edilmektedir. Genetik özellikler, zaman sürecinde çevre uyaranları ile olumlu veya olumsuz yönde etkilenmektedir.¹⁹

Sonuç olarak, bireyin zihinsel gelişiminde; doğuştan getirilen kalıtsal faktörler yanında aile yapısı ve eğitim olanakları gibi çevresel faktörler de etkili olmaktadır. Toplumdaki her birey kalıtımla kuşaktan kuşağa geçen belirli bir kapasiteyle dünyaya gelmekte ve bu kapasite çevresel faktörlerin etkisiyle biçimlenmektedir. Üstün zekâ ve özel yetenek de, kalıtsal ve çevresel faktörlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bireyin bu özelliği kazanmasında doğuştan getirdiği kalıtsal faktörler kadar; uygun eğitim ve çevre koşullarının, aile ve arkadaş grubuyla etkileşimin de etkisi bulunmaktadır.

2. ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLAR

2.1. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Tanımı

İnsanlar farklı zihin yapılarına sahiptir ve her insanın beyni eşsizdir. Bazı insanların beyni senfoniler bestelemeye, bazılarının köprüler ve otoyollar inşa etmeye, kimilerinin uçak ve yol sistemleri tasarlamaya, diğerlerinin de kamyon ve taksi kullanmaya ya da beyin kanseri ve yüksek tansiyona çare bulmaya yatkın biçimde yaratılmıştır.²⁰

¹⁸ Amiran Kurtkan Bilgiseven, *İktisat Sosyolojisi Açısından Eğitim Yolu İle Kalkınmanın Esasları*, 3. Baskı, Divan Yayınları, İstanbul, 1982, s.26-27.

¹⁹ Necate Baykoç Dönmez, *a.g.m.*, s.301.

²⁰ Mel Levine, *Her Çocuk Başarabilir*, Çev: Zeliha Babayiğit, Boyner Yayınları, İstanbul, 2005, s.13.

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, bir ya da birden çok yetenek alanında ya da zekâ özelliğinde akranlarından çok üstün performans gösteren ya da gizilgüce sahip olan ve diğer alanlarda da ortalama düzeyde özelliklere sahip olan çocuklardır.²¹

Amerika Birleşik Devletleri Üstün Zekâlı Çocuklar Ulusal Derneği üstün zekâlı çocuğu; “bir ya da daha fazla alanda olağanüstü performans gösteren veya olağanüstü potansiyeli olan birey” olarak tanımlamıştır.²²

Bilimin tüm alanlarında olduğu gibi üstün zekânın ve özel yeteneğin tanımında ve incelenmesinde de farklılaştırmaya gidildiği görülmektedir. Üstün yetenek başlangıçta en kolay gözlenebilir sınırlı sayıda özelliğin basit sınıflaması olarak tanımlanmakta iken; günümüzde çok boyutlu, daha geniş bir kapsama yayılan ve zamanı da bir değişken olarak içeren esnek ve dinamik bir tanıma dönüşmüştür. Üstün yetenek; tüm insanlarda gözlenen özelliklerin var oluş derecesindeki, görülme sıklığındaki, ortaya çıkış zamanındaki ve bir araya gelişlerindeki özgünlüklerinden kaynaklanmaktadır.²³

Üstün zekâ ve üstün yetenek kavramları, yaşantıyla ve deneyimle anlam bulması nedeniyle farklı zamanlarda ve toplumlarda farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Günümüzün gelişmiş toplumlarında akademik başarı, üstün zekâ veya üstün yetenek ile benzer anlamda kullanılmakta ve okulda başarılı öğrenciler üstün zekâlı öğrenciler olarak düşünülmektedir. Bunun yanında geçmiş yıllarda üstün zekâ tanımları birtakım IQ rakamları ile ilişkilendirilerek çok kesin çizgilerle yapılırken; günümüzde daha esnek tanımlara yer verilmektedir ve üstün zekâ, “toplum bazında değeri olan bir ya da daha fazla alanda gösterilen olağanüstü performans” olarak tanımlanmaktadır.²⁴

Milletlerin en büyük güç kaynağı, nitelikli insan birikimidir. Geçmişten günümüze toplumların yüzyıllara yayılan gelişimi incelendiğinde; onlara yön verenlerin, hatta çağları açıp kapayanların, liderlik, üretkenlik ve verimlilik gibi özelliklere sahip “üstün veya özel yetenekli kişiler” olduğu görülmektedir. Bu sebeple,

²¹ Hulusi Akkanat, “Üstün veya Özel Yetenekliler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.175.

²² Uğur Sak, “Üstün Zekâlı Öğrenciler”, *Özel Eğitime Gereklinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*, Editör: İbrahim H. Diken, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2008, s.501.

²³ Füsün Akarsu, *Üstün Yetenekli Çocuklar ve Sorunları*, Eduser Yayınları, Ankara, 2001, s.3.

²⁴ Uğur Sak, “Üstün Zekâlı Öğrenciler”, *Özel Eğitime Gereklinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*, Editör: İbrahim H. Diken, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2008, s.530–531.

üstün veya özel yetenekli çocukların yeteneklerini geliştirerek, kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak, ülkemizin bugünü ve geleceği açısından büyük önem taşımaktadır.²⁵

2.2. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Tespiti

TÜİK'in 2012 yılı verilerine göre, üstün yeteneklilik konusunda kabul edilen yüzdelik dilim doğrultusunda (%2-3) ülkemizde 375.000 ila 562.500 arasında çocuğun üstün yetenekli olduğu tahmin edilmektedir.²⁶

Toplumda nitelikli olan kişileri belirlemek için eskiden beri zeki, akıllı, dâhi, üstün zekâlı, seçkin, özel yetenekli, üstün başarılı gibi terimler kullanılmıştır. Zeki ve özel yetenekli gibi terimler bireyin sahip olduğu doğal yetenekleri belirtirken; deha, üstün başarılı, seçkin gibi terimler ise doğal yetenek aracılığıyla elde edilen ürünü belirtmektedir. Üstün niteliklerin belirlenmesinde, sahip olunan özelliğin bireydeki yansımaları dikkate alınmaktadır.²⁷

“Bilimsel bir alan olan üstün yetenek konusunda araştırmaların başladığı 19. yüzyıldan bu yana üstün yeteneğin en güçlü ölçütü zekâ testleri olmuştur.”²⁸

Zekâ testleri, şu an elimizdeki tek akademik başarı ölçüsü ve belirleyicisi olduğu için yararlı olabilir. Ancak bu testlerin, doğru tahminlerde bulunma özelliğine sahip olmalarına karşın, zekâ yeteneğini ölçmede kusursuz oldukları söylenemez.²⁹

Zekâ testlerine yapılan eleştiriler ve bu konuda farklı boyutların da dikkate alınması gerekliliğinin görülmesi üzerine artık üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların belirlenmesinde sadece zekâ testlerinin sonuçları esas alınmamaktadır.

Ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların belirlenmesinde genellikle öğretmen bildirimi/adlandırması, yetenek testleri, bireysel zekâ testleri ve yardımcı testler kullanılmaktadır.³⁰

²⁵ Metin Uzun, *Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı*, 1. Baskı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.11.

²⁶ MEB, *Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı Taslağı 2013-2017*, Ankara, 2013, s.40.

²⁷ <http://megep.meb.gov.tr/mte-program-modul/modul-pdf/141EO0015.pdf>, 28.03.13

²⁸ Ümit Davaşlıgil, “Yüksek Matematik Yeteneğinin Kestirimi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar: Bildiriler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.66.

²⁹ Metin Uzun, *a.g.e.*, s.37.

³⁰ <http://megep.meb.gov.tr/mte-program-modul/modul-pdf/141EO0015.pdf>, 28.03.13

Günümüzde, kişinin üstün birey olma niteliğini kazanması için, sadece yüksek zekâ düzeyine sahip olması yeterli değildir. Üstün birey birbiriyle etkileşim halinde olan üç özellik kümesine sahiptir. Bu kümelerden birincisi genel ve özel yüksek yetenek düzeyidir. Genel yüksek yetenekler: soyut düşünebilme, sözel ve sayısal muhakeme, bellek, sözcük akıcılığı ve bilgilerin hızlı, sağlıklı ve seçici olarak anımsanmasıdır. Özel yetenekler ise müzik, resim, bale, heykel, sinema, tiyatro, oyunculuk gibi sanat ve fen, matematik, kimya, fizik gibi teknik alanlardaki yeteneklerdir. İkinci özellik kümesi olarak, yeni düşünceler oluşturup bunları yeni sorunların çözümünde uygulayabilme yeteneği olan yaratıcılık ileri sürülebilir. Üçüncü özellik kümesi olarak ise, bir işi başından sonuna kadar götürebilecek üstün iş, görev yüklenme yeteneğinden söz edilebilir.³¹

Erken çocukluk döneminde çocukların ilgi, yetenek ve becerilerinin belirlenmesi, eğitimlerine yön verir. Bu anlamda üstün yetenekli çocukların erken yıllarda belirlenmesi; ev ortamlarının düzenlenmesini, eğitim programlarının hazırlanmasını, anne babanın ve öğretmenlerin erken yıllarda bilgilendirilmesini ve bilinçlendirilmesini sağlar. Böylece bu çocukların erken yıllarda uygun eğitimleri, yaşamın ilerleyen yıllarında beceri ve yeteneklerini daha erken geliştirmelerini ve sergileyebilmelerini sağlayacaktır.³²

*“Üstün zekâlıların büyük bir bölümü ise gerek ana-babaları gerekse öğretmenlerince kolaylıkla fark edilemez ya da yanlış yorumlanabilirler.”*³³

Geçmişte ve günümüzde, tüm dünyada üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyler, toplumun her zaman dikkatini çekmiştir. Devletler, yönetimlerini devam ettirecek liderleri ve yönetim kadrolarını oluşturmak için bu bireylerden yararlanmak istemişlerdir. Bu özel bireyler, bazen doğru yönlendirilmeleri sonucu, çoğu kez de kendi çabaları ile üstün yeteneklerini ortaya koyabilmişlerdir. Ancak, insanlığın yararlanabildiği kadar, toplumda kaybolup giden, fark edilemeyen üstün zekâlı ve özel yetenekli insanların sayısı da az değildir.³⁴

³¹ Ümit Davaslıgil, “Üstün Çocuklar”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.211.

³² Necate Baykoç Dönmez, *a.g.m.*, s.309.

³³ Ayşegül Ataman, “Aileler ve Öğretmenler Üstün Zekâlı Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilir?”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.469.

³⁴ Necate Baykoç Dönmez, *a.g.m.*, s.301.

Zekâ ve yetenek gibi özelliklerin ölçümü, toplumdan topluma, sosyo-ekonomik düzeye, kültür ve ülkelere göre değişkenlikler göstermektedir. Zekâ ve yetenek kavramlarının ölçülmesinde tüm alan uzmanlarının hemfikir olduğu normların bulunamaması, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların göz ardı edilmesindeki önemli etkenlerden birisi olmuştur.³⁵ Bunun yanında her toplumda sosyal ve ekonomik imkânların kısıtlılığı sebebiyle fark edilememiş ya da tespit edilememiş üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyler de bulunmaktadır.

Akarsu'ya göre, yeterli koşullar sağlanmadan ve yeterli nitelikte çok yönlü ölçmeye dayandırılmadan çocuğa “üstün yetenekli” etiketini yapıştırmak ek sorunlar çıkartır. Çünkü bu etiket çocuğun üstün olmadığı alanlardaki performansına ilişkin yanlış ve haksız beklentilerin doğmasına yol açabilir. Bu da çocuğun kendine güvenini yitirmesine, kendini ortaya koymaktan kaçınmasına, saldırgan ya da içe dönük tavırlar geliştirmesine neden olabilir.³⁶

Bir başka deyişle, konulan etiket, çocuğa karşı ailenin ve toplumun tutumlarında değişikliğe neden olabilmektedir. Bu değişiklikler birçok durumda çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkilemekte, aile içi ilişkileri bozmaktadır. Çocuğun, çocukluğunu yaşaması ve sağlıklı bir ruhsal yapı geliştirmesini de tehlikeye sokmaktadır.³⁷

2.3. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Özellikleri

“Uzun yıllar yapılan çalışmalar sonunda üstün zekâlı çocukların normal çocuklardan farklı ve üstün bazı özelliklere sahip oldukları saptanmıştır.”³⁸

Uzun'a göre; üstün veya özel yeteneklilik, bir veya birkaç alanda kendini gösterir:³⁹

- Yüksek seviyede akademik başarı veya bir alanda (matematik, fen, edebiyat, yabancı dil, iletişim v.b.) üstün yetenek,
- Bir sanat alanında (müzik, resim, drama, v.b.) özel yetenek,

³⁵ http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul_pdf/141EO0015.pdf, 28.03.13

³⁶ Füsün Akarsu, “Üstün Yetenekliler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.127.

³⁷ http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul_pdf/141EO0015.pdf, 28.03.13

³⁸ Doğan Çağlar, “Üstün Zekâlı Çocukların Özellikleri”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.113.

³⁹ Metin Uzun, *a.g.e.*, s.20.

- Liderlik kapasitesi,
- Pratik zekâlılık,
- Yaratıcılık,
- Genel zekâ,
- Fiziksel yetenek.

Çağlar’a göre; üstün zekâlı çocuklar her yaşta gelişimlerine uygun ortam bulmuşlarsa bu özellikleri gösterir. Uygun olmayan ortam ise, bu özelliklerin görülmesini ve meydana çıkmasını engeller.⁴⁰

2.3.1. Fiziksel Özellikleri

Uzun’a göre; üstün veya özel yetenekli çocuklar, doğumdan itibaren farklı bir gelişim düzeyine sahiptir. Diğer bebeklerden daha fazla vücut ağırlığı ve boy uzunluğuna sahip olarak doğar, konuşmaya ve yürümeye erken başlar. Bu çocukların bedensel ölçüleri, ortalamanın üzerindedir.⁴¹

*“Üstün nitelikte bir sinir sistemine sahiptirler. Genellikle duyu organları keskindir. Olgunlaşma daha hızlı bir seyir gösterir.”*⁴²

Çağlar’a göre; üstün zekâlı çocukların aileleri üzerinde yapılan araştırmalara göre bu çocuklar, sosyal ve ekonomik seviyesi üstün olan ailelerden gelmektedir. Bedensel gelişim, sağlıklı ve kuvvetli olmak, uygun beslenme ile sıkı sıkıya ilgilidir. Üstün zekâlı çocukların mensup olduğu aileler genellikle beslenmeye özen gösteren ailelerdir.⁴³

Denilebilir ki, üstün zekâlı çocuklar, fiziksel gelişim olarak normal gelişim gösteren akranlarıyla kıyaslandığında daha ileridedir. Bu özellikler üstün zekâlı olmanın tek belirgin işareti olmamakla birlikte, destekleyici bir unsur olarak değerlendirilebilir.

⁴⁰ Doğan Çağlar, *a.g.m.*, s.117.

⁴¹ Metin Uzun, *a.g.e.*, s.20–21.

⁴² Ümit Davaslıgil, “Üstün Çocuklar”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.213.

⁴³ Doğan Çağlar, *a.g.m.*, s.114.

2.3.2. Zihinsel Özellikleri

*“Üstün zekâlı çocukların normal akranlarına kıyasla nitelik ve nicelik olarak farklı ve üstün zihni özelliklere sahip oldukları görülmektedir.”*⁴⁴

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, yaştlarının ilgi duyduğu oyunlardan daha gelişmiş oyunlarla ilgilenir ve genellikle eğitim alanında yaştlarından daha ileridedir. Bu çocuklar ayrıca, duyu organları yoluyla algıladıkları bütün verileri, en ince ayrıntısına kadar belleklerinde toplayarak ileride değerlendirmek üzere saklama becerisine de sahiptir.⁴⁵

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, genelde, okuma-yazmayı okula başlamadan önce öğrenirler ve kitaplara karşı ilgileri de erken başlar. Her türden ve konudan kitap okumaktan ve çeşitli deneyler yapmaktan hoşlanır. Bu çocuklar, yeni karşılaştığı bir konuyu kavramakta ve konunun mantığını anlamakta gecikmez ve güçlük çekmez.⁴⁶

Denilebilir ki, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların, normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla öğrenme hızları yüksektir. Bu çocuklar, yaşadıkları toplumsal çevre ve dünya hakkında büyük merak duyarlar ve sürekli bilgi edinmeye çalışırlar. *“Yaratıcılıkları ve hayal güçleri gelişmiştir. Düşünceleri akıcıdır. Bir düşünceden, bir başka ilgili olana büyük bir hızla geçerek, düşünceler arasında kolaylıkla ilişki kurabilirler.”*⁴⁷

Ataman’a göre; okul başarısı açısından bu çocukların her öğretim aşamasında bulundukları sınıfın ortalama iki sınıf üstünde bilgiye sahip oldukları, bazı konularda bu üstünlüğün dört sınıf düzeyine ulaşabileceğini araştırmalar belirtmektedir.⁴⁸

⁴⁴ Doğan Çağlar, *a.g.m.*, s.115.

⁴⁵ Metin Uzun, *a.g.e.*, s.18–19.

⁴⁶ Metin Uzun, *a.g.e.*, s.21–22.

⁴⁷ Ümit Davaslıgil, “Üstün Çocuklar”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.214.

⁴⁸ Ayşegül Ataman, “Üstün Zekâlı ve Üstün Özel Yetenekli Çocuklar”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.158.

2.3.3. Kişilik Özellikleri

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, kişilik özellikleri bakımından da toplumdaki diğer bireylerden farklı özellikler gösterirler.

Çağlar’a göre; üstün zekâlı çocuklar:⁴⁹

- Amaçlarına ulaşmaktan ve başarıdan zevk duyarlar.
- Kişisel hatalarını görür ve düzeltebilirler.
- Popüler ve sosyaldirler.
- Sorumluluk almaktan ve aldıkları sorumlulukları mükemmel şekilde sonuçlandırmaktan hoşlanırlar.
- Azimleri kuvvetli ve sürekli.
- Başkalarının fikirlerine ve hislerine saygılıdır.
- Yeni, farklı şeyler yapmaktan ve öğrenmekten hoşlanırlar.
- Başkalarının problemlerine karşı içten duyarlılık gösterirler.
- Duygusal ifadelerde kararlı ve uygun davranışlar gösterirler.

*“Sosyal liderlik özelliği gelişen üstün veya özel yetenekli çocuklar, faaliyetin planlanması, grubun yönetilmesi ve faaliyet organizasyonu gibi işlerde, belirgin olarak öne çıkarlar.”*⁵⁰

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, ilgi alanları ve duygusal konularla ilgili olarak mükemmeliyetçilik arayışı içindedir. Çoğu kez bu alanlarda kendilerine koydukları standartlar anne-babalarının, öğretmenlerinin ve toplumun standartlarının çok üstündedir.⁵¹ Bu mükemmeliyetçilik özelliğiyle her zaman, her durumda ve her ortamda en iyi olmak isterler.

⁴⁹ Doğan Çağlar, *a.g.m.*, s.120–121.

⁵⁰ Metin Uzun, *a.g.e.*, s.22.

⁵¹ Ümit Davaslıgil, “Üstün Çocuklara Sahip Ailelerin Eğitimi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.462.

Çağlar'a göre; üstün zekâlı çocukların bütün kişilik bozukluklarından uzak ve arınmış olduğunu düşünmek hatalı olur. Üstün zekâlı çocuklar arasında da duygusal bozuklukları, davranış bozuklukları olanlara rastlanmaktadır.⁵²

2.3.4. Sosyal Özellikleri

Çağlar' a göre; üstün Zekâlı Çocuklar: ⁵³

- Genellikle şakaları, esprileri olgunca anlama kabiliyetine sahiptirler.
- Başkaları ile anlaşmayı ve geçinmeyi becerirler.
- Arkadaş olarak kendileri seviyesinde zekâyâ sahip ve ilgilerinde benzerlik ve paralellik olan kimseleri seçebilirler.
- Başkaları ile yakın içten dostluk kurabilirler.
- Duygusal gerilimlerini korkusuzca duruma en uygun şekilde ifade ederler.
- Bildiği, tanıdığı yetişkinlerin, gençlerin ve akranlarının büyük bir çoğunluğu tarafından açıkça kabul edilirler.
- Yeni sosyal durumlara kolayca uyabilirler.
- İnsanların zaman ve mekânda şimdiki hazır ve en yakın istek, ihtiyaç ve kıymetlerinden çok insanın daha uzun zamanda erişilebilecek istekleri, ihtiyaçları ve değerleri gibi daha soyut sonuçlarla ilgilenirler.
- Bir yandan birçok sosyal problemlerle karşılaşırken diğer yandan bunlara uygun çözüm yolları bulurlar.

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, sosyal gelişim düzeylerinin yüksek olmasından dolayı, diğer insanlarla bir arada bulunmaktan ve onların sorunlarını paylaşmaktan zevk alırlar.⁵⁴

⁵² Doğan Çağlar, *a.g.m.*, s.122.

⁵³ Doğan Çağlar, *a.g.m.*, s.118–119.

⁵⁴ Metin Uzun, *a.g.e.*, s.22.

Davaslıgil'e göre; üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, karşılarındaki kişilerin düşüncelerini, duygularını ve arzularını kestirebilme yeteneğine sahiptirler. Grup içindeki liderliğin amaç ve işlevini açık seçik olarak kavrayabilmeleri ve başkalarının ihtiyaç ve ilgilerine duyarlı olabilmeleri nedeniyle, genellikle lider olma eğilimindedirler.⁵⁵

⁵⁵ Ümit Davaslıgil, "Üstün Çocuklar", *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.213.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYALLEŞME KAVRAMI VE ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMLERİ

1. SOSYALLEŞME KAVRAMI

*“Sosyalleşme, bir sosyal olgu olarak ferden doğuştan itibaren toplumun üyeliğini kazanmasında belli aşamalardan geçerek kendinden beklenen uygun rol ve ilgili normlardan haberdar olmasıdır.”*⁵⁶

Amerikalı sosyolog Robert K. Merton, sosyalleşmeyi toplumun tutum, ilgi, beceri, bilgi ve kültürünün aktarılması olarak açıklamıştır.⁵⁷

Talcott Parsons’a göre, sosyalleşme, bireyin sosyal sistemi anlayabilmesini ve yaşayabilmesini sağlayan bir sistemdir. Parsons, sosyalleşmeyi sosyal sistemin iyi bir şekilde işlemlerini sağlayan ve her bireye toplumdaki rolünü öğreten sosyal bir olgu olarak değerlendirmektedir.⁵⁸ Parsons, toplumda bireyler arasında dağıtılmış olan roller ve rollerdeki farklılaşmalar üzerinde durarak, bunun sosyalleşme ile yakın ilişkisinden bahseder. Ona göre, bireyler rollerini ne kadar iyi öğrenir ve kendinden bekleneni eksiksiz yerine getirirse sosyal sistem sağlam temellere oturur ve sosyalleşme de o kadar mükemmel olur.⁵⁹

Kağıtçıbaşı’na göre, sosyalleşme yaşam boyu süren bir öğrenme sürecidir. İnsan, doğumundan ölümüne kadar sürekli bir sosyalleşme içerisinde. Kültürün nesilden nesile aktarılması devam etmesinde sosyalleşmenin rolü büyüktür.⁶⁰

İnsan sosyal çevrenin ürünüdür ve içinde yaşadığı toplumun özellik ve niteliklerine uygun bir biçimde sosyalleşir. Bu arada başka toplumların, daha doğrusu bütün insanlığın, etkisi altında da kalır.⁶¹

⁵⁶ Mustafa Erkal, *Sosyoloji*, 13. Basım, Der Yayınları, İstanbul, 2006, s.81.

⁵⁷ Hikmet C. Yelkan, “Sosyolojinin Tarihçesi”, 21. *Yüzyılda Sosyoloji ve Eğitim*, Ed: Adem Solak, Hegem Yayınları, İkinci Basım, İstanbul, 2005, s.16.

⁵⁸ Mustafa Ergun, *Eğitim Sosyolojisine Giriş*, 4. Baskı, Ocak Yayınları, Ankara, 1994, s.21.

⁵⁹ Hikmet C. Yelkan, *a.g.m.*, s.15.

⁶⁰ Çiğdem Kağıtçıbaşı, *Yeni İnsan Ve İnsanlar*, 10. Basım, Evrim Yayınevi, İstanbul, 1999, s.344.

⁶¹ Hüseyin Öztürk, *Eğitim Sosyolojisi*, Hatiboğlu Yayınları, 8. Baskı, Ankara, 1993, s.106.

Sosyalleşme bir karşılıklı etkileşim sürecidir. Bir başka ifade ile insan çevresinden etkilendiği gibi çevresini de etkileyen bir varlıktır. Bu etkileşimde özellikle birey açısından toplumun davranış kalıpları öğrenilmektedir. Bu öğrenme sonucu bireyin ait olduğu topluma uyumu sosyalleşmenin yeterli düzeyde gerçekleştiğini gösterir.⁶²

Tezcan'a göre, sosyalleşme, doğuştan başlayarak tüm yaşam boyunca süren uzun bir dönemi kapsar. Bu süreç aracılığıyla birey, bir kişilik kazanmaktadır. Bir başka deyişle, sosyalleşme, bireyin belirli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal ederek o topluma ait bir birey durumuna geliştiği olaydır. Uygun örnekler, değerler ve duyguların kişiselleştirilmesini ve öğrenilmesini içerir. Sosyalleşme, bireyi, toplumsal sistemin üyesi durumuna getiren bir süreçtir.⁶³

Anthony Giddens sosyalleşmeyi, yardıma gereksinimi olan bebeğin, yavaş yavaş içerisinde doğduğu kültür için geçerli olan becerileri edinerek kendi bilincinde olan, bilgili bir kişi haline gelmesi süreci olarak ifade etmiştir. Sosyalleşme sırasında, özellikle yaşamın ilk yıllarında, çocuklar yaşlıların davranış biçimlerini öğrenirler; bu yolla da onların değerlerini, normlarını ve toplumsal pratiklerini sürdürürler.⁶⁴

Günümüz toplumlarının artan nüfusunun doğurduğu karmaşık ilişkiler ağı, teknolojik gelişmeler, sanayileşmenin getirdiği problemler bireylerin her geçen gün yeni normları ve değer yargılarını öğrenmesini gerektirmektedir. Bu sebeple sürekli bir sosyalleşme sürecine tabi olan bireyler kişisel, ailevi, mesleki ve toplumsal uyumlarını başarıyla gerçekleştirip sağlıklı bir kişiliğe kavuşurken, toplumun devamlılık ve bütünlüğünü de sağlamış olmaktadır. Sosyalleşme süreci devam ettikçe kültür yeni nesillere aktarılmakta ve bu sayede toplumun devamlılığı gerçekleşmektedir.⁶⁵

2. SOSYALLEŞMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Her toplumda sosyalleşmenin belirli araçları vardır. Bunların başında da aile kurumu gelir. Aileden sonraki diğer araçlar, arkadaş çevresi, okul ve medyadır.⁶⁶

⁶² İsmail Doğan, *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*, 1. Basım, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1996, s.81.

⁶³ Mahmut Tezcan, *Sosyolojiye Giriş*, 5. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2010, s.46.

⁶⁴ Anthony Giddens, *Sosyoloji*, Haz. Cemal Güzel, 5. Basım, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2008, s.201.

⁶⁵ Hikmet C. Yelkan, *a.g.m.*, s.16-19.

⁶⁶ Veysel Bozkurt, *Değişen Dünyada Sosyoloji*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2008, s.123.

*“Sosyalleşme, bireyin aile, okul, toplumsal çevre ve kitle iletişim araçlarıyla içinde bulunduğu toplumun kültürünü ve bu kültürün örf, adet, gelenek ve göreneklerini kendiliğinden öğrenme süreci olarak ifade edilebilir.”*⁶⁷

İnsanoğlunun özel bir vücut yapısına ve çok gelişmiş bir sinir sistemine sahip olması, bu üstün nitelikli biyolojik yapının yardımıyla öğrenebilmesi, konuşabilmesi, düşünebilmesi ve iş yapabilmesi, onun sosyalleşmesini sağlayan ve sosyal hayata şekil veren en önemli etkenlerdir.⁶⁸

Sosyalleşme genellikle iki aşamada gerçekleşir. Birincil sosyalleşme, bebeklik ve çocukluğun ilk döneminde gerçekleşir ve bu sosyalleşme süreci birincil grup olarak adlandırabileceğimiz ailede başlar. İkincil sosyalleşme ise, çocukluk sonrası dönem ile olgunluk döneminde gerçekleşir. Bu aşamada aile, sorumluluğun bir kısmını okullara, toplumsal gruplara ve kitle iletişim araçlarına devreder.⁶⁹

Birincil sosyalleşmenin esası toplumun kültürünün nakli sürecidir. Bu süreçte çocuk daha çok taklit yoluyla en önemli kültür unsuru olan dili öğrenir ve kendi benliğini geliştirir. Birincil sosyalleşmede benlik gelişimi tek yanlıdır. İkincil sosyalleşmede ise Amerikalı sosyolog Cooley’in “ayna benlik” kavramı gelişir. Ona göre, ayna benlik, bireyin kendini başkalarında görüp tanınmasıdır. Birey başkalarının kendisine karşı davranışlarında kendisini ve davranışlarını değerlendirir. Başka bir deyişle diğer insanlar ve davranışları birey için bir ayna vazifesi görür ve bir ölçü teşkil eder. Cooley’e göre, ayna benlik geliştiği ölçüde sosyalleşme de gelişiyor demektir.⁷⁰

Musgrave, sosyalleştirmeden sorumlu öğeleri; aile, okul, akran grupları ve kitle iletişim araçları olarak belirtmiştir. Aile ve okulun her toplumda değişmez temel fonksiyonları vardır. Akran grubunun etkisi daha çok yaygın eğitim süreci içerisinde gerçekleşir. Günümüzde ise çok gelişmiş kitle iletişim araçlarının sosyalleştirme işlevi ön plana çıkmıştır. Özellikle gelişmiş ülkelerde bu araçlar günlük yaşantının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir.⁷¹

⁶⁷ Çiğdem Kağıtçıbaşı, *İnsan Aile Kültür*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1990, s.64.

⁶⁸ Hüseyin Öztürk, a.g.e., s.58.

⁶⁹ Anthony Giddens, a.g.e., s.204-205.

⁷⁰ Hikmet C. Yelkan, a.g.m., s.19.

⁷¹ Hikmet C. Yelkan, a.g.m., s.18.

2.1. Aile

Aile insanlığın ilk devirlerinden günümüze kadar varlığını sürdüren temel toplumsal kurumlardan biridir.⁷² Aile çocukları sosyalleştiren ilk kurumdur. Çocuk, ailenin emek ve çabası sonunda, anadilini, gerekli alışkanlıkları, becerileri, toplumsal olguları, sosyal ve doğal çevre hakkındaki bilgileri, kendini yönetebilmeyi, bir toplumun üyesi olarak kendisine düşen görev sorumlulukları öğrenir.⁷³ Çocukluk dönemi, sosyalleşme sürecinin ilk aşamasıdır. Bu süreçte çocuk, önce aile, akran grupları ve okul gibi çeşitli toplumsal gruplar içinde sosyalleşir. Son yıllarda buna kitle iletişim araçları da eklenmiştir. Çocuk bu süreçte toplumun kendisinden beklediği rol ve beklentileri öğrenir.⁷⁴

*“Aile, anne, baba ve çocuklardan oluşan toplumsal bir kurumdur. Aile, üyeleriyle birlikte sosyo-kültürel görevlerini ve biyolojik işlevlerini yerine getiren, bu şekilde neslin devamını sağlayan sosyal bir kurumdur.”*⁷⁵

Sayın, aileyi, yapı ve işlevleri zamanla değişmekle birlikte, insan neslinin devamını sağlayan, sosyalleşme sürecinin ilk ortaya çıktığı, üyelerinin duygusal olarak doyuma ulaştıkları, toplumun maddi ve manevi zenginliklerinin kuşaktan kuşağa aktarıldığı, biyolojik, psikolojik, ekonomik ve hukuksal işlevleri bulunan toplumsal kurumlardan biri olarak tanımlamıştır.⁷⁶

Kurtkan’a göre aile, bireyin topluma uyum sağlamasında önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedir. Topluma ait değer yargıları, dünya görüşleri, örf ve adetler, aile aracılığıyla bireylere aktarılmaktadır. Toplumda hâkim olan “doğru” ve “yanlış”, “iyi” ve “kötü” değer yargıları aile süzgecinden geçerek bireyin bilincine yerleşmektedir. Böylece aile, çocuğun sosyalleşme sürecinde ilk ve en önemli fonksiyonu yerine getiren sosyal bir kurumdur.⁷⁷

⁷² Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, *İçtimaiyat Dersleri (Sosyoloji Doktrin ve Kolları)*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, C.I, İstanbul, 1971, s.191.

⁷³ Hüseyin Öztürk, a.g.e., s.21.

⁷⁴ Meyrem Tuna, *İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Popüler Kültürün Rolü (Isparta Örneği)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2008, s.36.

⁷⁵ Nur Serter, *Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 105.

⁷⁶ Önal Sayın, *Aile Sosyolojisi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 1990, s.2.

⁷⁷ Amiran Kurtkan Bilgiseven, *İktisat Sosyolojisi Açısından Eğitim Yolu İle Kalkınmanın Esasları*, 3. Baskı, Divan Yayınları, İstanbul, 1982, s.24.

Gökçe'ye göre, ailenin, neslin devamını sağlama, üyelerinin her türlü maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılama, duygusal dengeyi geliştirme ve eğitim yoluyla üyelerini yetiştirme gibi biyolojik, ekonomik, psikolojik ve toplumsal işlevleri bulunur. Çocuğun sosyalleşmesi ilk olarak ailede başlar ve çocuk toplumsal rollerini bu kurum içinde öğrenir. Aile, çocuğun eğitimini sağlayarak onu geleceğe hazırlar ve ona yaşadığı toplumun kültürünü aktarır. Bunun yanında sosyal ve ekonomik koşullardaki farklılık, ailenin yapı ve işlevlerinde değişiklik yaratmıştır. Ancak, aile kurumunun kendine özgü birtakım özelliklerini korumasını ve işlevlerini sürdürmesini ortadan kaldırmamıştır. Örneğin ailenin evrenselliği, devamlılığı ve toplumsal yapının çekirdeği olma özelliği devam etmektedir. Ayrıca, aile üyelerinin sorumlulukları, üyeler arası ilişkilerin duygusal bir temele dayanması ve belirli kurallarla çevrili olması her türlü ailede görülen özelliklerdir.⁷⁸

Nirun'a göre aile, üyeleri ile sosyal çevre arasındaki ilişkinin sağlanması, sahip olduğu örf ve adetler ile toplumun kültürünün yeni nesillere aktarılması gibi çeşitli fonksiyonları yerine getiren sosyal bir kurumdur.⁷⁹

Aile, yüz yüze ve içten ilişkilerin en güçlü olduğu birincil gruplardandır. Bu nedenle, bireyin tutum ve değerlerinin oluşumu yönünden ayrı bir öneme sahiptir. Ailenin temel kurumlar arasında yer almasının nedenlerinden birisi de budur.⁸⁰

Karşılaştığı ilk toplumsal kurum olan ailede çocuk iyi-kötü, güzel-çirkin gibi ahlaki normları ve değer yargıları ile gelenek ve göreneklerin ilk bilgisini alır. Eğitimin temel hedeflerinden biri, bireyi toplumsal hayata hazırlamaktır. Bu sebeple ailenin çocuğun sosyalleşmesinde önemli bir yeri vardır.⁸¹

Aile kültürün ve ona ilişkin değerlerin yaratılması ve yaşatılması, sosyal yapının korunması ve sürdürülmesi için çok önemli bir konuma sahiptir. Aile, temel aile hayatını sürdürme ihtiyacını tatmin etme amacıyla birleşen kişilerden oluşur. Bu

⁷⁸ Birsan Gökçe, *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*, Savaş Yayınevi, Ankara, 1996, s.155-156.

⁷⁹ Nihat Nirun, *Sistemik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*, Sayı 73, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1994, s.17.

⁸⁰ Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi*, Zirve Yayınları, Ankara, 1994, s.147.

⁸¹ İsmail Doğan, *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*, 1. Basım, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1996, s.82.

ihtiyaçlar toplumsal hayatın devamlılığıyla ilgili cinsel ilişkilerin düzenlenmesi, çocukların doğum ve bakımı, karşılıklı sevgi ve güven gibi temel ihtiyaçlardır.⁸²

Kültür aktarma yönünden sosyalleşmenin önemi büyüktür. Çocuğun kişiliğinin gelişmesi ailede başlar ve toplumsal normlar orada öğrenilir. İlk beş yılda aile, bilinçli ya da bilinçsiz bir şeyler öğretir. Bu dönem, çocuğun ilk sosyalleşme dönemidir. Bu süreçten sonra ailenin eğitim görevlerini okul üzerine alır. Ailede sosyalleşme: çocuğa öğretimde bulunmak, rehberlik etmek, çocuğun eylemlerine yanıt vermek ve kendi eylemlerine çocuğu katmak yollarıyla olur. Çocuk da bu süreçte kendisine uygun örnekleri ve değerleri seçer. Çocuk bu seçimi, gözlem, başkalarına katılma, rol oynama ve kendi düşünce ve davranışını yargılama yollarıyla gerçekleştirir.⁸³

“Okul öncesi dönemde, üstün veya özel yetenekli çocukların zihinsel gelişimi, aile içinde edindikleri deneyimlere bağlıdır. Çocuk, sağlıklı birey gelişiminin temel taşı olan güven duygusunu aile içinde öğrenir. Güven duygusu, ileride çocuğun bilişsel, duygusal ve fiziksel gelişimini, olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecek önemli bir faktördür.”⁸⁴

*“Ailenin kültür düzeyi, sosyal konumu ve alışkanlıkları sosyalleşme üzerinde belirleyici etkilere sahiptir.”*⁸⁵

Çocuk, aile çevresinin özelliklerine uygun olursa, uygun sosyal tavırları geliştirir. Bu süreçte ailenin çocuktan beklentisi, çocuğu yönlendirme ve güdüleme biçimi ve bunu ona yansıtması çocuğun neleri gerçekleştireceğinin belirleyicisidir.⁸⁶

Çocuğun aile içindeki pozisyonu, çocukla ailede kurulan ilişkinin tipi, çocuğun tek, ortanca ve en büyük çocuk olup olmadığı, kardeş sayısı, ailede yaşayan bireylerin cinsiyetleri de sosyalleşme üzerinde etkili olan faktörlerdir. Genellikle tek çocuk olma, aralarında çok yaş farkı olan kardeşlere sahip olma gibi durumlar sosyalleşmeyi güçleştirebilir. Buna karşın yakın yaşlarda ve karşı cinsten kardeşi olma, karşı cinsle ilişki kurmayı kolaylaştırabilir. Ailenin çocuk yetiştirme davranışı da bu süreçte çok önemlidir. Demokratik bir ortamda yetişen çocuk daha sosyal olmaktadır. Üzerine fazla

⁸² Joseph Fichter, *Sosyoloji Nedir?* Çev. Nilgün Çelebi, Anı yayıncılık, Ankara, 2011, s.68-69.

⁸³ Mahmut Tezcan, *a.g.e.*, s.147-148.

⁸⁴ Metin Uzun, *a.g.e.*, s.39-40.

⁸⁵ Hüseyin Akyüz, *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1991, s.223.

⁸⁶ Adnan Kulaksızoğlu, *Çocuk Psikolojisi ve Gelişimi*, 1. Baskı, Epsilon Yayınevi, İstanbul, 2003, s.37.

düşülen çocuk, kas ile ilgili hünelerinden yoksun olmakta, daha az aktif ve sosyal ilişkilerde zayıf olmaktadır.⁸⁷

Sürekli değişen ve gelişen günümüz dünyasında, sürekli artan sorunlarla mücadele etmek zorunda kalan ailelerin görev ve sorumlulukları, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklara sahip olmaları durumunda bir kat daha artmaktadır.⁸⁸ Örneğin, *“Aileler bir yandan zeki ve yetenekli bir çocuğa sahip olmanın övüncünü yaşarken bir yandan da çocuğa yetememenin sıkıntısını yaşayabilir.”*⁸⁹

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, genellikle kendi düşüncelerini, değerlendirmelerini ve gözlemlerini dinleyen anne ve babaya, diğer çocuklardan daha fazla ihtiyaç duyar.⁹⁰ Bu sebeple anne ve babalar gelişim evrelerine göre çocuklarının sosyal gelişimlerini desteklemelidir. Eğer bu özelliklere sahip olan çocuklara yaşitlarıyla etkileşim içinde olma fırsatı verilmezse, sosyalleşme açısından uyumsuzluk beklenebilir.⁹¹

Sonuç olarak çocuklarda sağlıklı bir gelişimin gerçekleşmesinde ailelerin rolü büyüktür ve üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların topluma yararlı üretken bireyler olabilmeleri için onların ihtiyaçlarına duyarlı bir aile ortamında yetişmeleri oldukça önemlidir.

2.2. Akran Grubu

Sosyologlar, toplumsal grupları sosyal sistemin küçültölmüş bir örneği olarak ele almakta ve sosyal sistemin bir alt sistemi olarak değerlendirmektedir. Buna göre, genellikle toplumsal grup kavramıyla, yoğunluğu, büyüklüğü ve sayısı çok değişik olabilen, üyeleri arasında karşılıklı ilişki ve etkileşim bulunan insan toplulukları kastedilmektedir.⁹²

⁸⁷ Adnan Kulaksızozğlu, *a.g.e.*, s.38.

⁸⁸ Metin Uzun, *a.g.e.*, s.11.

⁸⁹ Füsün Akarsu, “Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Sorunları”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızozğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.449.

⁹⁰ Ümit Davaslıgil, “Üstün Çocuklar”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızozğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.217.

⁹¹ Ümit Davaslıgil, “Üstün Çocuklara Sahip Ailelerin Eğitimi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızozğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.464.

⁹² Kamil Kaya, *Küçük Gruplar Sosyolojisi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2013, s.8.

Toplumsal gruplar, günlük hayatımızın büyük bir bölümünü şekillendirir ve önemli bir yere sahiptir. Her birey doğal olarak bir aile grubunun içinde doğar, sosyalleşir, herhangi bir grup ortamında çalışır, eğlenir, düşüncelerini çeşitli gruplar aracılığıyla dile getirir. İnsanın nasıl yaşayacağı, birey olarak hangi özelliklere sahip olacağı önemli ölçüde bu gruplar tarafından belirlenir. Daha açık bir deyişle, insanın hangi dili hangi aksan ile konuşacağı, hangi tutum ve davranışlarla kültürel özellikler göstereceği, hangi eğitimi alacağı, ait olduğu ya da içinde bulunduğu gruplar tarafından belirlenir.⁹³ Bunun yanında birey, toplumsal grupların etkisini kendi yetenekleri doğrultusunda yeniden yorumlar ve üyesi bulunduğu grupları etkileyerek onların zaman içerisinde değişmesine ve gelişmesine katkıda bulunur.⁹⁴

Bireyin sosyalleşmesinde, toplumsal yaşamın düzenlenmesinde ve işleminde toplumsal gruplar önemli rol oynar. Her biri birer toplumsal grup olan ailenin, okulun, oyun grubunun, bir kulübün, derneklerin, mesleki birlik ve kuruluşların, etnik grupların, din ve mezheplerin insanın sosyalleşmesine etkisi büyüktür. Örneğin, aile tipleri, grup çeşitleri ve yapıları toplumun sosyo-ekonomik yapısını ve yaşam biçimini büyük ölçüde etkiler.⁹⁵

Genellikle organik bir yapı özelliği gösteren küçük gruplar, üyelerine sosyal güvenlik, yalnızlıktan kurtulma, karşılıklı yardım, sosyal çalışmalara katılma, arkadaş edinme ve eğlenme gibi imkânlar sağlar. Grup üyeleri, grubun yapısına, ihtiyaçlarına ve isteklerine göre bir davranış biçimi geliştirir. Bir başka deyişle, bir grup kendi özelliklerini üyelerine aktarır.⁹⁶

Grup-birey ilişkisi üzerinde yapılan araştırmalara göre birey, katıldığı toplumsal grubun davranış örneklerini ve olaylara bakış tarzını benimseyerek hem sosyalleşir hem de kişiliğini geliştirir. Toplumsal gruplar, bireylerin eğitiminde ve değerlerinin oluşmasında önemli bir rol oynar. Özellikle küçük gruplarla ilgili yapılan çalışmalarda, bir grupta yer alan bireylerin, grubun diğer üyelerinin değer, düşünce ve duygularından etkilendiği, hatta onlarla aynışma eğilimi gösterdiği ortaya konmuştur.⁹⁷

⁹³ Kamil Kaya, *a.g.e.*, s.1-2.

⁹⁴ Kamil Kaya, *Mikrososyoloji ve Toplumsal Grup Tipleri*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2002, s.12.

⁹⁵ Hüseyin Öztürk, *a.g.e.*, s.70-71.

⁹⁶ Hüseyin Öztürk, *a.g.e.*, s.71-72.

⁹⁷ Barlas Tolun, *Toplum Bilimlerine Giriş*, Murat ve Adım Yayıncılık, Ankara, 1996, s.428.

Çağdaş sanayi toplumlarında çocuğun ve gencin sosyalleşmesinde ailenin ve okulun dışında oyun ve akran gruplarının da etkisi büyüktür.⁹⁸ Akran grubu, kendilerini yaş, etnisite ya da meslek gibi ortak özelliklerle algılayan ve başkalarının gözünde farklı bir toplumsal kimliği taşıyan bireyler kümesidir.⁹⁹ “Akran grupları, aynı yaştaki çocuklardan oluşur. Kimi kültürlerde, özellikle de küçük geleneksel toplumlarda, akran grupları, yaş dereceleri olarak biçimselleşir.”¹⁰⁰

Aile, okul öncesi yıllarında çocuk için en etkili kurumdur. Yedi yaşından sonra çocuklar üzerinde akran grubunun etkisi artar. Çocuğun sosyal davranışları, belirli insanlara, belirli bir sosyal gruba ve sosyal hayata karşı tavır alış, büyük ölçüde akran grubunun davranışlarından etkilenir.¹⁰¹

Günümüz toplumlarında akran grupları, çocukların ve gençlerin tutum ve davranışlarını büyük ölçüde etkiler. Çocuklar ya da gençler, zamanını daha çok arkadaş gruplarında geçirir ve bu nedenle de akran gruplarının etkisi aileden daha fazla görülür.¹⁰²

Genellikle arkadaşları tarafından benimsenen bir çocuk, ailesinden daha az etkilenir. Arkadaşlarına gösterecek hüneri olan bir çocuk, onların arasında avantajlı bir duruma gelir ve sosyal kabul görmekle kendine güven kazanır; reddedilen çocuk ise sinirli ve kızgın olur.¹⁰³

Akran grubu ile etkileşim, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sağlıklı gelişiminde ve sosyalleşmesinde rol oynayan en önemli faktörlerden biridir. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, ilgileri ve ihtiyaçları yönünden kendine benzeyen arkadaşlarıyla iletişim kurma ihtiyacı içindedir. Bu çocuklar kendilerine benzer özellikler gösteren arkadaşlarıyla bir arada olduğu zamanlarda kendine güven duygusunu geliştirir. Ayrıca ortak yönleri paylaşmak, bu çocukları duygusal yönden rahatlatır.¹⁰⁴

⁹⁸ Hüseyin Akyüz, *a.g.e.*, s.225–226.

⁹⁹ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev. Osman Akınhay-Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999, s.14.

¹⁰⁰ Anthony Giddens, *a.g.e.*, s.206.

¹⁰¹ Adnan Kulaksızoğlu, *a.g.e.*, s.38.

¹⁰² Mahmut Tezcan, *Sosyolojiye Giriş*, 5. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2010, s.53.

¹⁰³ Adnan Kulaksızoğlu, *a.g.e.*, s.39.

¹⁰⁴ Özlem Ersoy, Neslihan Avcı, “Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekliler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.207.

2.3. Okul

Okul, ailenin yaygın, düzensiz ve örgütsüz eğitiminden farklı bir eğitim uygulayarak çocuğu toplum hayatına hazırlayan ikinci önemli toplumsal kurumdur. Okuldaki eğitim, aileden farklı olarak düzenli, planlı, örgütlü ve amaçlıdır. Okul, toplumun özelliklerine, isteklerine ve ihtiyaçlarına uygun bir eğitim yapıyorsa çocuğun sosyalleşmesi daha kolay ve daha olumlu olur. Eğitim, çocuğun kendisi ve sosyal çevresi üzerinde durur. Çünkü birey, karşılıklı etki-tepki süreci içinde, hem çevresine etki yapar hem de çevresi tarafından etkilenir. Eğitim, bu sürecin insanların yararına uygun bir şekil almasını sağlamaya çalışır.¹⁰⁵

Ailede başlayan sosyalleşme süreci okulda devam eder. Çocuk okulda kendini kontrol etmeyi, dakik olmayı ve rekabet etmeyi öğrenir. Birçok öğrenci aile bireylerinden sonra, öğretmenlerini model alır. Okul bir taraftan öğrencileri, iyi vatandaş olmanın gerektirdiği değerlerle donatırken, diğer taraftan da onları çalışma hayatına hazırlamaktadır. Okullar, bir toplumun teknik ve entelektüel mirasını temel alarak örgütlenir ve çocukların toplumla bütünleşmesine yardımcı olur.¹⁰⁶

Okulun başlıca toplumsal görevleri; öğrencileri yetenekleri doğrultusunda geliştirmek, onlara genel ve mesleki bilgi vermek, topluma uyumlarını sağlamak ve onları hayata hazırlamak, toplumsal farklılıkları asgariye indirerek, herkese eşit şartlarda gelişme ve öğretim imkânları hazırlamaktır.¹⁰⁷

Okullar, kültürü aktaran temel araçlardan birisidir. Okulun kurallarına göre sosyalleşen çocuklar, toplumun kurallarına da uyum gösterir. Bunun yanında öğretmen davranışları da çocuğu etkiler ve arkadaş grupları da okulda biçimlenir.¹⁰⁸

Talcott Parsons okulun çocuğa kişilik kazandırdığını belirtmiş ve bu durumu toplumsal sistemin temellerini oluşturan bütün değerlerin çocuğa öğretilmesi şeklinde açıklamıştır.¹⁰⁹

*“Okuldaki sosyalleşmeyi, öğretmen-öğrenci ilişkileri, öğrencinin okul yönetimi ile olan ilişkileri ve öğrencilerin kendi arasındaki ilişkiler belirlemektedir.”*¹¹⁰

¹⁰⁵ Hüseyin Öztürk, *a.g.e.*, s.21-22.

¹⁰⁶ Veysel Bozkurt, *a.g.e.*, s.124.

¹⁰⁷ Hikmet C. Yelkan, *a.g.m.*, s.21.

¹⁰⁸ Mahmut Tezcan, *a.g.e.*, s.54.

¹⁰⁹ Hikmet C. Yelkan, *a.g.e.*, s.15.

¹¹⁰ Mustafa Ergun, *Eğitim Sosyolojisine Giriş*, 4. Baskı, Ocak Yayınları, Ankara, 1994, s.61.

Giddens'a göre, okula gitmek biçimsel bir süreçtir. Öğrenciler okulda konulara ilişkin belirli bir müfredatı izler. Okulda çocuklardan sınıfta sessiz olmaları, derslerde dikkatli olmaları ve okul disiplin kurallarına uymaları beklenir. Öğretim kadrosunun otoritesini kabul etmeleri ve buna karşılık vermeleri beklenir. Aynı zamanda öğretmenlerin tepkileri, çocukların kendilerine ilişkin beklentilerini de etkiler. Bu beklentiler de giderek onların okulu bitirdiklerinde çalışacakları iş yaşantılarına bağlanacaktır. Akran grupları çoğunlukla okulda oluşturulur; çocukları yaşlarına göre farklı sınıflarda tutmak da bu grupların etkilerini artırır.¹¹¹

Bilgiseven'e göre, okulun fonksiyonlarında zamanla büyük değişiklikler meydana gelmekle birlikte okulun çocuğun hayata hazırlanması ve sosyalleşmesi üzerindeki rolü önemini korumaktadır. Eskiden okul sadece öğretmenler aracılığıyla bilgi veren bir eğitim kurumu iken, günümüzde özellikle kitle iletişim araçlarının da etkisiyle okulun ve öğretmenin rolü azalmış gibi gözükmektedir. Bununla birlikte, modern teknoloji okul ve öğretmenin rolünü ve önemini daha da arttırmıştır. Çünkü öğretmen artık sadece bilgi aktaran bir kişi olmaktan çıkmış, öğrencilerine modern teknoloji ve yayın araçlarının türlerini tanıtan, öğrenimin stratejisini gösteren bir uzman haline gelmiştir.¹¹²

Okul, aileden sonra çocuğun gelişimini sağlayan toplumsal bir kurumdur. Okulun başta gelen sosyalleştirme işlevi, çocuğu eğitmek geleceğe hazırlamaktır. Bu da sosyal bir miras olan kültürün, temel bilgi ve becerilerinin çocuklara aktarılması demektir. Bunun yanında okul, çocuğa sadece çağın bilgi ve becerilerini aktaran bir kurum değildir. Okulun aynı zamanda çocukları teknolojinin ve kitle iletişim araçlarının etkisiyle yaygınlaşan zararlı alışkanlıklardan koruma gibi toplumsal bir sorumluluğu da vardır.¹¹³

Okulda çocuğa sağlanan eğitim hizmetlerinin en önemli amaçlarından biri; çocukların içinde bulundukları topluma uyum sağlayarak üretken bireyler olarak yetişmeleridir. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, genel ve özel yetenekleri açısından yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterirler ve bu sebeple normal okul programlarının dışında farklılaştırılmış eğitim programları ve hizmetlerine ihtiyaç

¹¹¹ Anthony Giddens, *a.g.e.*, s.206.

¹¹² Amiran Kurtkan Bilgiseven, *a.g.e.*, s.28-29.

¹¹³ Meyrem Tuna, *a.g.t.*, s.59.

duyarlar. Bu çocukların üstün yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilmeleri için erken dönemde tespit edilip, ihtiyaçlarına uygun şekilde eğitim alabilmeleri çok önemlidir. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların, içinde bulundukları toplumda kendilerinden beklenen görev ve sorumlulukları yerine getirerek sosyalleşmeleri de buna bağlıdır.

2.4. Kitle İletişim Araçları

“İletişim, bir kişi ya da gruptan bir başkasına ya da başkalarına, sözlü olarak veya görsel yoldan bilgi aktarmadır. İletişim çağlara göre değişik biçimler almıştır. Kitle iletişimi, etkisi ve geldiği noktanın boyutları düşünüldüğünde, çağımız toplumlarının en önemli gerçeklerinden biridir. Kitle iletişim araçları derken, akla yüz yıl önce gazete ve dergiler gelirken, bugün bunlara; radyo, televizyon, video, CD, internet, reklam ve filmler de eklenmiş bulunmaktadır.”¹¹⁴

Kitle iletişim araçları –gazeteler, dergiler, televizyon, radyo, sinema, videolar, CD’ler ve diğer araçlar- çok sayıda izleyiciye ulaşan ve yaşamımızda derin etkileri olan araçlardır. Bu araçlar yalnızca eğlence sunmaz, aynı zamanda günlük yaşamda kullandığımız enformasyonun büyük bir kısmını temin eder ve onları biçimlendirir.¹¹⁵

Günümüzde, çocukların ve gençlerin eğitiminde kitle haberleşme araçlarının etkisi büyüktür. Geçmişte çocuklar ve gençler için anne-babalar ve öğretmenler iki bilgi kaynağı iken; günümüzde buna üçüncü önemli ve etkili bir kaynak eklenmiştir. Bu da kitle iletişim araçlarıdır. Bireylerin sosyalleşmesinde, yaşantısında, dünya görüşünde, tavır ve davranışında kitle iletişim araçlarının etkisi büyüktür. Kitle iletişim araçları çağımıza damgasını vurarak yeryüzündeki bütün insanları ve toplumları etki alanına almış bulunmaktadır.¹¹⁶

Kitle iletişim araçları ya da moda deyimle “medya” sosyalleşmenin önemli aracıdır ve toplumsal kimliğin oluşumunda diğerlerine göre etkisi daha derin ve sürekli. Hızlı toplumsal dönüşümlerin yaşandığı Türk toplumunda özel radyo ve televizyonların giderek artan etkisinde bunu somut olarak gözlemek mümkündür.¹¹⁷

¹¹⁴ Adem Solak, “Toplum Yolunda”, *21. Yüzyılda Sosyoloji ve Eğitim*, Ed: Adem Solak, Hegem Yayınları, İkinci Basım, İstanbul, 2005, s.70.

¹¹⁵ Anthony Giddens, *a.g.e.*, s.677.

¹¹⁶ Hüseyin Öztürk, *a.g.e.*, s.29.

¹¹⁷ İsmail Doğan, *a.g.e.*, s.83.

“Kitle iletişim araçları, bizim dünyaya ilişkin anlayışımızı biçimlendirmede çok büyük bir öneme sahiptir.”¹¹⁸ Bu araçlar, aynı zamanda kitlenin davranışlarını etkileyen toplumsal tekniklerdir ve propaganda aracı olarak da kullanılabilir. Onlar bireyin ve yakın çevresinin dışında gerçekleşir fakat onu en güçlü biçimde etkiler ve toplumun niteliğini geniş ölçüde yansıtır.¹¹⁹ Kişilerin tutum ve kanaatlerini etkileyerek onların bilinçlenmesinde ve eğitiminde önemli rol oynayan kitle iletişim araçları, artık okulun ve ailenin üstüne çıkan bir etkiye sahiptir.¹²⁰

Kitle iletişim araçlarından etkilenmeyen insan, dünyanın hiçbir yerinde neredeyse yok gibidir ve toplumlar evrensel bir kitle iletişim gerçeği ile karşı karşıyadır. Ekonomiden eğitime, ahlaktan hukuka, tüm toplumsal kurumlar, kitle iletişim sürecinin etkisi altına girmiş bulunmaktadır. Başta sosyalleşme olmak üzere, insan hayatı kitle iletişim mesajlarına göre şekillenmektedir.¹²¹

Günümüzdeki en etkili medya kuramcılarının biri Jean Baudrillard’dır. Ona göre, modern kitle iletişim araçlarının etkisi diğer teknolojilerin etkisinden daha farklı ve derindir. Kitle iletişimi, özellikle de televizyon yaşam biçimimizi önemli ölçüde değiştirmiştir.¹²²

Radyo, televizyon, internet ve cep telefonu gibi kitle iletişim alanındaki teknolojik gelişmeler bireylerin hayatına kolaylıkla girmekte ve vazgeçilmez unsurlar olarak görülmektedir. Özellikle cep telefonları, günümüzde hemen her yaşta kişinin sahip olduğu iletişim araçlarıdır. Bu iletişim araçlarıyla artık kişilere ulaşmak çok daha kolay hale gelmiştir ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte her gün yeni cep telefonu modelleri çıkmaktadır. Cep telefonları artık sadece ekonomik yönden iyi olan kişilerin sahip olduğu bir araç değildir. Bugün hemen her kesimden insanın elinde bir, hatta daha fazla cep telefonu bulunmaktadır. Artık cep telefonları sadece yetişkinlerin kullandığı bir araç olmaktan çıkmış, gençlerin ve hatta çocukların kullandığı bir iletişim aracı haline gelmiştir.¹²³

¹¹⁸ Anthony Giddens, *a.g.e.*, s.208.

¹¹⁹ Mahmut Tezcan, *Sosyolojiye Giriş*, 5. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2010, s.45.

¹²⁰ Mahmut Tezcan, *a.g.e.*, s.54.

¹²¹ Adem Solak, “Toplum Yolunda”, *21. Yüzyılda Sosyoloji ve Eğitim*, Ed: Adem Solak, Hegem Yayınları, İkinci Basım, İstanbul, 2005, s.70.

¹²² Anthony Giddens, *a.g.e.*, s.648.

¹²³ Meyrem Tuna, *a.g.t.*, s.47-50.

Günümüzde, internet gibi enformasyon teknolojileri sayesinde, bilgiye ulaşmak çok kolaylaşmıştır. Esas olan bireyin bilgiyi depolaması değil, bilgiyi nasıl elde edip kullanabileceğini öğrenmesidir. Eğitim sürecinde de bireyin kendi başına iş yapabilme ve yaratıcılık yeteneğinin teşviki büyük önem taşımaktadır.¹²⁴

*“İnternet emsalsiz düzeyde karşılıklı bağlantı ve karşılıklı etkileşim düzeyi sağlamaktadır. Dünya çapında internet kullanıcılarının sayısı hızla artmaktadır ve online tamamlanabilen etkinliklerin alanı genişlemeyi sürdürmektedir.”*¹²⁵

Giddens’a göre, internetin toplumsal etkileşime etkileri hakkında iki genel görüş vardır. Bir tarafta online dünyanın yüz yüze etkileşimleri artıran ya da destekleyen yeni bir elektronik etkileşim biçimini beslediği fikrinde olan gözlemciler bulunmaktadır. Diğer tarafta ise, internet teknolojisinin yaygınlaşmasının toplumsal soyutlanma ve parçalanmada artışa neden olacağı kaygısını taşıyan sosyologlar yer almaktadır. Bu görüşü destekleyenler, internete erişimin artmasının insanların aileleri ve arkadaşlarıyla daha az “nitelikli zaman” geçirmelerine neden olacağını ileri sürmektedir.¹²⁶

Sosyalleşme sürecinde kitle iletişim araçları, çocuğa birçok farklı kaynaktan çok çeşitli iletiler sunmaktadır. Bu araçlar toplumun diğer kesimi gibi, onun önemli bir parçasını oluşturan üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların gelişiminde ve sosyalleşmesinde rol oynayan etkili bir faktördür.

3. ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ

3.1. Yabancı Ülkelerde Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Eğitimi

Yazılı tarih, üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin öyküleriyle doludur. Hemen her dönemde toplumun öncülüğünü üstlenmiş, yaratıcılığı, kahramanlığı, problem çözmedeki üstün gücü, etrafındakileri ikna ve etkileme gücü, kurnazlığı, sevgileri, icatları ve buluşları ile tarihi yönlendirmiş kişiler olmuştur.¹²⁷

Üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyler için 1957 yılı önemli bir tarih olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarihte Sovyetler Birliği uzaya ilk uzay aracı olan Sputnik'i

¹²⁴ Veysel Bozkurt, *a.g.e.*, s.297.

¹²⁵ Anthony Giddens, *a.g.e.*, s.677.

¹²⁶ Anthony Giddens, *a.g.e.*, s.643.

¹²⁷ Füsün Akarsu, “Üstün Yetenekliler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.127.

fırlatmıştır. Batı ülkeleri, Sovyetler Birliğinin uzay yarışında kendilerini geçme nedenini araştırırken karşlarına Sovyetler Birliğinin üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylere verdiği önem çıkmıştır. Daha sonra Batıda bu çocukların eğitimi alanında büyük gelişmeler yaşanmıştır. Özellikle Amerika Birleşik Devletlerindeki çalışmalar bu çocukların belirlenmesi ve eğitimleri konusunda büyük katkı sağlamıştır.¹²⁸

Yirminci yüzyılın ilk yarısından itibaren ülkeler üstünlüklerini kanıtlamanın bir yolu olarak spor veya sanat ile fen ve matematik alanlarında üstün yetenekli çocukların eğitimine hız vermeye başlamıştır. Günümüzde, ülkemiz de dâhil olmak üzere pek çok ülkenin kalkınma hedefleri arasında, bu çocukların ilgi alanlarını, yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine yönelik fırsatları artırmak, ülkelerine ve dünyaya yararlı birer vatandaş olmalarını sağlamak yer almaktadır.¹²⁹

Günümüzde ABD, Kanada, Rusya, İsrail, Almanya ve Çin gibi dünyanın birçok ülkesinde üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklarla ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Bugün, dünyada üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklarla ve onların eğitimleriyle ilgili çalışmalar yapan Üstün Yetenekli Çocuklar için Dünya Konseyi (WCGTC), Avrupa Üstün Yetenekliler Konseyi (ECHA) gibi pek çok kuruluş mevcuttur.

3.2. Ülkemizde Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Eğitimi

3.2.1. Cumhuriyetten Önce Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Eğitimi

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların eğitime ve değerlendirilmesine yönelik tarihsel çabaların dünyada bilinen en eski ve en ünlü uygulaması Osmanlı Devleti dönemindeki Enderun Mektebidir. Bu mektep, üstün ve stratejik insan kaynağından devlet işlerinde seçkin bir şekilde yararlanma üzerine temellenen bir uygulamadır.¹³⁰ Enderun mektebi, devşirme denilen bazı Hristiyan tebadan veya savaşta esir alınıp yetiştirilen sekiz ile on sekiz yaşları arasında olan gençlerden oluşurdu.¹³¹

¹²⁸ Ayşegül Ataman, “Üstün Zekâlılar ve Üstün Yetenekliler”, *Özel Eğitim*, Ed: Süleyman Eripek, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1018, Eskişehir, 1998, s.132.

¹²⁹ MEB, *Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı Taslağı 2013-2017*, Ankara, 2013, s.3.

¹³⁰ Ahmet Emre Bilgili, “Bir Türk Eğitim Geleneği Olarak Enderun’ un Yeniden İnşası”, *Üstün Yetenekli Çocuklar: Bildiriler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.31.

¹³¹ Ziya Kazıcı, *İslam-Türk Medeniyeti Tarihi*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981, s.92.

Enderun Mektebi, üstün zekâlı ve özel yeteneklilere eğitim sunan tarihteki en eski kurumlardan biridir. Bu mektep, II. Murat tarafından 15. yüzyılın ortalarında kurulmuş ve Fatih Sultan Mehmet tarafından devşirmelerin Osmanlı yönetiminde daha yüksek mevkilere gelmelerini sağlayacak şekilde geliştirilerek, bir eğitim merkezi haline getirilmiştir.¹³²

Enderun Mektebi'nin eğitim öğretim programının özellikleri şu şekildedir: Edirne, İbrahim Paşa, İskender Çelebi Sarayları ile Galatasaray'da yedi yıl süreli dört hazırlık okulu bulunuyordu. Bu okulların öğrencilerinden en seçkin ve başarılı olanları Topkapı'daki bölüme alınırdı. Diğerleri ise yeniçeri, sipahi ocakları ve diğer dış hizmetlere atanırdı. Türkçe, Arapça, Farsça, Kur'an, Tefsir ve İslam Hukuku gibi bilgilerin yanı sıra başında ve onlarla eşit oranda beden eğitimi ve askerlik becerileri ile meslek öğrenimi ve el becerilerine yer verilirdi. Bunlardan başka musiki, tezhib, güzel yazı gibi güzel sanatların da önemi büyüktü. Osmanlı sadrazam ve vezirleri ile birçok bilgin ve sanatkâr da bu okuldan yetişmekteydi.¹³³

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların, özel eğitim yöntemleriyle yetiştirilmesi Osmanlı Devletinin her alanda yükselmesinin temel dayanaklarından biri olmuştur. Bu husus, Enderun Mektebini inceleyen dünya tarihçilerinin eserlerinde takdir ve hayranlıkla açıkça belirtilmektedir.¹³⁴ Enderun Mektebi, 1 Temmuz 1909 tarihinde çıkarılan bir kararname ile lağvedilmiştir. 1923 tarihinden sonra da Topkapı Sarayı müze ve kütüphane haline getirilmiştir.¹³⁵

¹³² Füsün Akarsu, "Enderun: Üstün Yetenekliler İçin Saray Okulu", *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.97.

¹³³ Mitat Enç, "Enderun", *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.81-82.

¹³⁴ Doğan Çağlar, "Üstün Zekâlı Çocukların Eğitim ve Öğretimi", *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.265.

¹³⁵ Ülker Akkutay, "Osmanlı Eğitim Sisteminde Enderun Mektebi", *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.95.

3.2.2. Cumhuriyet Döneminde Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Eğitimi

Sosyolojik açıdan önemli bir beşeri potansiyel olan üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların eğitimi, toplum için vazgeçilmez bir zorunluluktur.¹³⁶

Özellikle 1960'lı yıllardan sonra, dünyada üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklara ve eğitimlerine gösterilen ilgide artış olmuştur. Bu ilgideki artışın temel sebepleri besin ve enerji kaynaklarının gittikçe yok olması, kirliliğin artması, siyasi güç dengesinin korunmasındaki güçlükler gibi birçok sorununun ciddiyetinin fark edilmesi ve bu sorunlara çözüm getirecek kesim olarak üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların görülmesidir.¹³⁷

Türkiye'de de üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların eğitimi için 1960'lı yıllarda Ankara'da özel sınıflar ve türdeş yetenek sınıfları uygulamaları başlamıştır. 1964 yılında Ankara Fen Lisesi, fen ve matematik alanında üstün yetenekli çocukların eğitimi için kurulmuştur. Daha sonraki dönemlerde bu çocukların eğitiminde üst özel sınıf, türdeş yetenek kümeleri ve türdeş yetenek sınıfları uygulamaları yapılmıştır.

Devletin himayesinde üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların yetiştirilmesi için 1948 yılında isme özel olarak "İdil Biret ve Suna Kan'ın Yabancı Memleketlere Müzik Tahsiline Gönderilmesine Dair Kanun" (Harika Çocuk Yasası) çıkarılmıştır. 1957 yılında söz konusu yasanın kapsamı genişletilerek "6660 Sayılı Müzik ve Plastik Sanatlarda Olağanüstü Yetenek Gösteren Çocuklar Hakkında Kanun" yürürlüğe konmuştur. 1948'den 1978'e kadarki sürede dünya çapında ünlü 20'ye yakın sanatçı devlet himayesinde yetiştirilmiştir.¹³⁸

Bir toplumun temel yapı itibarıyla kendi kendine yeterli olması ve geleceğe yönelebilmesi için eğitilmiş nitelikli bireylerden oluşması sosyolojik açıdan oldukça önemlidir. Her toplumda oranları farklı olmakla birlikte mutlaka var olan üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların ortaya çıkarılması, eğitilmesi ve üretken hale

¹³⁶ Ahmet Emre Bilgili, "Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Sorunu: Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı", *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.246.

¹³⁷ Ümit Davaşlıgil, "Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi", *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.233.

¹³⁸ Hulusi Akkanat, "Üstün veya Özel Yetenekliler", *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.179.

getirilmesinde çevresel veya toplumsal faktörlerin belirlenmesi sosyolojik bir zorunluluktur.¹³⁹

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların eğitiminde farklı model ve stratejiler kullanılmaktadır. Söz konusu model ve stratejiler genel olarak eğitimsel gruplamaların değişik biçimlerinden oluşmaktadır. Özel sınıflar gibi bazı gruplamalar tam zamanlı eğitime dayalı olup, türdeş sınıfların ya da homojen sınıfların en açık örneklerindendir. Yarı zamanlı gruplamalarda ise, bu öğrenciler eğitimlerinin bir kısmını normal sınıflarda bir kısmını ise özel sınıflarda alır. Ne tür öğretim stratejisinin öğrencilere daha fazla fayda getireceği genel olarak öğrencilerin bireysel özelliklerine ve öğretimin kalitesine bağlıdır. Ancak bilimsel çalışmalar bütün stratejilerin hem avantajlarının hem de dezavantajlarının olduğunu ortaya koymuştur.¹⁴⁰

Cumhuriyet tarihine baktığımızda üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların eğitim ve öğretimlerine önem verildiği görülmektedir. Örneğin yasalardaki çeşitli düzenlemelerle, bu çocuklara çeşitli fırsatlar yaratılmıştır. Birçok ülke tarafından son yüzyılın dâhisi olarak kabul edilen Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra, Atatürk'ün eğitimsel prensipleri Türk eğitim sistemine rehberlik etmiştir. Bu kapsamda üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar için çeşitli tedbirler alınmıştır. Atatürk'ün 85 yıl önceki askeri, ekonomi, yönetim, bilim ve sanat alanlarındaki görüşleri günümüzde hala geçerli ve değerlidir.¹⁴¹

4. ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARA YÖNELİK EĞİTİM PROGRAMLARI

Ülkelerin bilim ve teknoloji alanında gelişmişlik düzeylerini artırma istek ve çabaları özellikle uzay araştırmaları ile belirgin hale gelmiştir. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklarla ilgili yapılan tüm çalışmalar, aynı zamanda ülkelerin politik stratejilerini de belirlemesi açısından önem kazanmıştır. Bir ülkenin insan kaynağının eğitilmiş ve nitelikli olması, o ülkenin sahip olduğu diğer kaynakların da daha verimli kullanılmasına ve teknolojik, ekonomik, siyasi ve askeri anlamda güçlü olmasına yardım eder. Gelişme için ülkelerin kendi üniversitelerinde, fabrikalarında,

¹³⁹ Ahmet Emre Bilgili, *a.g.m.*, s.245.

¹⁴⁰ Uğur Sak, “Üstün Zekâlı Öğrenciler”, *Özel Eğitime Gereklini Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*, Editör: İbrahim H. Diken, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2008, s.531.

¹⁴¹ Necate Baykoç Dönmez, *a.g.m.*, s.314.

laboratuvarlarında, araştırma ve geliştirme birimlerinde çalışacak, bilim ve teknoloji üretip geliştirebilecek yaratıcı çocukların eğitiminin desteklenmesi önemlidir.¹⁴²

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar belirlendikten sonra ilgi, yetenek ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitim programına alınır. Ülkemizde bu çocuklara sağlanan eğitim hizmetleri üç ana başlık altında toplanabilir. Bunlar:

- Zenginleştirme
- Hızlandırma
- Gruplamadır.¹⁴³

Zenginleştirme: Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların kendi akranları arasında ve normal sınıflarda bulunarak, programların gereksinimlerine cevap verecek şekilde çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesi yoluyla hazırlanan eğitim programıdır. Bu program modelinde, öğrenciler için merak, ilgi ve yeteneklerine cevap verecek şekilde hazırlanmış aktiviteler, grupla eğitim alıştırmaları, özel olarak plânlanmış bireysel ve küçük grup araştırmaları yer almaktadır. Zenginleştirme, günümüzde gelişmiş ülkelerde yaygın biçimde uygulanan bir program modelidir.¹⁴⁴

Hızlandırma: Bir programın yapılan çeşitli düzenlemelerle normal süresinden daha önce tamamlanmasıdır. Okula erken başlama, sınıf atlama, ileri olduğu derslerde sınıf atlama, birkaç sınıfı birleştirme, programı süresinden daha kısa sürede tamamlama, kurslar alma ve seminerlere katılma gibi pek çok şekilde uygulanabilmektedir. Ebeveynler, öğretmenler ve yöneticiler genellikle üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların hızlandırma programına dâhil olabilmesinde yeterli sosyal, duygusal ve fiziksel olgunluktan yoksun olduklarını düşünmektedir. Bu sebeple hızlandırma, bireyin gelişimsel değerlendirmesi yapılarak onun eğitim ihtiyacını karşılayacak şekilde kullanılmalıdır.¹⁴⁵

Gruplama: Gruplama programının, normal sınıflardaki üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrenciler için küme gruplandırmaları, özel bir sınıfta gruplandırma, özel bir okulda gruplandırma, kaynak odada gruplandırma ve kaynak merkezlerinde

¹⁴² MEB, *Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı Taslağı 2013-2017*, Ankara, 2013, s.3-4.

¹⁴³ <http://megep.meb.gov.tr/mte-program-modul/modul-pdf/141EO0015.pdf>. 28.03.13

¹⁴⁴ <http://megep.meb.gov.tr/mte-program-modul/modul-pdf/141EO0015.pdf>. 28.03.13

¹⁴⁵ <http://megep.meb.gov.tr/mte-program-modul/modul-pdf/141EO0015.pdf>. 28.03.13

gruplandırma, özel seminerler, özel yaz kursları, çeşitli çalışma merkezlerindeki özel çalışmalar şeklinde uygulamaları bulunmaktadır.¹⁴⁶

*“Ülkemizde bugün üstün yetenekli çocukların eğitimi; Fen Liseleri, Anadolu Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Bilim Sanat Merkezleri ve TÜBİTAK desteği ile sağlanmaktadır.”*¹⁴⁷

Günümüzde üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklara eğitim veren en önemli kurumlardan birisi Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı Bilim ve Sanat Merkezleridir.

“Bilim ve Sanat Merkezleri; okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki öğrencilerin, üstün veya özel yeteneklerini geliştirerek bilimsel düşünmeye ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, problem çözen bireyler haline gelmelerini, onlara gerçek yaşamda öğrenme fırsatları ve özel eğitim aktiviteleri yoluyla sağlayan bir eğitim kurumudur.”¹⁴⁸

“Türkiye’de ilk Bilim ve Sanat Merkezi 08.09.1995 tarihinde Ankara’da açılmış olan Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi’dir. Ülkemizde halen 60 ilde 66 BİLSEM’de üstün yetenekli öğrencilere eğitim verilmektedir. 2010-2011 eğitim öğretim yılı istatistiklerine göre BİLSEM’lerde kayıtlı öğrenci sayısı yaklaşık 10.464’dür. Öğrenciler BİLSEM’lerde örgün eğitimleri dışındaki zamanlarda ilgi ve yetenekleri doğrultusunda daha çok proje tabanlı eğitim almaktadırlar.”¹⁴⁹

5. FORMEL SOSYALLEŞTİRME ARACI OLARAK BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ

*“Ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli olan öğrencilere sunulan hizmetlerin en önemli boyutunu Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan Bilim ve Sanat Merkezleri oluşturmaktadır.”*¹⁵⁰

Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesine göre; Bilim ve Sanat Merkezi, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün zekâlı ve özel

¹⁴⁶ http://megep.meb.gov.tr/mte_program/modul/modul_pdf/141EO0015.pdf, 28.03.13

¹⁴⁷ Necate Baykoç Dönmez, *a.g.m.*, s.317.

¹⁴⁸ Hülisi Akkanat, “Üstün veya Özel Yetenekliler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.179.

¹⁴⁹ MEB, *Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı Taslağı 2013-2017*, Ankara, 2013, s.53.

¹⁵⁰ Uğur Sak, *a.g.m.*, s.10.

yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur.¹⁵¹

Bilim Sanat Merkezleri, üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim dışındaki zamanlarda ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim aldıkları merkezlerdir. Bilsem'e öğrenciler Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan gözlem formatı kriterlerine göre aday gösterilir. Aday gösterilen öğrenciler Bakanlıkça hazırlanan grup değerlendirmesi testine ve bireysel incelemeye alınır. Konunun uzmanlarınca üstün yetenekli olduğu tespit edilen öğrenciler Bilim Sanat Merkezlerinde eğitime alınır.¹⁵²

5.1. Bilim ve Sanat Merkezlerinin Amaçları

Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak Bilim ve Sanat Merkezlerinin amaçları aşağıda sıralanmıştır.¹⁵³

Bilim ve Sanat Merkezleri, üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin;

- a. Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincinin kazandırılmasını,
- b. Ulusal ve evrensel değerleri tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini ve bu değerlere saygı duymalarını, liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yeteneklerini ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirmelerini,
- c. Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimlerinin de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilmesini,
- d. Yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının erken yaşta fark edilerek geliştirilmesini,
- e. Bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını,

¹⁵¹ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

¹⁵² Necate Baykoç Dönmez, *a.g.m.*, s.320.

¹⁵³ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

- f. Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmelerini,
- g. İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmelerini, teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmelerini,
- h. Üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartların, ortam ve fırsatların oluşturularak disiplinler arası çalışmalarda kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmelerini,
- i. Yaşam projelerini gerçekleştirme fırsat ve imkânlarının verilmesini sağlamaktır.

Bilim ve Sanat Merkezlerinin temel amaçları arasında; üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların liderlik, yaratıcılık ve üretici düşünme yeteneklerini toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirmelerini sağlamak yer almaktadır.

5.2. Bilim ve Sanat Merkezlerinin İlkeleri

Bilim ve Sanat Merkezlerindeki eğitim-öğretim etkinlikleri aşağıda belirtilen ilkelere uygun olarak düzenlenir ve yürütülür.¹⁵⁴

- a. Bireysel eğitim-öğretim yapılması ve öğrencilerin ihtiyacına göre hazırlanmış Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının geliştirilmesine çalışılır.
- b. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitim-öğretiminde bilişsel, duyuşsal, devinışsel ve sosyal gelişimleri bir bütünlük içerisinde ele alınır.
- c. Eğitim-öğretim etkinlikleri, öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumları ile bütünlük oluşturacak şekilde plânlanır ve yürütülür.
- d. Öğrencilerin örgün eğitim kurumlarında izledikleri programlar ile merkezlerde yapacakları çalışmalar arasında işbirliği sağlanır.
- e. Öğrencilere benlik algısı ve iletişim becerileri kazandırılır.

¹⁵⁴ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

- f. Eğitim-öğretim etkinlikleri, öğrencileri dıştan yönelimli ve yönetimli bir disiplin ve denetim yerine, içten odaklı disiplin ve denetim anlayışını geliştirmeye yönelik olarak düzenlenir.
- g. Öğrencilerin geleceğe yönelik düşünceleri, tahminlerde bulunmaları ve bunları tartışarak çalışmalarına yansıtılmaları sağlanır.
- h. Öğrencilerin, Türkçeyi doğru, güzel ve etkin kullanan bireyler olarak yetişmeleri sağlanır.
- i. Eğitim-öğretim sürecinin; öğrenci, örgün eğitim kurumu, veli ve merkez ile iş birliğinde devam ettirilmesine çalışılır.

Bilim ve Sanat Merkezlerinin temel ilkeleri arasında; içten odaklı disiplin ve denetim anlayışına sahip, iletişim becerileri gelişmiş, geleceğe yönelik düşünen bireyler yetiştirmek yer almaktadır. Bunun için, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların zihinsel özelliklerinin yanında sosyal özelliklerine de önem verilmeli, her alanda potansiyellerini geliştirebilecekleri sosyal ve eğitsel haklara sahip olmaları sağlanmalıdır. Ülkemizde her yıl birçok üstün zekâlı ve özel yetenekli genç yurtdışına okumak için gitmekte ve orada çalışma hayatına katılmayı tercih etmektedir. Bu bir beyin gücü göçüdür ve ülkemizin kalkınması ve gelişmesi için büyük bir engeldir. Bu durum, üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylere yönelik eğitim olanaklarının yanında istihdam imkânlarının da gözden geçirilmesini ve tedbirler alınmasını gerekli kılmaktadır.

5.3. Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğrenci Seçimi

Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesine göre; merkezlerin hedef kitlesi okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerdir.¹⁵⁵

Aday gösterme: Bilim ve Sanat Merkezlerine alınacak üstün yetenekli öğrenciler okul öncesinde veliler veya okul öncesi eğitim kurumları öğretmenlerince, ilköğretimde örgün eğitim kurumu sınıf ve şube öğretmenlerince, ortaöğretimde sınıf rehber öğretmenler kurulunca aday gösterilir. Aday gösterilecek okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki öğrenciler için, her öğretim yılının ekim ayı içinde Milli Eğitim

¹⁵⁵ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

Bakanlığınca hazırlanan gözlem formları il ve ilçelerde bulunan okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına gönderilir. Aday gösterilen öğrencilerin listeleri, gözlem formları, öğrenci belgeleri en geç Şubat ayının sonuna kadar ilgili merkeze gönderilir ve başvurular merkez yürütme kurulunca değerlendirmeye alınır.¹⁵⁶

Ön Değerlendirme: Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesine göre; örgün eğitim kurumlarınca veya velisi tarafından aday gösterilen öğrencilerin gözlem formları, tanılama komisyonunca değerlendirilir. Değerlendirme sonucuna göre grup taramasına alınacak öğrenci listeleri okullarına veya velisine bildirilir.¹⁵⁷

Grup Tarama: Ön değerlendirme sonucunda grup taramasına katılması uygun görülen öğrenciler, Bilim ve Sanat Merkezi yürütme kurulunun belirleyeceği tarihlerde, grup taramasına alınır.¹⁵⁸

Bireysel İnceleme: Grup taramasında yeterli performans gösteren öğrenciler ile aday gösterilenlerden bireysel incelemeye alınmaları uygun görülenler, tanılama komisyonunca uygun görülen psikolojik danışmanlarca merkezlerde bireysel incelemeye alınırlar.¹⁵⁹

Kayıt ve Yerleştirme: Bireysel inceleme ve değerlendirme sonuçlarına göre sıralanan öğrenci listesi Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne gönderilir. Genel Müdürlükçe yapılacak değerlendirme sonucunda uygun bulunan liste onaylandıktan sonra ilgili Bilsem'e gönderilir. Böylece öğrencinin kayıt ve yerleştirme işlemi sonuçlandırılır.¹⁶⁰

5.4. Bilim ve Sanat Merkezlerinde Uygulanan Eğitim-Öğretim Etkinlikleri ve Eğitim Programları

5.4.1. Eğitim-Öğretim Etkinlikleri

Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesine göre; merkezdeki eğitim-öğretim ortamları her türlü çevre ile iş birliğine açık, sosyal ve psikolojik yönden

¹⁵⁶ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

¹⁵⁷ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

¹⁵⁸ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

¹⁵⁹ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

¹⁶⁰ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

motive edici olacak şekilde düzenlenir. Eğitim-öğretim etkinlikleri; okul öncesi eğitimi çağındaki üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar için tam gün, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki öğrenciler için örgün eğitimleri dışındaki zamanlarda bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak şekilde planlanır. Bu eğitim-öğretim; birinci dönem (Eylül, Ekim, Kasım, Aralık, Ocak), ikinci dönem (Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran) ve üçüncü dönem (Temmuz, Ağustos, Yaz Okulu, Öğrenci Kampları) olacak şekilde yılda üç dönem olarak düzenlenir. Her dönem sonunda merkez yürütme kurulunca hazırlanacak değerlendirme raporları Genel Müdürlüğe gönderilir. Verilecek eğitim-öğretimin süresi öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyacına göre belirlenir.¹⁶¹

5.4.2. Eğitim Programları

Bilim ve Sanat Merkezlerinde uygulanacak eğitim-öğretim programları aşağıda belirtilen ilkeler çerçevesinde hazırlanır ve geliştirilir.¹⁶²

- a. Programlar, öğrenci merkezli, disiplinler arası, modüler yapıda hazırlanır.
- b. Programlar, lider ve/veya danışman öğretmenlerin rehberliğinde bireysel öğrenmeye uygun olarak hazırlanır.
- c. Programlar, öğrencilerin yaratıcılığını, sorunlara farklı yaklaşım ve çözüm bulma becerilerini geliştirecek ve yetişkinlik dönemlerindeki şartlara hazırlayacak nitelikte düzenlenir.
- d. Özel yetenekleri geliştirmeye yönelik programlar, disiplinler ve disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak herhangi bir disiplinde derinlemesine veya kapsamı genişletilecek ileri düzeyde bilgi, beceri ve davranış kazandırma amacıyla hazırlanır.
- e. Eğitim programları hazırlanırken öğrencilerin canlı ve nesnelerle olan ilişkisini iyi gözlemlemeye dayalı, analiz, sentez ve değerlendirme yapma gibi üst bilişsel düşünme becerilerini geliştirmesini sağlayan etkinliklerin planlanmasına ve uygulamasına dikkat edilir.

¹⁶¹ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

¹⁶² Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

- f. Uygulanacak programların süreleri, öğrencilerin bireysel potansiyeli doğrultusunda belirlenir.
- g. Uygulanacak eğitim programlarının her aşamasında değerler eğitime yer verilir.
- h. Eğitim programlarında yabancı dil öğretime ve bilgisayar eğitime yer verilebilir.

Bilim Sanat Merkezlerine kayıtları yapılan okul öncesi eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim çağı öğrencileri hazır bulunuşluk düzeyleri belirlendikten sonra: Uyum (Oryantasyon), Destek Eğitimi, Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme, Özel Yetenekleri Geliştirme, Proje Üretimi/Yönetimi alanlarında düzenlenmiş eğitim programlarına alınırlar. Bu programları tamamlayan öğrencilere tamamladığı her programın sonunda merkez müdürlüğünce Tamamlama Belgesi verilir.¹⁶³

Hazır Bulunuşluk düzeyini belirleme çalışmalarına, merkezlerce oluşturulan programa dayalı ölçekler aracılığıyla sınıf öğretmenleri ve velilerinden alınan bildirimlerle başlanır. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel alanlara yönelik hazır bulunuşlukları, etkinlik temelli olmak üzere uyum programı süreci içerisinde yapılır. Öğrencilerdeki ilgi ve yetenek alanı/alanlarını gözlemlemek için değişik ilgi ve yetenek alanı/alanlarına hitap eden etkinlik köşeleri hazırlanır. Hazır bulunuşluk ölçümleri ile öğrencilerin merkeze başladığında hangi ilgi ve yetenek alanı/alanlarında öğrenmeye açık oldukları hakkında bilgi sahibi olunur. Yapılan ölçümler sonucunda öğrencilerin merkezce bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel performans düzeyleri belirlenir.¹⁶⁴

Uyum (Oryantasyon) Programında, örgün eğitim kurumlarından gelen öğrencilere ve velilerine öncelikle merkezin misyon ve vizyonu anlatılır. Uyum dönemi etkinlikleri öğrencilerin sosyal ve duyuşsal gelişimleri, ilgi ve yetenek alanları göz önünde bulundurularak oluşturulan gruplar hâlinde yapılır. Yapılacak etkinliklerin içeriği öğrencilerde merkezlere ait kurum kültürü ve biz bilinci oluşturacak şekilde planlanır. Öğrencilerin kişisel, sosyal ve psikolojik gelişimleri hakkında bilgi toplamayı amaçlayan etkinlikler yapılır. Uyum süreci içerisinde yapılan etkinliklere merkezdeki

¹⁶³ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

¹⁶⁴ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

tüm öğretmenler katılır. Her lider ve/veya danışman öğretmenin sorumlu olacağı öğrenci grubu bu dönemde belirlenir. Uyum süreci içerisinde her öğrenci, kendi lider ve/veya danışman öğretmeni başta olmak üzere bütün öğretmenlerce gözlemlenir ve gözlemler yazılı olarak not edilir. Bunun sonunda elde edilen veriler lider ve/veya danışman öğretmen tarafından gözlem defterine yazılır. Rehberlik ve psikolojik danışma birimine verilir. Hazır bulunuşluk düzeyini belirleme ilkelerinde olduğu gibi, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyi belirleme çalışmalarına uyum sürecinde de devam edilir. Elde edilen veriler, öğretmenler kurulunda değerlendirilir ve değerlendirme sonuçları rehberlik ve psikolojik danışma birimince öğrenci dosyasına işlenir. Uyum süreci sonunda elde edilen geri bildirimler velilerle paylaşılır.¹⁶⁵

Destek Eğitim Programında, öğrenciler, uyum programı sonunda ortaya çıkan performanslarına göre gruplara ayrılır. Gruplara ayrılan öğrenciler, destek eğitim programındaki alt program dalları olan iletişim becerileri, grupla çalışma teknikleri, öğrenme yöntemleri, problem çözme teknikleri, bilimsel araştırma teknikleri, fen bilimleri, matematik, dil sanatları, sosyal bilimler, resim, müzik ve benzeri alanlar ile ilişkilendirilerek eğitime alınır. Destek eğitim programında yabancı dil ve bilgisayar programlarına tüm öğrenciler alınır. Destek eğitim programında öğrencilerce bireysel ya da grup hâlinde proje hazırlama çalışmalarına başlanır. Destek eğitim programı uygulama sürecinde ve süreç sonunda gözlemlere dayalı olarak geri bildirimler alınır. Destek eğitim programı sonunda öğrenciler hakkında yapılan bütün gözlemler ve alınan geri bildirimler, bir araya getirilerek öğretmenler kurulunca değerlendirilir ve her öğrencinin ayrı ayrı ilgi ve yetenek alanı/alanları belirlenir.¹⁶⁶

Bireysel Yetenekleri Fark Ettirici Programda öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinışsel kapasiteleri dikkate alınarak uyum ve destek eğitimi programında yapılan gözlemler ve alınan geri bildirimler sonucu belirlenen bireysel yetenek alanı/alanları doğrultusunda öğrenci grupları oluşturulur. Öğrencilerin sahip oldukları bireysel yeteneklerini fark ettirebilmek amacıyla akademik bilgilere dayalı olarak yaratıcılıklarını öne çıkaran ve bireysel farklılıklarıyla ilgili disiplinlere yönelik programlar hazırlanır ve uygulanır. Öğrenme ortamları, yaratıcı düşünmeyi daha çok destekleyen çağdaş eğitim araç ve gereciyle donatılır. Programlar, öğrenci merkezli

¹⁶⁵ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

¹⁶⁶ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

eğitim anlayışına göre disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak modüler yapıda hazırlanır. Bireysel yetenekleri fark ettirici dönemde disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak proje üretim çalışmaları devam ettirilir ve projeler destek eğitimi programına göre daha kapsamlı hazırlanır. Bireysel yetenekleri fark ettirici programlar sonunda, öğrenciler hakkında yapılan bütün gözlemler ve alınan geri bildirimler, öğretmenler kurulunda değerlendirilerek öğrencinin ilgi ve yetenek alanı/alanları belirlenir.¹⁶⁷

Özel Yetenekleri Geliştirici Program, öğrenci merkezli eğitim anlayışına uygun olarak disiplinler arası modüler yapıda olur. Özel yetenekleri geliştirici programlarda öğrencilere disiplinler ve disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak herhangi bir disiplinde derinlemesine veya ileri düzeyde bilgi, beceri ve davranış kazanmaları sağlanır. Öğrencilerin bireysel ilgi ve yeteneklerinin farkında olmalarını, kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak eğitim bu dönemde verilir. Öğrencilerce bu dönemde, daha çok özel yetenek alanı/alanlarına yönelik proje üretim çalışmaları yapılır.¹⁶⁸

Proje Üretimi ve Hazırlama Programında, bu konuda bilgi ve beceri kazandırmak üzere kurumdaki lider ve/veya danışman öğretmenler aracılığıyla gerekli ön öğrenmeler sağlanır ve proje yönergeleri hazırlanıp örnekler sunulur. Öğrencilerce lider ve/veya danışman öğretmenlerin rehberliğinde proje konuları belirler. Yöntem olarak öğretmenlerin öğrencilere bilgi aktarmasından çok, kendi seçecekleri projeler doğrultusunda çalışmaları, geliştirdikleri çözüm uygulamaları ve bu süreç içerisinde öğrenmeleri temel alınır. Öğrenciler ilgi, yetenek ve tercihlerine göre 3–5 kişiden oluşan proje gruplarına ayrılır ve kendi seçtikleri proje üzerinde çalışarak gerektiğinde bireysel proje üretme çalışmaları da yapılır. Proje konularının belirlenmesi, seçilmesi ve sonuçlarının değerlendirilip geliştirilmesinde çevredeki iş yeri, yerel yönetimler, gönüllü kurum ve kuruluşlar ve üniversitelerden yararlanılır.¹⁶⁹

Projeler ilgili kurum ve kuruluşlarda geliştirilebileceği gibi, gerektiğinde uzman kişilerden de destek sağlanır. Projelerin konusu ve seçiminde herhangi bir sınırlama yapılmaz. Her türlü üretim, hizmet, bilimsel çalışma ve sanat etkinlikleri projelendirilir. Projeler, disiplinler arası çalışma ve farklı becerilerin sentezini gerçekleştirmeye yönelik

¹⁶⁷ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

¹⁶⁸ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

¹⁶⁹ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

hazırlanır. Öğrencilerin, lider ve/veya danışman öğretmenler rehberliğinde planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarını yaparak, yaşayarak, öğrenen; üreten, sorun çözen, yaratıcı düşünebilen, çevresi ile iletişim kurabilen, bilimsel araştırma ve buluş yapabilen bireyler olarak yetiştirilmeleri sağlanır. Proje üretimi yapılırken eğitim-öğretim ortamları, her türlü çevre şartlarına açık, çok amaçlı, sosyal ve psikolojik yönden iş birliğine açık ve motive edici olacak şekilde düzenlenir.¹⁷⁰

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar bir toplum için çok önemli bir beşeri sermayedir. Ancak bu çocuklar özel eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanamayan grubu oluşturmaktadır. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, uygun eğitim imkânlarından yetenekleri ölçüsünde yararlanabildikleri ölçüde içinde yaşadıkları toplumun geleceği ve kalkınması için çalışabilir. Bu sebeple Bilim ve Sanat Merkezlerinde uygulanacak eğitim-öğretim programları; öğrencilerin üretken, sorunlara farklı yaklaşım ve çözüm bulma becerileri gelişmiş, yaratıcı düşünebilen, çevresiyle iyi iletişim kurabilen, bilimsel araştırma ve buluş yapabilen bireyler olarak yetiştirilmelerini sağlayacak şekilde hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

5.5. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Sosyalleşmesinde Bilim ve Sanat Merkezlerinin Yeri ve Önemi

Her toplumda, doğru tespit edilip uygun eğitim olanaklarından yararlandığı takdirde içinde yaşadığı toplumu sosyal, siyasi, ekonomik, askeri alanlarda yükseltecek belli sayıda üstün zekâlı ve özel yetenekli birey bulunmaktadır. Bu çocuklar, aile, okul, toplumsal çevre ve kitle iletişim araçları aracılığı ile toplumun kendisinden beklediği rol ve beklentileri öğrenerek sosyalleşir. Bu faktörlerden akran grubu ile etkileşim üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sağlıklı gelişimi ve sosyalleşmesi için en önemli faktörlerden biridir.

“6/6/1997 tarihli ve 23011 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 573 sayılı Özel Eğitim Hakkı’nda Kanun Hükmünde Kararname ve 31/05/2006 tarihli ve 26184 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğince, Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) temel eğitim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün yetenekli çocukların örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerinin yanı sıra, yetenek

¹⁷⁰ Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.

alanlarına uygun destek eğitim almalarını sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak açılan resmi kurumlardır.”¹⁷¹

Bilim Sanat Merkezleri Modelinde, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar temel eğitime dayalı bilgileri yaşıtlarıyla devam ettikleri okullardan almaktadır. Bilim Sanat Merkezlerinde ise, üstün oldukları bilim ve sanat alanında, diğer okullardan gelen benzer arkadaşları ve alan öğretmenleri ile çalışmaktadır.¹⁷²

Bilim ve Sanat Merkezi modelinin en büyük avantajlarından biri, çocukların kendi okullarındaki yaşıtlarından ve sınıf arkadaşlarından soyutlanmamalarıdır. İleride toplum adına yapacakları çalışmalarda toplumun bireylerini zihinsel, sosyal, kültürel, duygusal açıdan tanıyabilme olanağına sahip olmalarıdır. Çünkü üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyler, yeteneklerini insanlık adına kullanmaktadır ve toplumu onlar yönlendirmektedir.¹⁷³

Üstün yetenekli çocuk normal gelişim gösteren çocuklarla olduğu kadar, ilgileri ve ihtiyaçları yönünden kendine benzeyen üstün yeteneklilerle de iletişim kurma ihtiyacı içindedir. Olanaklar elverdiğinde her iki çocuk grubuyla da bir araya gelebileceği ortamlar sağlanmalıdır. Çocuk kendisi gibi yeteneklilerle bir arada olduğu zamanlarda kendisini farklı bir kişi olarak hissetmeyip kendine güven duygusunu geliştirebilir. Ayrıca yeteneğe ilişkin ortak yönleri paylaşmak, çocuğa haz vererek duygusal yönden rahatlamasını sağlayacaktır.¹⁷⁴

Okulda çocuğa sağlanan eğitim hizmetlerinin en önemli amaçlarından biri; çocukların içinde bulundukları topluma uyum sağlayarak üretken bireyler olarak yetişmeleridir. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar genel ve özel yetenekleri açısından yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterirler ve bu sebeple normal okul programlarının dışında farklılaştırılmış eğitim programları ve hizmetlerine ihtiyaç duyarlar. Bu çocukların üstün yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilmeleri için erken dönemde tespit edilip, ihtiyaçlarına uygun şekilde eğitim alabilmeleri çok önemlidir.

¹⁷¹ MEB, *Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı Taslağı 2013-2017*, Ankara, 2013, s.53.

¹⁷² Necate Baykoç Dönmez, *a.g.m.*, s.321.

¹⁷³ Necate Baykoç Dönmez, *a.g.m.*, s.322.

¹⁷⁴ Özlem Ersoy, Neslihan Avcı, “Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekliler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz: M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.207.

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların, içinde bulundukları toplumda kendilerinden beklenen görev ve sorumlulukları yerine getirerek sosyalleşmeleri de buna bağlıdır.

Üstün yetenekli çocuklar toplumla bütünleşme sürecini okullarında yaşarken, yeteneğinin bilincinde olarak Bilim Sanat Merkezlerinde kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, çalışma ve üretme olanağına da sahip olmaktadır. Onlar toplumla bütünleşen ve farklılığın bilincinde olan ve bu özelliğini insanlık adına geliştiren bireyler olarak yetişmektedir. Bu çocuklar, kendilerine benzeyen diğer üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklarla bir arada oldukları Bilsem'lerde zihinsel, sosyal ve duygusal paylaşımı sağlayarak mutlu olmaktadır.¹⁷⁵

“Toplumların yaklaşık %2’sini oluşturan üstün yetenekli bireylerin eğitilmesi, üretken hale getirilmesi ve potansiyellerini toplumsal gelişme için kullanmaları toplumun refahı, geleceği ve dünya ülkeleri içindeki yerlerini belirleme açısından önemlidir. Üstün yetenekli bireyler liderlik özellikleri, motivasyonları, kararlılıkları, hızlı düşünme ve yaratıcı problem çözme yetenekleri ile toplumlara yön veren, gelişme ve değişmeyi hızlandıran bireylerdir.”¹⁷⁶

Üstün yetenekli çocukların yetenek ve özelliklerine uygun eğitimi almaları, yaratıcılık ve liderlik gibi özelliklerini ortaya koyabilmeleri yanında kendileri ile barışık ve toplumla uyumlu bireyler olabilmeleri açısından önemlidir.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Necate Baykoç Dönmez, *a.g.m.*, s.322.

¹⁷⁶ MEB, *Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı Taslağı 2013-2017*, Ankara, 2013, s.4.

¹⁷⁷ MEB, *Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı Taslağı 2013-2017*, Ankara, 2013, s.4

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAN VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

BİLİM VE SANAT MERKEZİNE DEVAM EDEN ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN SOSYALLEŞME KOŞULLARI

1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1.1. Görüşülen İl

Tablo 1. Görüşülenlerin İli

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Antalya	111	50,5	50,5	50,5
Burdur	42	19,0	19,0	69,5
Isparta	67	30,5	30,5	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Araştırma için hazırlanan anket, Antalya’ dan 111, Burdur’ dan 42 ve Isparta’ dan 67 Bilim ve Sanat Merkezi öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Görüşülen öğrencilerin %50,5’i “Antalya”, %19,’u “Burdur”, %30,5’i “Isparta” illerindendir (Tablo 1).

1.2. Cinsiyet

Tablo 2. Görüşülenlerin Cinsiyeti

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kız	106	48,2	48,2	48,2
Erkek	114	51,8	51,8	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Araştırmada 106'sı “kız”, 114'ü “erkek” olmak üzere toplam 220 kişi ile görüşülmüştür. Buna göre anketimize katılan öğrencilerin %48,2'si “kız”lardan, %51,8'i “erkek”lerden oluşmuştur. Ankete katılan öğrenciler arasında sayı ve oran bakımından bir paralellik söz konusudur (Tablo 2).

1.3. Yaş

Tablo 3. Görüşülenlerin Yaşı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
9 Yaş	47	21,4	21,4	21,4
10 Yaş	62	28,2	28,2	49,5
11 Yaş	46	20,9	20,9	70,5
12 Yaş	30	13,6	13,6	84,1
13 Yaş	17	7,7	7,7	91,8
14 Yaş	4	1,8	1,8	93,6
15 Yaş ve üzeri	14	6,4	6,4	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Görüşülen öğrencilerin %21,4'ü “9 yaş”, %28,2'si “10 yaş”, %20,9'u “11 yaş”, %13,6'sı “12 yaş”, %7,7'si “13 yaş”, %1,8'i “14 yaş”, %6,4'ü “15 yaş ve üzeri” yaş gruplarından oluşmaktadır. Bu verilere göre, kümülatif olarak ankete katılan öğrencilerin Yaklaşık %84'ünün 9–12 yaş grubu arasında yoğunlaştığı görülmektedir (Tablo 3).

1.4. Doğum Yeri

Tablo 4. Görüşülenlerin Doğum Yeri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İl	188	85,5	85,5	85,5
İlçe	32	14,5	14,5	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Görüşülen öğrencilerin %85,5'i "İl", %14,5'i "İlçe" doğumludur. Tablodan da anlaşılacağı üzere ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun il merkezi doğumlu olduğu yorumuna ulaşmaktayız (Tablo 4).

2. SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLER

2.1. Eğitim Durumu

Tablo 5. Görüşülenlerin Okuduğu Okul

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Antalya Atatürk İlkokulu-Ortaokulu	8	3,6	3,6	3,6
Antalya Gazi Mustafa Kemal İlkokulu-Ortaokulu	10	4,5	4,5	8,2
Antalya Hanım Ömer Çağiran İlkokulu-Ortaokulu	9	4,1	4,1	12,3
Antalya Meryem Mustafa Ege İlkokulu-Ortaokulu	10	4,5	4,5	16,8
Antalya Toros Koleji	8	3,6	3,6	20,5
Burdur Bahçelievler İlkokulu-Ortaokulu	3	1,4	1,4	21,8
Burdur Fatih Sultan Mehmet İlkokulu-Ortaokulu	2	,9	,9	22,7
Burdur Gazi İlkokulu-Ortaokulu	8	3,6	3,6	26,4
Burdur Suna Ural İlkokulu-Ortaokulu	4	1,8	1,8	28,2
Burdur Şeker İlkokulu-Ortaokulu	5	2,3	2,3	30,5
Isparta Halikent İlkokulu-Ortaokulu	6	2,7	2,7	33,2
Isparta Mustafa Şener İlkokulu-Ortaokulu	8	3,6	3,6	36,8
Isparta Naşide Halil Gelendost İlkokulu-Ortaokulu	16	7,3	7,3	44,1
Isparta Nazmi Toker İlkokulu-Ortaokulu	4	1,8	1,8	45,9
Isparta Ülkü İlkokulu-Ortaokulu	9	4,1	4,1	50,0
Diğer	110	50,0	50,0	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %4,5'i "Antalya Gazi Mustafa Kemal İlkokulu-Ortaokulu"ndan, %4,5'i "Antalya Meryem Mustafa Ege İlkokulu-Ortaokulu"ndan, %3,6'sı "Antalya Toros Koleji"nden; %3,6'sı "Burdur Gazi İlkokulu-Ortaokulu"ndan, %2,3'ü "Burdur Şeker İlkokulu-Ortaokulu"ndan; %7,3'ü "Isparta Naşide Halil Gelendost İlkokulu-Ortaokulu"ndan, %4,1'i "Isparta Ülkü İlkokulu-Ortaokulu"ndan, %3,6'sı "Isparta Mustafa Şener İlkokulu-Ortaokulu"ndandır. Bu soruya verilen cevaplarda Antalya, Burdur ve Isparta illerinde tekrarlama sayısı yüksek olan okullar tabloya alınmıştır. Görüşülen öğrencilerin %50'si ise bu üç ilde tabloda yer almayan diğer okullara devam etmektedir (Tablo 5).

Tablo 6. Görüşülenlerin Okuldaki Sınıfı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
3	53	24,1	24,1	24,1
4	57	25,9	25,9	50,0
5	46	20,9	20,9	70,9
6	31	14,1	14,1	85,0
7	15	6,8	6,8	91,8
8	5	2,3	2,3	94,1
9	1	,5	,5	94,5
10	7	3,2	3,2	97,7
11	5	2,3	2,3	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Görüşülen öğrencilerin %24,1'i "3. sınıf", %25,9'u "4. sınıf", %20,9'u "5. sınıf", %14,1'i "6. sınıf", %6,8'i "7. sınıf", %2,3'ü "8. sınıf", %0,5'i "9. sınıf", %3,2'si "10. sınıf", %2,3'ü "11. sınıf" öğrencisidir. Bu verilere göre ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunu 3.,4., ve 5.sınıf öğrencilerinin oluşturduğu görülmektedir. Bilim ve Sanat Merkezine düzenli olarak devam eden ortaöğretim öğrencilerinin sayısının sınırlı olması sebebiyle anketimize sınırlı sayıda ortaöğretim öğrencisi katılmıştır (Tablo 6).

2.2. Aile Yapısı

Tablo 7. Görüşülenlerin Kardeş Sayısı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0	43	19,5	19,5	19,5
1	131	59,5	59,5	79,1
2	36	16,4	16,4	95,5
3	10	4,5	4,5	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Görüşülen öğrencilerin %19,5’inin “*kardeşi*” bulunmamaktadır. %59,5’inin “*1 kardeşi*”, %16,4’ünün “*2 kardeşi*”, %4,5’inin “*3 kardeşi*” bulunmaktadır. Tablodan da anlaşılacağı üzere ankete katılan öğrencilerin yarıdan fazlasının “*1 kardeşi*” vardır. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklara sahip ailelerin, büyük çoğunluğunun 1 ya da 2 çocuklu aileler olduğu görülmektedir. Bu veriler, Bilim ve Sanat Merkezine devam eden öğrencilerin yaklaşık üçte ikisinin çekirdek aile yapısı içinde yetiştiği şeklinde yorumlanabilir (Tablo 7). Bunun yanında sosyo-ekonomik bakımdan orta ve üst statüden olan bu ebeveynlerin yaklaşık %80’inin 1 ya da 2 çocuğa sahip olması toplumsal anlamda dikkat çeken bir husustur (Bkz. Tablo:16).

Tablo 8. Görüşülenlerin Annesinin Sağ Olup Olmadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	220	100,0	100,0	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %100’ünün “*annesinin sağ olduğu*” görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 9. Görüşülenlerin Babasının Sağ Olup Olmadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	218	99,1	99,1	99,1
Hayır	2	,9	,9	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Ankete katılan öğrencilerin yaklaşık %99’inin babası sağ olduğu, sadece %1’in babasının sağ olmadığı anlaşılmaktadır. Anne ve babanın sağ olmasının, çocuğun sosyalleşmesinde olumlu bir faktör olduğu unutulmamalıdır (Tablo 9).

Tablo 10. Görüşülenlerin Anne ve Babasının Birlikte Yaşayıp Yaşamadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	207	94,1	94,1	94,1
Hayır	13	5,9	5,9	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Ankete katılan öğrencilerin “anne ve babasının birlikte yaşayıp yaşamadığı” sorusuna “*evet*” cevabını verenlerin oranı %94,1; “*hayır*” cevabını verenlerin oranı %5,9’dur. Bu verilere göre görüşülenlerin %94,1’inin anne ve babasının birlikte yaşadığı anlaşılmaktadır. Anne ve babanın birlikte yaşamasının, çocuğun sosyalleşmesini olumlu etkilerken; ayrı yaşamasının, çocuğun sosyalleşmesini olumsuz etkilediği sosyolojik bir olgudur. Ebeveynlerin bir arada olduğu bir aile ortamı, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemekte ve onların eğitsel başarılarına büyük katkılar sağlamaktadır. Üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin, akranlarına göre üstün zihinsel, kişisel, sosyal özelliklere sahip olmalarında ve akademik becerilerde üstün başarı göstermelerinde ebeveynlerinin bir arada ve iyi ilişkiler içinde olmasının büyük önemi vardır. (Tablo 10).

Tablo 11. Görüşülenlerin Anne ve Babası Ayrı ise Kiminle Kaldığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Annemle	9	4,1	90,0	90,0
Babamla	1	,5	10,0	100,0
Toplam	10	4,5	100,0	
Cevapsız	210	95,5		
Toplam	220	100,0		

Örneklem grubunun %4,5'i parçalanmış aile diye de adlandırabileceğimiz anne ve babası ayrı yaşayan ya da anne veya babası vefat etmiş kişilerden oluşan aile yapısına sahiptir. Ankete katılan öğrencilerden annesi ve babası ayrı olanların %4,1'i “*annesi ile birlikte kalmakta*”; %0,5 i “*babası ile birlikte kalmaktadır*”. Bu verilere göre; annesi ve babası ayrı olan öğrencilerin çoğunluğunun annesi ile birlikte yaşadığı anlaşılmaktadır (Tablo 11).

Tablo 12. Görüşülenlerin Annesinin Eğitim Durumu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	16	7,3	7,3	7,3
Ortaokul	13	5,9	6,0	13,3
Lise ve Dengi	52	23,6	23,9	37,2
Meslek Yüksek Okulu	22	10,0	10,1	47,2
Fakülte	112	50,9	51,4	98,6
Diğer	3	1,4	1,4	100,0
Toplam	218	99,1	100,0	
Cevapsız	2	,9		
Toplam	220	100,0		

Çocuğun sosyalleşmesinde, ailenin yapısı, sahip olduğu kültürel değerler ve normlar, çocuğa sağlanan eğitim olanakları ile birlikte anne-babanın eğitim düzeyi de oldukça etkilidir. Görüşülenlerin %7,3'ünün annesi “*ilkokul*”, %5,9'u “*ortaokul*”, %23,6'sı “*lise*”, %10'u “*meslek yüksekokulu*”, %50,9'u “*fakülte*” mezunudur. Tabloda diğer olarak belirtilen, görüşülenlerin %1,4'ünün annesi ise “*lisansüstü eğitimi*” mezunudur. Isparta'da 2008 yılında yapılan benzer bir çalışmadaki verilerle karşılaştırıldığında, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların annelerinin eğitim seviyesinin normal çocukların annelerinin eğitim seviyesine göre oldukça yüksek olduğu söylenebilir.¹⁷⁸ Tablodan da anlaşılabacağı üzere ankete katılan öğrencilerin

¹⁷⁸ Tuna'nın ilköğretim çağındaki çocukların sosyalleşmesiyle ilgili yaptığı çalışmada görüşülen öğrencilerin annelerinin sadece %8,8'i fakülte mezunudur. Diğer verileri karşılaştırmak için bkz. Meyrem Tuna, *İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Popüler Kültürün Rolü (Isparta Örneği)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2008, 72-73.

yarıdan fazlasının annesi fakülte mezunudur. Bu verilere göre, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların eğitim seviyesi yüksek anneye sahip olmanın avantajıyla desteklenen bir aile ortamında sosyalleştikleri şeklinde yorumlanabilir (Tablo 12).

Tablo 13. Görüşülenlerin Babasının Eğitim Durumu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	3	1,4	1,4	1,4
Ortaokul	10	4,5	4,6	6,0
Lise ve Dengi	32	14,5	14,7	20,7
Meslek Yüksek Okulu	36	16,4	16,6	37,3
Fakülte	132	60,0	60,8	98,2
Diğer	4	1,8	1,8	100,0
Toplam	217	98,6	100,0	
Cevapsız	3	1,4		
Toplam	220	100,0		

Görüşülenlerin %1,4'ünün babası “*ilkokul*”, %4,5'i “*ortaokul*”, %14,5'i “*lise*”, %16,4'ü “*meslek yüksek okulu*”, %60,8'i “*fakülte*” mezunudur. Tablodan da anlaşılacağı üzere ankete katılan öğrencilerin yaklaşık üçte ikisinin babasının fakülte mezunu olduğu görülmektedir. Tabloda diğer olarak belirtilen, görüşülenlerin %1,8'inin babası ise “*lisansüstü eğitimi*” mezunudur. Isparta'da 2008 yılında yapılan benzer bir çalışmadaki verilerle karşılaştırıldığında, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sadece annelerinin değil, babalarının da eğitim seviyesinin normal çocukların babalarının eğitim seviyesine göre çok yüksek olduğu söylenebilir.¹⁷⁹ Bu veriler bize, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sadece eğitim seviyesi yüksek anneye değil, aynı zamanda babaya sahip olmanın avantajıyla desteklenen bir aile ortamında sosyalleştiklerini göstermektedir. Bu da üstün zekâ ve özel yetenek ile eğitim seviyesi arasında doğrudan bir ilişki olduğu anlamına gelmektedir (Tablo 13).

¹⁷⁹ Tuna'nın ilköğretim çağındaki çocukların sosyalleşmesiyle ilgili yaptığı çalışmada görüşülen öğrencilerin babalarının %20,5'i fakülte mezunudur. Diğer verileri karşılaştırmak için bkz. Meyrem Tuna, *İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Popüler Kültürün Rolü (Isparta Örneği)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2008, 74.

Tablo14. Görüşülenlerin Annesinin Mesleği

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Ev hanımı	85	38,6	38,6	38,6
Memur	28	12,7	12,7	51,4
Öğretmen	46	20,9	20,9	72,3
İşçi	2	,9	,9	73,2
Doktor	9	4,1	4,1	77,3
Mühendis	10	4,5	4,5	81,8
Diğer	40	18,2	18,2	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Görüşülenlerin %38,6'sının annesi “*ev hanımı*”, %12,7'si “*memur*”, %20,9'u “*öğretmen*”, %0,9'u “*işçi*”, %4,1'i “*doktor*”, %4,5'i “*mühendis*”tir. Görüşülenlerin %18,2'sinin annesi diğer meslek gruplarındandır. Araştırma grubunun annelerinin meslekleri değerlendirildiğinde eğitim durumuna uygun olarak yaklaşık üçte ikisinin çalışma hayatında yer aldığı, çoğunlukla da beyaz yakalı diye ifade edilen orta sınıf mesleklerini yaptıkları, üçte birinin ise ev hanımı olduğu görülmektedir (Tablo 14).

Bu veriler, Isparta'da 2008 yılında yapılan benzer bir çalışmadaki verilerle karşılaştırıldığında, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların annelerinin eğitim seviyesine bağlı olarak normal çocukların annelerinin meslek dağılımından önemli ölçüde farklılaştığını ortaya koymaktadır.¹⁸⁰

Görüşülenlerin %50,9'unun annesinin “*fakülte*” mezunu olmasına rağmen, %38,6'sının annesinin “*ev hanımı*” olması dikkat çekici bir husustur. Araştırma grubunun annelerinin eğitim seviyesi yüksek olmasına karşın, yaklaşık olarak üçte birinin çalışma hayatına katılmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumun sebepleri arasında; kadınlara yönelik istihdam olanaklarının sınırlı olması ya da ailenin aylık gelirinin yüksek olması sebebiyle kadının çalışmamayı tercih etmesinin yer aldığı söylenebilir.

¹⁸⁰ Tuna'nın ilköğretim çağındaki çocukların sosyalleşmesiyle ilgili yaptığı çalışmada görüşülen öğrencilerin annelerinin yaklaşık %83'ü ev hanımıdır. Diğer verileri karşılaştırmak için bkz. Meyrem Tuna, *İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Popüler Kültürün Rolü (Isparta Örneği)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2008, 79.

Eğitilmiş kadın işgücünün istihdam alanının kısıtlı olması, ülkemizin geleceğine ve kalkınmasına olumsuz yönde etki yapmaktadır.

Tablo 15. Görüşülenlerin Babasının Mesleği

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Serbest Meslek	63	28,6	29,2	29,2
Memur	40	18,2	18,5	47,7
Öğretmen	35	15,9	16,2	63,9
Çiftçi	1	,5	,5	64,4
İşçi	10	4,5	4,6	69,0
Doktor	5	2,3	2,3	71,3
Mühendis	23	10,5	10,6	81,9
Diğer	39	17,7	18,1	100,0
Toplam	216	98,2	100,0	
Cevapsız	4	1,8		
Toplam	220	100,0		

Görüşülenlerin %28,6'sının babası “*serbest meslek*” olarak nitelenen esnaf grubundadır. %18,2'si “*memur*”, %15,9'u “*öğretmen*”, %0,5'i “*çiftçi*”, %4,5'i “*işçi*”, %2,3'ü “*doktor*”, %10,5'i “*mühendis*”tir. Görüşülenlerin %17,7'sinin babası diğer meslek gruplarındandır (Tablo 15). Araştırma grubunun babalarının da tıpkı anneleri gibi, çoğunlukla beyaz yakalı diye ifade edilen orta sınıf mesleklerini yaptıkları, mavi yakalı meslek grubu oranının oldukça düşük kaldığı görülmektedir.

2.3. Gelir Durumu

Tablo 16. Görüşülenlerin Ailesinin Aylık Gelir Durumu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1000 TL'den az	7	3,2	3,6	3,6
1001-1500TL	17	7,7	8,9	12,5
1501-2000TL	9	4,1	4,7	17,2
2001-2500TL	14	6,4	7,3	24,5
2501-3000TL	29	13,2	15,1	39,6
3001-3500TL	27	12,3	14,1	53,6
3501-4000TL	23	10,5	12,0	65,6
4000TL' den fazla	66	30,0	34,4	100,0
Toplam	192	87,3	100,0	
Cevapsız	28	12,7		
Toplam	220	100,0		

“Ailelerin aylık gelir durumu” ile ilgili soruya görüşülenlerin yaklaşık %13’ü cevap vermemiştir. Cevap verenlerin %3,6’sı “1000 TL’den az”, %7,7’si “1001-1500 TL”, %4,1’i “1501-2000 TL”, %6,4’ü “2001-2500 TL”, %13,2’si “2501-3000 TL”, %12,3’ü “3001-3500 TL”, %10,5’i “3501-4000 TL”, %30’u “4000 TL’den fazla” aylık gelirleri olduğunu belirtmişlerdir. Tablodan da anlaşılacağı üzere; üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, çoğunlukla sosyo-ekonomik bakımdan orta ve üst statüden ailelere mensuptur. Bu da, üstün zekâ ve özel yetenek ile gelir durumu arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermektedir (Tablo 16).

Tablo 17. Görüşülenlerin Haftalık Harçlığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
50TL'den az	186	84,5	87,3	87,3
51-60TL	25	11,4	11,7	99,1
61-70TL	1	,5	,5	99,5
91-100TL	1	,5	,5	100,0
Toplam	213	96,8	100,0	
Cevapsız	7	3,2		
Toplam	220	100,0		

“Haftalık harçlık” ile ilgili soruya görüşülenlerin yaklaşık %3,2’ si cevap vermemiştir. Cevap verenlerin %87,3’ü “50 TL’den az”, %11,7’si 51-60 TL”, %0,5’i “61-70 TL”, %0,5’i “91-100 TL” haftalık harçlık aldıklarını belirtmişlerdir (Tablo 17).

2.4. Meslek ve Üniversite Tercihleri

Tablo 18. Görüşülenlerin İleride Sahip Olmak İstedikleri Meslek

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bilim insanı	28	12,7	13,8	13,8
Doktor	52	23,6	25,6	39,4
Mühendis	27	12,3	13,3	52,7
Mimar	23	10,5	11,3	64,0
Hukukçu	8	3,6	3,9	68,0
Öğretmen	15	6,8	7,4	75,4
Siyasetçi	5	2,3	2,5	77,8
Diğer	45	20,5	22,2	100,0
Toplam	203	92,3	100,0	
Cevapsız	17	7,7		
Toplam	220	100,0		

“İleride sahip olmak istedikleri meslek” ile ilgili soruya ankete katılan öğrencilerin yaklaşık %8’i cevap vermemiştir. Cevap verenlerin %13,8’i “bilim

insanı”, %25,6’sı “doktor”, %13,3’ü “mühendis”, %11,3’ü “mimar”, %3,9’u “hukukçu”, %7,4’ü “öğretmen”, %2,5’i “siyasetçi” olmak istediklerini belirtmişlerdir (Tablo 18). Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların ileride sahip olmak istedikleri meslekler arasında doktorluk, mühendislik, mimarlık, öğretmenlik gibi beyaz yakalı orta ve üst sınıfa ait meslekleri tercih ettikleri görülmektedir. Bunun sebebi olarak, çocukların kendi potansiyellerinin farkında olmalarını sağlayan sosyalleşme sürecinde aile ve sosyal çevrenin büyük rolü olduğu söylenebilir. Ayrıca çocukların ailelerinin de benzer meslek mensubu olmalarının da bu tercihte payı olduğu anlaşılmaktadır. Bu veriler, Isparta’da 2008’de yapılan benzer bir çalışmadaki verilerle karşılaştırıldığında, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların meslek tercihlerinin normal çocukların tercihleriyle farklılaştığını ortaya koymaktadır.¹⁸¹

Tablo 19. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin İleride Sahip Olmak İstedikleri Meslek

			Görüşülenlerin İleride Sahip Olmak İstedikleri Meslek								Toplam
			Bilim insanı	Doktor	Mühendis	Mimar	Hukukçu	Öğretmen	Siyasetçi	Diğer	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	7	31	8	16	4	6	3	20	95
		%Satır	7,4%	32,6%	8,4%	16,8%	4,2%	6,3%	3,2%	21,1%	100,0%
		%Sütun	25,0%	59,6%	29,6%	69,6%	50,0%	40,0%	60,0%	44,4%	46,8%
		%Toplam	3,4%	15,3%	3,9%	7,9%	2,0%	3,0%	1,5%	9,9%	46,8%
	Erkek	Sayı	21	21	19	7	4	9	2	25	108
		%Satır	19,4%	19,4%	17,6%	6,5%	3,7%	8,3%	1,9%	23,1%	100,0%
		%Sütun	75,0%	40,4%	70,4%	30,4%	50,0%	60,0%	40,0%	55,6%	53,2%
		%Toplam	10,3%	10,3%	9,4%	3,4%	2,0%	4,4%	1,0%	12,3%	53,2%
Toplam		Sayı	28	52	27	23	8	15	5	45	203
		%Satır	13,8%	25,6%	13,3%	11,3%	3,9%	7,4%	2,5%	22,2%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	13,8%	25,6%	13,3%	11,3%	3,9%	7,4%	2,5%	22,2%	100,0%

¹⁸¹ Tuna’nın ilköğretim çağındaki çocukların sosyalleşmesiyle ilgili yaptığı çalışmada görüşülen öğrencilerin sadece %1’i bilim adamı olmayı, yaklaşık %30’u ise öğretmen olmayı hayal ettiklerini belirtmişlerdir. Diğer verileri karşılaştırmak için bkz. Meyrem Tuna, *İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Popüler Kültürün Rolü (Isparta Örneği)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2008, 75-76.

Görüşülenlerin cinsiyeti ile ileride sahip olmak istediği meslek arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu soruya kız öğrencilerin %7,4'ü “*bilim insanı*”, %32,6'sı “*doktor*”, %8,4'ü “*mühendis*”, %16,8'i “*mimar*”, %4,2'si “*hukukçu*”, %6,3'ü “*öğretmen*”, %3,2'si “*siyasetçi*”, %21,1'i “*diğer*”; erkek öğrencilerin %19,4'ü “*bilim insanı*”, %19,4'ü “*doktor*”, %17,6'sı “*mühendis*”, %6,5'i “*mimar*”, %3,7'si “*hukukçu*”, %8,3'ü “*öğretmen*”, %1,9'u “*siyasetçi*”, %23,1'i “*diğer*” cevabını vermiştir. Tablodan da anlaşıldığı üzere, kız öğrencilerin büyük çoğunluğu ileride doktor olmak isterken; erkek öğrencilerin bilim insanı, doktor ve mühendislik mesleklerinde yoğunlaştıkları görülmektedir (Tablo 19).

Tablo 20. Görüşülenlerin İleride Gitmek İstedikleri Üniversite

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bilkent Üniversitesi	1	,5	,7	,7
Boğaziçi Üniversitesi	20	9,1	14,2	14,9
Cambridge Üniv.	5	2,3	3,5	18,4
Galatasaray Üniversitesi	12	5,5	8,5	27,0
Hacettepe Üniversitesi	11	5,0	7,8	34,8
Harvard Üniv.	6	2,7	4,3	39,0
İstanbul Teknik Üniversitesi	9	4,1	6,4	45,4
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	22	10,0	15,6	61,0
Oxford Üniv.	19	8,6	13,5	74,5
Diğer	36	16,4	25,5	100,0
Toplam	141	64,1	100,0	
Cevapsız	79	35,9		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada görüşülenlere yöneltilen “*İleride gitmek istedikleri üniversite*” ile ilgili soruya ankete katılan öğrencilerin yaklaşık %36'sı cevap vermemiştir. Cevap verenlerin %15,6'sı “*Orta Doğu Teknik Üniversitesi*”, %14,2'si “*Boğaziçi Üniversitesi*”, %13,5'i “*Oxford Üniversitesi*”, %8,5'i “*Galatasaray Üniversitesi*”, %7,8'i “*Hacettepe Üniversitesi*”, %6,4'ü “*İstanbul Teknik Üniversitesi*”, %4,3'ü

“Harward Üniversitesi”, %3,5’i “Cambridge Üniversitesi”, %0,7’si “Bilkent Üniversitesi”ne gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun hedefleri arasında üst düzey yöneticiler, siyasetçiler, bilim insanları yetiştiren teknik özellikteki üniversitelerin yer aldığı görülmektedir. (Tablo 20).

Söz konusu üniversiteler, ülkemizde ve dünyada güçlü akademik kadroları, köklü sistemleri ile en çok tercih edilen ve mezunlarının iş hayatına avantajlı başladığı üniversitelerdir.

2.5. Kendilerine İlişkin Algıları

Tablo 21. Görüşülenlerin Zeki ve Yetenekli Olup Olmadıklarına Dair Görüşleri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	209	95,0	95,9	95,9
Hayır	9	4,1	4,1	100,0
Toplam	218	99,1	100,0	
Cevapsız	2	,9		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “Zeki ve yetenekli bir öğrenci olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusu ankete katılan öğrencilere yöneltilmiştir. Görüşülenlerin %0,9’ u bu soruya cevap vermemiştir. Cevap verenlerin %95,9’u “evet”; %4,1’i “hayır” cevabını vermiştir. Bu verilere göre; ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu, kendisini zeki ve yetenekli bir öğrenci olarak tanımlamaktadır (Tablo 21).

Tablo 22. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Zeki ve Yetenekli Olup Olmadıklarına Dair Görüşleri

			Görüşülenlerin Zeki ve Yetenekli Olup Olmadıklarına Dair Görüşleri		Toplam
			Evet	Hayır	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	100	4	104
		%Satır	96,2%	3,8%	100,0%
		%Sütun	47,8%	44,4%	47,7%
		%Toplam	45,9%	1,8%	47,7%
	Erkek	Sayı	109	5	114
		%Satır	95,6%	4,4%	100,0%
		%Sütun	52,2%	55,6%	52,3%
		%Toplam	50,0%	2,3%	52,3%
Toplam		Sayı	209	9	218
		%Satır	95,9%	4,1%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	95,9%	4,1%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile zeki ve yetenekli olup olmadıklarına dair görüşleri arasındaki farklılaşma düzeyi düşüktür. Kız öğrencilerin %96,2'si kendilerini “zeki ve yetenekli bir öğrenci” olarak değerlendirmekte; buna karşın %3,8'i “zeki ve yetenekli bir öğrenci olmadığını” belirtmektedir. Erkek öğrencilerin %95,6'sı kendilerini “zeki ve yetenekli bir öğrenci” olarak değerlendirmekte; buna karşın %4,4'ü “zeki ve yetenekli bir öğrenci olmadığını” belirtmektedir. Buna göre; kız ve erkek öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendisini zeki ve yetenekli olarak değerlendirdiği görülmektedir (Tablo 22).

Tablo 23. Görüşülenlerin İli * Görüşülenlerin Zeki ve Yetenekli Olup Olmadıklarına Dair Görüşleri

			Görüşülenlerin Zeki ve Yetenekli Olup Olmadıklarına Dair Görüşleri		Toplam
			Evet	Hayır	
Görüşülenlerin İli	Antalya	Sayı	105	5	110
		%Satır	95,5%	4,5%	100,0%
		%Sütun	50,2%	55,6%	50,5%
		%Toplam	48,2%	2,3%	50,5%
	Burdur	Sayı	40	2	42
		%Satır	95,2%	4,8%	100,0%
		%Sütun	19,1%	22,2%	19,3%
		%Toplam	18,3%	0,9%	19,3%
	Isparta	Sayı	64	2	66
		%Satır	97,0%	3,0%	100,0%
		%Sütun	30,6%	22,2%	30,3%
		%Toplam	29,4%	0,9%	30,3%
Toplam		Sayı	209	9	218
		%Satır	95,9%	4,1%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	95,9%	4,1%	100,0%

Görüşülenlerin ili ile zeki ve yetenekli olup olmadıklarına dair görüşleri arasında bir farklılaşma yoktur. Tabloda da görüldüğü üzere; ankete Antalya'dan katılan öğrencilerin %95,5'i kendilerini "zeki ve yetenekli bir öğrenci" olarak değerlendirmekte; buna karşın %4,5'i "zeki ve yetenekli bir öğrenci olmadığını" belirtmektedir. Ankete Burdur'dan katılan öğrencilerin %95,2'si kendilerini "zeki ve yetenekli bir öğrenci" olarak değerlendirmekte; buna karşın %4,8'i "zeki ve yetenekli bir öğrenci olmadığını" belirtmektedir. Ankete Isparta'dan katılan öğrencilerin %97'si kendilerini "zeki ve yetenekli bir öğrenci" olarak değerlendirmekte; buna karşın %3'ü "zeki ve yetenekli bir öğrenci olmadığını" belirtmektedir. Bu sonuçlara göre, ankete katılan her üç ildeki öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendisini zeki ve yetenekli olarak değerlendirdiği görülmektedir (Tablo 23).

3. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ ETKİSİ

3.1. Televizyon

Tablo 24. Görüşülenlerin Düzenli Olarak Televizyon İzleyip İzlemediği

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	120	54,5	55,0	55,0
Hayır	98	44,5	45,0	100,0
Toplam	218	99,1	100,0	
Cevapsız	2	,9		
Toplam	220	100,0		

*“Sosyalleşme sürecinde olan çocukların toplumsal kimliğinin şekillenmesine yardımcı olan en önemli kitle iletişim aracı televizyondur. Televizyon sosyal yaşantımızın bir parçası haline gelen, ülkemizde ve dünyada olup bitenleri bize aktaran bir iletişim aracıdır.”*¹⁸²

“Düzenli olarak televizyon seyrediyor musunuz?” sorusu ankete katılan öğrencilere yöneltilmiş ve görüşülenlerin %54,5’i “evet”; %44,5’i “hayır” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, öğrencilerin yarısından fazlasının düzenli olarak televizyon izlediği anlaşılmaktadır (Tablo 24).

¹⁸² Meyrem Tuna, a.g.t., s.56.

Tablo 25. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Düzenli Olarak Televizyon İzleyip İzlemediği

			Görüşülenlerin Düzenli Televizyon İzleyip İzlemediği		Toplam
			Evet	Hayır	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	57	48	105
		%Satır	54,3%	45,7%	100,0%
		%Sütun	47,5%	49,0%	48,2%
		%Toplam	26,1%	22,0%	48,2%
	Erkek	Sayı	63	50	113
		%Satır	55,8%	44,2%	100,0%
		%Sütun	52,5%	51,0%	51,8%
		%Toplam	28,9%	22,9%	51,8%
Toplam		Sayı	120	98	218
		%Satır	55,0%	45,0%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	55,0%	45,0%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile düzenli olarak televizyon izleyip izlemediği arasındaki anlamlı bir farklılaşma yoktur. Kız öğrencilerin %54,3'ü “*düzenli olarak televizyon izlemekte*”, %45,7'si “*düzenli olarak televizyon izlememektedir*”. Erkek öğrencilerin %55,8'i “*düzenli olarak televizyon izlemekte*”, %44,2'si “*düzenli olarak televizyon izlememektedir*” (Tablo 25).

Tablo 26. Görüşülenlerin Yaşı * Görüşülenlerin Düzenli Olarak Televizyon İzleyip İzlemediği

			Görüşülenlerin Düzenli Televizyon İzleyip İzlemediği		Toplam
			Evet	Hayır	
Görüşülenlerin Yaşı	9 Yaş	Sayı	34	13	47
		%Satır	72,3%	27,7%	100,0%
		%Sütun	28,3%	13,3%	21,6%
		%Toplam	15,6%	6,0%	21,6%
	10 Yaş	Sayı	45	17	62
		%Satır	72,6%	27,4%	100,0%
		%Sütun	37,5%	17,3%	28,4%
		%Toplam	20,6%	7,8%	28,4%
	11 Yaş	Sayı	14	32	46
		%Satır	30,4%	69,6%	100,0%
		%Sütun	11,7%	32,7%	21,1%
		%Toplam	6,4%	14,7%	21,1%
	12 Yaş	Sayı	16	14	30
		%Satır	53,3%	46,7%	100,0%
		%Sütun	13,3%	14,3%	13,8%
		%Toplam	7,3%	6,4%	13,8%
	13 Yaş	Sayı	8	7	15
		%Satır	53,3%	46,7%	100,0%
		%Sütun	6,7%	7,1%	6,9%
		%Toplam	3,7%	3,2%	6,9%
	14 Yaş	Sayı	1	3	4
		%Satır	25,0%	75,0%	100,0%
		%Sütun	0,8%	3,1%	1,8%
		%Toplam	0,5%	1,4%	1,8%
	15 Yaş ve üzeri	Sayı	2	12	14
		%Satır	14,3%	85,7%	100,0%
		%Sütun	1,7%	12,2%	6,4%
		%Toplam	0,9%	5,5%	6,4%
Toplam		Sayı	120	98	218
		%Satır	55,0%	45,0%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	55,0%	45,0%	100,0%

Görüşülenlerin yaşı ile düzenli olarak televizyon izleyip izlemediği arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. “Düzenli olarak televizyon seyredersiniz?” sorusuna 9 yaşındaki öğrencilerin %72,3’ü “evet”, %27,7’si “hayır”; 10 yaşındaki öğrencilerin %72,6’sı “evet”, %27,4’ü “hayır”; 11 yaşındaki öğrencilerin %30,4’ü “evet”, %69,6’sı “hayır”; 12 yaşındaki öğrencilerin %53,3’ü “evet”, %46,7’si “hayır”; 13 yaşındaki öğrencilerin %53,3’ü “evet”, %46,7’si “hayır”; 14 yaşındaki öğrencilerin %25’i “evet”, %75’i “hayır”; 15 yaş ve üzeri öğrencilerin %14,3’ü “evet”, %85,7’si “hayır” cevabını vermiştir (Tablo 26). Bu verilere göre yaş ile düzenli televizyon izleme arasında tersine bir ilişki olduğu söylenebilir.

Tablo 27. Görüşülenlerin Günde Ortalama Kaç Saat TV İzlediği

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1 saatten az	83	37,7	38,1	38,1
1-5 saat	119	54,1	54,6	92,7
5-10 saat	7	3,2	3,2	95,9
Hiç	9	4,1	4,1	100,0
Toplam	218	99,1	100,0	
Cevapsız	2	,9		
Toplam	220	100,0		

“Günde ortalama kaç saat televizyon izliyorsunuz?” sorusu ankete katılan öğrencilere yöneltilmiştir. Bu soruya cevap verenlerin %38,1’i “1 saatten az”, %54,6’sı “1-5 saat”, %3,2’si “5-10 saat” televizyon izlediklerini; %4,1’i ise “hiç” televizyon izlemediğini belirtmiştir. Bu verilere göre, öğrencilerin yarıdan fazlasının günde 1-5 saat televizyon izlediği anlaşılmaktadır. (Tablo 27). Tuna’nın çalışmasında ilköğretim çağındaki öğrencilere, ortalama olarak günde kaç saat televizyon izledikleri sorulduğunda, örneklem grubunun yaklaşık %35’i “2 saat”, %23’ü “1 saat” ve %22’si “3 saat” cevabını vermişlerdir. Buna göre öğrencilerin yaklaşık üçte birinin en az “1 saat”, yaklaşık dörtte üçünün ise en az “2 saat” televizyon izlediği anlaşılmıştır. Tuna’ya göre, sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasında olan ilköğretim çağındaki çocuklar televizyon aracılığı ile pazarlanan popüler kültür ürünlerinin etkisine açıktır.¹⁸³

¹⁸³ Meyrem Tuna, a.g.t., s.119.

Tablo 28. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Kanalı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
ATV	4	1,8	2,0	2,0
Cartoon Network	20	9,1	10,2	12,2
Discovery Channel	5	2,3	2,6	14,8
Disney Channel	49	22,3	25,0	39,8
Fox TV	4	1,8	2,0	41,8
Kanal D	26	11,8	13,3	55,1
Minika TV	7	3,2	3,6	58,7
Show TV	12	5,5	6,1	64,8
Star TV	20	9,1	10,2	75,0
TRT	14	6,4	7,1	82,1
Yumurcak TV	4	1,8	2,0	84,2
Diğer	31	14,1	15,8	100,0
Toplam	196	89,1	100,0	
Cevapsız	24	10,9		
Toplam	220	100,0		

“En çok seyrettiğiniz televizyon kanalları” sorumuza ankete katılan öğrencilerin yaklaşık %11’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 1. öncelik olarak %2 “ATV”, %10,2 “Cartoon Network”, %2,6 “Discovery Channel”, %25 “Disney Channel”, %2 “Fox TV”, %13,3 “Kanal D”, %3,6 “Minika TV”, %6,1 “Show TV”, %10,2 “Star TV”, %7,1 “TRT”, %2 “Yumurcak TV” cevaplarını vermişlerdir. Cevap verenlerin yaklaşık %16’sı “diğer” kanalları tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Tablo 28).

Tablo 29. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Kanalı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
ATV	13	5,9	6,9	6,9
Cartoon Network	24	10,9	12,7	19,6
Discovery Channel	7	3,2	3,7	23,3
Disney Channel	14	6,4	7,4	30,7
Fox TV	5	2,3	2,6	33,3
Kanal D	24	10,9	12,7	46,0
Minika TV	6	2,7	3,2	49,2
Show TV	15	6,8	7,9	57,1
Star TV	29	13,2	15,3	72,5
TRT	12	5,5	6,3	78,8
Yumurcak TV	4	1,8	2,1	81,0
Diğer	36	16,4	19,0	100,0
Toplam	189	85,9	100,0	
Cevapsız	31	14,1		
Toplam	220	100,0		

“En çok seyrettiğiniz televizyon kanalları” sorumuza ankete katılan öğrencilerin yaklaşık %14’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 2. öncelik olarak %6,9 “ATV”, %12,7 “Cartoon Network”, %3,7 “Discovery Channel”, %7,4 “Disney Channel”, %2,6 “Fox TV”, %12,7 “Kanal D”, %3,2 “Minika TV”, %7,9 “Show TV”, %15,3 “Star TV”, %6,3 “TRT”, %2,1 “Yumurcak TV” cevaplarını vermişlerdir. Cevap verenlerin %19’u “diğer” kanalları tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Tablo 29).

Tablo 30. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Kanalı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
ATV	10	4,5	6,0	6,0
Cartoon Network	12	5,5	7,1	13,1
Discovery Channel	3	1,4	1,8	14,9
Disney Channel	10	4,5	6,0	20,8
Fox TV	3	1,4	1,8	22,6
Kanal D	19	8,6	11,3	33,9
Minika TV	9	4,1	5,4	39,3
Show TV	22	10,0	13,1	52,4
Star TV	15	6,8	8,9	61,3
TRT	15	6,8	8,9	70,2
Yumurcak TV	7	3,2	4,2	74,4
Diğer	43	19,5	25,6	100,0
Toplam	168	76,4	100,0	
Cevapsız	52	23,6		
Toplam	220	100,0		

“En çok seyrettiğiniz televizyon kanalları” sorumuza anketimize katılan öğrencilerin yaklaşık %24’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 3. öncelik olarak %6 “ATV”, %7,1 “Cartoon Network”, %1,8 “Discovery Channel”, %6 “Disney Channel”, %1,8 “Fox TV”, %11,3 “Kanal D”, %5,4 “Minika TV”, %13,1 “Show TV”, %8,9 “Star TV”, %8,9 “TRT”, %4,2 “Yumurcak TV” cevaplarını vermişlerdir. Cevap verenlerin yaklaşık %27’si “diğer” kanalları tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Tablo 30).

Tablo 31. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Programı

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Belgesel	27	12,3	12,5	12,5
	Spor	28	12,7	13,0	25,5
	Haber	6	2,7	2,8	28,2
	Yarışma	45	20,5	20,8	49,1
	Kültür/Sanat	7	3,2	3,2	52,3
	Eğlence	103	46,8	47,7	100,0
	Toplam	216	98,2	100,0	
	Cevapsız	4	1,8		
Toplam		220	100,0		

“En çok seyrettiğiniz televizyon programları” sorumuza ankete katılan öğrencilerin 1,8’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 1. öncelik olarak %12,5 “Belgesel”, %13 “Spor”, %2,8 “Haber”, %20,8 “Yarışma”, %3,2 “Kültür/Sanat”, %47,7 “Eğlence” cevaplarını vermişlerdir (Tablo 31).

Tablo 32. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Programı

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Belgesel	25	11,4	12,9	12,9
	Spor	19	8,6	9,8	22,7
	Haber	17	7,7	8,8	31,4
	Yarışma	76	34,5	39,2	70,6
	Kültür/Sanat	14	6,4	7,2	77,8
	Eğlence	43	19,5	22,2	100,0
	Toplam	194	88,2	100,0	
	Cevapsız	26	11,8		
Toplam		220	100,0		

“En çok seyrettiğiniz televizyon programları” sorumuza ankete katılan öğrencilerin 11,8’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 2. öncelik olarak %12,9 “Belgesel”, %9,8 “Spor”, %8,8 “Haber”, %39,2 “Yarışma”, %7,2 “Kültür/Sanat”, %22,2 “Eğlence” cevaplarını vermişlerdir (Tablo 32).

Tablo 33. Görüşülenlerin En Çok Tercih Ettiği TV Programı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Belgesel	26	11,8	14,9	14,9
Spor	30	13,6	17,2	32,2
Haber	25	11,4	14,4	46,6
Yarışma	30	13,6	17,2	63,8
Kültür/Sanat	17	7,7	9,8	73,6
Eğlence	46	20,9	26,4	100,0
Toplam	174	79,1	100,0	
Cevapsız	46	20,9		
Toplam	220	100,0		

“En çok seyrettiğiniz televizyon programları” sorumuza ankete katılan öğrencilerin 20,9’u cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 3. öncelik olarak %14,9 “Belgesel”, %17,2 “Spor”, %14,4 “Haber”, %17,2 “Yarışma”, %9,8 “Kültür/Sanat”, %26,4 “Eğlence” cevaplarını vermişlerdir (Tablo 33).

3.2. Kitap Okuma Alışkanlığı

Tablo 34. Görüşülenlerin Düzenli Olarak Kitap Okuyup Okumadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	183	83,2	83,9	83,9
Hayır	35	15,9	16,1	100,0
Toplam	218	99,1	100,0	
Cevapsız	2	,9		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “*Düzenli kitap okuma alışkanlığınız var mıdır?*” şeklindeki soruya öğrencilerin yaklaşık %84’ü “evet”; %16’sı “hayır” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sosyalleşme sürecinin önemli bir döneminde düzenli kitap okuma alışkanlığını kazanmış oldukları söylenebilir (Tablo 34).

Tablo 35. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Düzenli Olarak Kitap Okuyup Okumadığı

			Görüşülenlerin Düzenli Kitap		Toplam
			Okuyup Okumadığı		
			Evet	Hayır	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	94	10	104
		%Satır	90,4%	9,6%	100,0%
		%Sütun	51,4%	28,6%	47,7%
		%Toplam	43,1%	4,6%	47,7%
	Erkek	Sayı	89	25	114
		%Satır	78,1%	21,9%	100,0%
		%Sütun	48,6%	71,4%	52,3%
		%Toplam	40,8%	11,5%	52,3%
Toplam		Sayı	183	35	218
		%Satır	83,9%	16,1%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	83,9%	16,1%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile düzenli kitap okuyup okumadığı arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Kız öğrencilerin %90,4’ü “*düzenli olarak kitap okumakta*”, %9,6’sı “*düzenli olarak kitap okumamaktadır*”. Erkek öğrencilerin %78,1’i “*düzenli olarak kitap okumakta*”, %21,9’u “*düzenli olarak kitap okumamaktadır*”. Buna göre kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre düzenli kitap okuma alışkanlıklarının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 35).

Tablo 36. Görüşülenlerin Yaşı * Görüşülenlerin Düzenli Olarak Kitap Okuyup Okumadığı

			Görüşülenlerin Düzenli Kitap Okuyup Okumadığı		Toplam
			Evet	Hayır	
Görüşülenlerin Yaşı	9 Yaş	Sayı	41	6	47
		%Satır	87,2%	12,8%	100,0%
		%Sütun	22,4%	17,1%	21,6%
		%Toplam	18,8%	2,8%	21,6%
	10 Yaş	Sayı	52	9	61
		%Satır	85,2%	14,8%	100,0%
		%Sütun	28,4%	25,7%	28,0%
		%Toplam	23,9%	4,1%	28,0%
	11 Yaş	Sayı	41	4	45
		%Satır	91,1%	8,9%	100,0%
		%Sütun	22,4%	11,4%	20,6%
		%Toplam	18,8%	1,8%	20,6%
	12 Yaş	Sayı	25	5	30
		%Satır	83,3%	16,7%	100,0%
		%Sütun	13,7%	14,3%	13,8%
		%Toplam	11,5%	2,3%	13,8%
	13 Yaş	Sayı	16	1	17
		%Satır	94,1%	5,9%	100,0%
		%Sütun	8,7%	2,9%	7,8%
		%Toplam	7,3%	0,5%	7,8%
	14 Yaş	Sayı	3	1	4
		%Satır	75,0%	25,0%	100,0%
		%Sütun	1,6%	2,9%	1,8%
		%Toplam	1,4%	0,5%	1,8%
	15 Yaş ve üzeri	Sayı	5	9	14
		%Satır	35,7%	64,3%	100,0%
		%Sütun	2,7%	25,7%	6,4%
		%Toplam	2,3%	4,1%	6,4%
Toplam		Sayı	183	35	218
		%Satır	83,9%	16,1%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	83,9%	16,1%	100,0%

Görüşülenlerin yaşı ile düzenli kitap okuyup okumadığı arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı anlaşılmaktadır. “Düzenli kitap okuma alışkanlığınız var mıdır?” sorusuna 9 yaşındaki öğrencilerin %87,2’si “*evet*”, %12,8’i “*hayır*”; 10 yaşındaki öğrencilerin %85,2’si “*evet*”, %14,8’i “*hayır*”; 11 yaşındaki öğrencilerin %91,1’i “*evet*”, %8,9’u “*hayır*”; 12 yaşındaki öğrencilerin %83,3’ü “*evet*”, %16,7’si “*hayır*”; 13 yaşındaki öğrencilerin %94,1’i “*evet*”, %5,9’u “*hayır*”; 14 yaşındaki öğrencilerin %75’i “*evet*”, %25’i “*hayır*”; 15 yaş ve üzeri öğrencilerin %35,7’si “*evet*”, %64,3’ü “*hayır*” cevabını vermiştir (Tablo 36).

Tablo 37. Görüşülenlerin En Son Okuduğu Üç Kitabın Türü

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hikaye	130	59,1	68,4	68,4
Roman	40	18,2	21,1	89,5
Bilim Konulu Kitaplar	4	1,8	2,1	91,6
Tarih Konulu Kitaplar	5	2,3	2,6	94,2
Din Konulu Kitaplar	3	1,4	1,6	95,8
Kişisel Gelişim Kitapları	3	1,4	1,6	97,4
Diğer	5	2,3	2,6	100,0
Toplam	190	86,4	100,0	
Cevapsız	30	13,6		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen (*1.öncelikli tercih*) “*En son okuduğunuz üç kitap?*” şeklindeki soruya görüşülenlerin yaklaşık %14’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %68,4’ ü “*hikâye*”, %21,1’i “*roman*”, %2,1’i “*bilim konulu kitaplar*”, %2,6’sı “*tarih konulu kitaplar*”, %1,6’sı “*din konulu kitaplar*”, %1,6’sı “*kişisel gelişim kitapları*”, %2,6’sı “*diğer*” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir. (Tablo 37).

Tablo 38. Görüşülenlerin En Son Okuduğu Üç Kitabın Türü

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hikâye	128	58,2	72,3	72,3
Roman	24	10,9	13,6	85,9
Bilim Konulu Kitaplar	12	5,5	6,8	92,7
Tarih Konulu Kitaplar	6	2,7	3,4	96,0
Din Konulu Kitaplar	1	,5	,6	96,6
Kişisel Gelişim Kitapları	1	,5	,6	97,2
Diğer	5	2,3	2,8	100,0
Toplam	177	80,5	100,0	
Cevapsız	43	19,5		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen *(2.öncelikli tercih)* “En son okuduğunuz üç kitap?” şeklindeki soruya görüşülenlerin yaklaşık %20’si cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %72,3’ü “hikâye”, %13,6’sı “roman”, %6,8’i “bilim konulu kitaplar”, %3,4’ü “tarih konulu kitaplar”, %0,6’sı “din konulu kitaplar”, %0,6’sı “kişisel gelişim kitapları”, %2,8’i “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir (Tablo 38).

Tablo 39. Görüşülenlerin En Son Okuduğu Üç Kitabın Türü

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hikâye	107	48,6	68,2	68,2
Roman	31	14,1	19,7	87,9
Bilim Konulu Kitaplar	10	4,5	6,4	94,3
Tarih Konulu Kitaplar	5	2,3	3,2	97,5
Kişisel Gelişim Kitapları	2	,9	1,3	98,7
Diğer	2	,9	1,3	100,0
Toplam	157	71,4	100,0	
Cevapsız	63	28,6		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen *(3.öncelikli tercih)* “*En son okuduğunuz üç kitap?*” şeklindeki soruya görüşülenlerin yaklaşık %27’si cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %68,2’si “*hikaye*”, %19,7’si “*roman*”, %6,4’ü “*bilim konulu kitaplar*”, %3,2’si “*tarih konulu kitaplar*”, %1,3’ü “*kişisel gelişim kitapları*”, %1,3’ü “*diğer*” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir (Tablo 39).

Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların büyük çoğunluğunun öncelikli olarak hikâye, roman ve bilimsel kitapları okumayı tercih ettiği görülmektedir.

3.3. Bilgisayar ve İnternet Kullanımı

Tablo 40. Görüşülenlerin Kendilerine Ait Bilgisayarı Olup Olmadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Var	153	69,5	70,2	70,2
Yok	65	29,5	29,8	100,0
Toplam	218	99,1	100,0	
Cevapsız	2	,9		
Toplam	220	100,0		

*“Bireylerin toplumlar hakkında genel bilgi ve değerleri edinebilmeleri ve toplumsal yaşamın bir parçası haline gelebilmelerinde kitle iletişim araçlarının önemli bir yeri bulunmaktadır.”*¹⁸⁴

Araştırmada “*Evinizde kendinize ait bilgisayarınız var mıdır?*” şeklindeki soruya cevap veren öğrencilerin %70,2’si “*evet*”; %29,8’i “*hayır*” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, öğrencilerin yaklaşık dörtte üçünün kendisine ait bilgisayarının olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 40).

¹⁸⁴ Adem Solak, “Toplum Yolunda”, 21. Yüzyılda Sosyoloji ve Eğitim, Ed: Adem Solak, Hegem Yayınları, İkinci Basım, İstanbul, 2005, s.72.

Tablo 41. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Kendilerine Ait Bilgisayarı Olup Olmadığı

			Görüşülenlerin Kendilerine Ait Bilgisayarı Olup Olmadığı		Toplam
			Var	Yok	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	76	28	104
		%Satır	73,1%	26,9%	100,0%
		%Sütun	49,7%	43,1%	47,7%
		%Toplam	34,9%	12,8%	47,7%
	Erkek	Sayı	77	37	114
		%Satır	67,5%	32,5%	100,0%
		%Sütun	50,3%	56,9%	52,3%
		%Toplam	35,3%	17,0%	52,3%
Toplam		Sayı	153	65	218
		%Satır	70,2%	29,8%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	70,2%	29,8%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile kendilerine ait bilgisayarı olup olmadığı arasında bir ilişki kurulabilir. Kız öğrencilerin %73,1'inin "*kendine ait bilgisayarı vardır*", %26,9'unun "*kendine ait bilgisayarı yoktur*"; erkek öğrencilerin %67,5'inin "*kendine ait bilgisayarı vardır*", %32,5'inin "*kendine ait bilgisayarı yoktur*" Buna göre cinsiyet açısından önemli bir farklılaşma söz konusu değildir (Tablo 41).

Tablo 42. Görüşülenlerin Yaşı * Görüşülenlerin Kendilerine Ait Bilgisayarı Olup Olmadığı

			Görüşülenlerin Kendilerine Ait Bilgisayarı Olup Olmadığı		Toplam
			Var	Yok	
Görüşülenlerin Yaşı	9 Yaş	Sayı	23	23	46
		%Satır	50,0%	50,0%	100,0%
		%Sütun	15,0%	35,4%	21,1%
		%Toplam	10,6%	10,6%	21,1%
	10 Yaş	Sayı	38	23	61
		%Satır	62,3%	37,7%	100,0%
		%Sütun	24,8%	35,4%	28,0%
		%Toplam	17,4%	10,6%	28,0%
	11 Yaş	Sayı	36	10	46
		%Satır	78,3%	21,7%	100,0%
		%Sütun	23,5%	15,4%	21,1%
		%Toplam	16,5%	4,6%	21,1%
	12 Yaş	Sayı	25	5	30
		%Satır	83,3%	16,7%	100,0%
		%Sütun	16,3%	7,7%	13,8%
		%Toplam	11,5%	2,3%	13,8%
	13 Yaş	Sayı	14	3	17
		%Satır	82,4%	17,6%	100,0%
		%Sütun	9,2%	4,6%	7,8%
		%Toplam	6,4%	1,4%	7,8%
	14 Yaş	Sayı	3	1	4
		%Satır	75,0%	25,0%	100,0%
		%Sütun	2,0%	1,5%	1,8%
		%Toplam	1,4%	0,5%	1,8%
	15 Yaş ve üzeri	Sayı	14	0	14
		%Satır	100,0%	0,0%	100,0%
		%Sütun	9,2%	0,0%	6,4%
		%Toplam	6,4%	0,0%	6,4%
Toplam		Sayı	153	65	218
		%Satır	70,2%	29,8%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	70,2%	29,8%	100,0%

“Görüşülenlerin yaşı ile kendilerine ait bilgisayarı olup olmadığı arasında anlamlı bir ilişki kurulabilir. Kendilerine ait bilgisayarı olup olmadığı sorusuna, 9 yaşındaki öğrencilerin %50’si “*evet*”, %50’si “*hayır*”; 10 yaşındaki öğrencilerin %62,3’ü “*evet*”, %37,7’si “*hayır*”; 11 yaşındaki öğrencilerin %78,3’ü “*evet*”, %21,7’si “*hayır*”; 12 yaşındaki öğrencilerin %83,3’ü “*evet*”, %16,7’si “*hayır*”; 13 yaşındaki öğrencilerin %82,4’ü “*evet*”, %17,6’sı “*hayır*”; 14 yaşındaki öğrencilerin %75’i “*evet*”, %25’i “*hayır*”; 15 yaş ve üzeri öğrencilerin %100’ü “*evet*” cevabını vermiştir. Görüldüğü üzere yaş ilerledikçe bilgisayar sahibi olanların göreceli olarak arttığı görülmekte ve yaş ile bilgisayar sahibi olma arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu anlaşılmaktadır (Tablo 42).

Tablo 43. Görüşülenlerin Bilgisayarının İnternet Bağlantısı Olup Olmadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Var	166	75,5	83,4	83,4
Yok	33	15,0	16,6	100,0
Toplam	199	90,5	100,0	
Cevapsız	21	9,5		
Toplam	220	100,0		

Günümüzün en önemli kitle iletişim araçlarından birisi de bilgisayardır ve 1989’dan önceki soğuk savaş döneminde ortaya çıkan ve 1990’ların başında teknoloji alanındaki gelişmelerle birlikte kısa sürede tüm dünyada yaygınlaşan internettir.¹⁸⁵

Araştırmada “*Bilgisayarınız varsa internet bağlantısı var mıdır?*” şeklindeki soruya öğrencilerin %9,5’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %83,4’ü “*evet*”; %16,6’sı “*hayır*” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bilgisayar sahibi olan öğrencilerin büyük çoğunluğunun aynı zamanda internet bağlantısı olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 43).

¹⁸⁵ Anthony Giddens, *Sosyoloji*, Haz. Cemal Güzel, 5. Basım, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2008, s.640.

Tablo 44. Görüşülenlerin İnternet Kafeye Gidip Gitmediği

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Evet	16	7,3	7,3	7,3
	Hayır	202	91,8	92,7	100,0
	Toplam	218	99,1	100,0	
	Cevapsız	2	,9		
	Toplam	220	100,0		

İnternet kafelerin son dönemlerin moda mekânları olduğu bir gerçektir. Araştırmada “*İnternet kafeye gider misiniz?*” şeklindeki soruya ankete katılan öğrencilerin %7,3’ü “*evet*”; %92,7’si “*hayır*” cevabını vermiştir. Bu soruda öğrencilerin büyük çoğunluğunun “*hayır*” cevabını tercih etmelerinin sebebi, söz konusu öğrencilerin evlerinde kendilerine ait bir bilgisayar olması ve internet bağlantılarının bulunmasıdır (Tablo 44).

Tablo 45. Görüşülenlerin Günde Kaç Saat İnternete Bağlandığı

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	1 saatten az	105	47,7	48,4	48,4
	1-5 saat	88	40,0	40,6	88,9
	5-10 saat	4	1,8	1,8	90,8
	Hiç	20	9,1	9,2	100,0
	Toplam	217	98,6	100,0	
	Cevapsız	3	1,4		
	Toplam	220	100,0		

Araştırmada “*Günde kaç saat internete bağlanıyorsunuz?*” şeklindeki soruya ankete katılan öğrencilerin %1,4’ü cevap vermemiştir. Cevap verenlerin %48,4’ü “*1 saatten az*”, %40,6’sı “*1-5 saat*”, %1,8’si “*5-10 saat*” internete bağlandıklarını; %9,2’si ise “*hiç*” internete bağlanmadığını belirtmiştir. Bu verilere göre, bu soruya

cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğunun günde 1 saatten az ve 1-5 saat internete bağlandığı anlaşılmaktadır. Buna göre, söz konusu öğrencilerin interneti bilinçli kullandıkları ve sosyalleşme sürecinde internet bağımlısı olma riskinin düşük olduğu söylenebilir (Tablo 45).

Tablo 46. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Günde Kaç Saat İnternete Bağlandığı

			Görüşülenlerin Günde Kaç Saat İnternete Bağlandığı				Toplam
			1 saatten az	1-5 saat	5-10 saat	Hiç	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	57	41	1	6	105
		%Satır	54,3%	39,0%	1,0%	5,7%	100,0%
		%Sütun	54,3%	46,6%	25,0%	30,0%	48,4%
		%Toplam	26,3%	18,9%	0,5%	2,8%	48,4%
	Erkek	Sayı	48	47	3	14	112
		%Satır	42,9%	42,0%	2,7%	12,5%	100,0%
		%Sütun	45,7%	53,4%	75,0%	70,0%	51,6%
		%Toplam	22,1%	21,7%	1,4%	6,5%	51,6%
Toplam		Sayı	105	88	4	20	217
		%Satır	48,4%	40,6%	1,8%	9,2%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	48,4%	40,6%	1,8%	9,2%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile günde kaç saat internete bağlandığı arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Kız öğrencilerin %54,3'ü "1 saatten az", %39'u "1-5 saat", %1'i "5-10 saat" gün içinde internete bağlanmaktadır; %5,7'si "hiç" internete bağlanmamaktadır. Erkek öğrencilerin %43'ü "1 saatten az", %42'si "1-5 saat", %2,7'si "5-10 saat" gün içinde internete bağlanmaktadır; %12,5'i "hiç" internete bağlanmamaktadır. Buna göre; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre gün içinde internete bağlanma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 46).

Tablo 47. Görüşülenlerin İnterneti Kullanım Amaçları

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Araştırma Yapmak	50	22,7	23,7	23,7
Oyun ve Eğlence	105	47,7	49,8	73,5
İletişim	22	10,0	10,4	83,9
Arkadaş Edinmek	1	,5	,5	84,4
Ödev Yapmak	33	15,0	15,6	100,0
Toplam	211	95,9	100,0	
Cevapsız	9	4,1		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen *(1.öncelikli tercih)* “İnterneti en çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?” şeklindeki soruya görüşülenlerin %4,1’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %23,7’si “araştırma yapmak”, %49,8’i “oyun ve eğlence”, %10,4’ü “iletişim”, %0,5’i “arkadaş edinmek”, %15,6’sı “ödev yapmak” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir (Tablo 47).

Tablo 48. Görüşülenlerin İnterneti Kullanım Amaçları

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Araştırma Yapmak	55	25,0	28,1	28,1
Oyun ve Eğlence	42	19,1	21,4	49,5
İletişim	32	14,5	16,3	65,8
Arkadaş Edinmek	12	5,5	6,1	71,9
Ödev Yapmak	53	24,1	27,0	99,0
Diğer	2	,9	1,0	100,0
Toplam	196	89,1	100,0	
Cevapsız	24	10,9		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen (2.öncelikli tercih) “İnterneti en çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?” şeklindeki soruya görüşülenlerin yaklaşık %11’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %28,1’i “araştırma yapmak”, %21,4’ü “oyun ve eğlence”, %16,3’ü “iletişim”, %6,1’i “arkadaş edinmek”, %27’si “ödev yapmak”, %1’i “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir (Tablo 48).

Tablo 49. Görüşülenlerin İnterneti Kullanım Amaçları

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Araştırma Yapmak	36	16,4	20,1	20,1
Oyun ve Eğlence	33	15,0	18,4	38,5
İletişim	37	16,8	20,7	59,2
Arkadaş Edinmek	8	3,6	4,5	63,7
Ödev Yapmak	61	27,7	34,1	97,8
Diğer	4	1,8	2,2	100,0
Toplam	179	81,4	100,0	
Cevapsız	41	18,6		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen (3.öncelikli tercih) “İnterneti en çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?” şeklindeki soruya görüşülenlerin yaklaşık %19’u cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %20,1’i “araştırma yapmak”, %18,4’ü “oyun ve eğlence”, %20,7’si “iletişim”, %4,5’i “arkadaş edinmek”, %34,1’i “ödev yapmak”, %2,2’si “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir (Tablo 49).

Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların büyük çoğunluğunun öncelikli olarak oyun ve eğlence, araştırma yapmak, ödev yapmak ve iletişim kurmak amacıyla internet kullandıkları görülmektedir.

3.4. Cep Telefonu Kullanımı

Tablo 50. Görüşülenlerin Cep Telefonunun Olup Olmadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	144	65,5	65,8	65,8
Hayır	75	34,1	34,2	100,0
Toplam	219	99,5	100,0	
Cevapsız	1	,5		
Toplam	220	100,0		

“Son yıllarda yeni iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler telekomünikasyonu dönüşüme uğratmıştır. Dijitalleşme, fiber optik ve uydu sistemlerinin ortak çalışması birkaç medya formunun tek bir araçta birleştirilmesi olan multimedya ve bireylerin gördükleri ve işittiklerine etkin olarak katılımını sağlayan etkileşimli medyayı olanaklı hale getirmiştir.”¹⁸⁶

Araştırmada ankete katılan öğrencilere “Cep telefonunuz var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşülenlerin yaklaşık %66’sı “evet”; %34’ü “hayır” cevabını vermiştir. Tablodan da anlaşılabacağı üzere, bu soruya cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğunun cep telefonunun olduğu görülmektedir. Bu verilere göre, sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasında bulunan söz konusu öğrencilerin yaklaşık üçte ikisinin günümüzün önemli bir teknoloji ürünü olan cep telefonuna sahip olduğu söylenebilir (Tablo 50).

¹⁸⁶ Anthony Giddens, *a.g.e.*, s.677.

Tablo 51. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Cep Telefonunun Olup Olmadığı

			Görüşülenlerin Cep Telefonunun Olup Olmadığı		Toplam
			Evet	Hayır	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	76	29	105
		%Satır	72,4%	27,6%	100,0%
		%Sütun	52,8%	38,7%	47,9%
		%Toplam	34,7%	13,2%	47,9%
	Erkek	Sayı	68	46	114
		%Satır	59,6%	40,4%	100,0%
		%Sütun	47,2%	61,3%	52,1%
		%Toplam	31,1%	21,0%	52,1%
Toplam		Sayı	144	75	219
		%Satır	65,8%	34,2%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	65,8%	34,2%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile *cep telefonunun olup olmadığı* arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Kız öğrencilerin %72,4'ünün "*cep telefonu vardır*", %27,6'sının "*cep telefonu yoktur*"; erkek öğrencilerin %59,6'sının "*cep telefonu vardır*", %40,4'ünün "*cep telefonu yoktur*". Bu verilere göre, cep telefonuna sahip olan kız öğrencilerin oranının, erkek öğrencilerin oranından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 51).

Tablo 52. Görüşülenlerin Yaşı * Görüşülenlerin Cep Telefonunun Olup Olmadığı

			Görüşülenlerin Cep Telefonunun Olup Olmadığı		Toplam
			Evet	Hayır	
Görüşülenlerin Yaşı	9 Yaş	Sayı	15	32	47
		%Satır	31,9%	68,1%	100,0%
		%Sütun	10,4%	42,7%	21,5%
		%Toplam	6,8%	14,6%	21,5%
	10 Yaş	Sayı	34	27	61
		%Satır	55,7%	44,3%	100,0%
		%Sütun	23,6%	36,0%	27,9%
		%Toplam	15,5%	12,3%	27,9%
	11 Yaş	Sayı	34	12	46
		%Satır	73,9%	26,1%	100,0%
		%Sütun	23,6%	16,0%	21,0%
		%Toplam	15,5%	5,5%	21,0%
	12 Yaş	Sayı	27	3	30
		%Satır	90,0%	10,0%	100,0%
		%Sütun	18,8%	4,0%	13,7%
		%Toplam	12,3%	1,4%	13,7%
	13 Yaş	Sayı	16	1	17
		%Satır	94,1%	5,9%	100,0%
		%Sütun	11,1%	1,3%	7,8%
		%Toplam	7,3%	0,5%	7,8%
	14 Yaş	Sayı	4	0	4
		%Satır	100,0%	0,0%	100,0%
		%Sütun	2,8%	0,0%	1,8%
		%Toplam	1,8%	0,0%	1,8%
	15 Yaş ve üzeri	Sayı	14	0	14
		%Satır	100,0%	0,0%	100,0%
		%Sütun	9,7%	0,0%	6,4%
		%Toplam	6,4%	0,0%	6,4%
Toplam		Sayı	144	75	219
		%Satır	65,8%	34,2%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	65,8%	34,2%	100,0%

Görüşülenlerin yaşı ile *cep telefonunun olup olmadığı* arasında anlamlı bir ilişki kurulabilir. Cep telefonunun olup olmadığı sorusuna, 9 yaşındaki öğrencilerin %31,9'u "evet", %68,1'i "hayır"; 10 yaşındaki öğrencilerin %55,7'si "evet", %44,3'ü "hayır"; 11 yaşındaki öğrencilerin %73,9'u "evet", %26,1'i "hayır"; 12 yaşındaki öğrencilerin %90'ı "evet", %10'u "hayır"; 13 yaşındaki öğrencilerin %94,1'i "evet", %5,9'u "hayır"; 14 yaşındaki öğrencilerin %100'ü "evet"; 15 yaş ve üzeri öğrencilerin %100'ü "evet" cevabını vermiştir. Görüldüğü üzere yaş ilerledikçe cep telefonu sahibi olanların göreceli olarak arttığı görülmekte ve yaş ile cep telefonu sahibi olma arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu anlaşılmaktadır (Tablo 52).

Tablo 53. Görüşülenlerin Cep Telefonunun İnternet Bağlantısı Olup Olmadığı

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Evet	65	29,5	32,2	32,2
	Hayır	137	62,3	67,8	100,0
	Toplam	202	91,8	100,0	
	Cevapsız	18	8,2		
Toplam		220	100,0		

Araştırmada ankete katılan öğrencilere "*Cep telefonunuzda internet bağlantısı var mı?*" sorusu yöneltilmiştir. Görüşülenlerin %8,2'si bu soruya cevap vermemiştir. Cevap verenlerin %32,2'si "evet"; %67,8'i "hayır" cevabını vermiştir (Tablo 53).

4. SOSYAL VE SPORTİF FAALİYETLERE KATILIM

Tablo 54. Görüşülenlerin Okullarındaki Sosyal Faaliyetlere Katılım Durumu

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Evet	156	70,9	70,9	70,9
	Hayır	64	29,1	29,1	100,0
	Toplam	220	100,0	100,0	

Araştırmada ankete katılan öğrencilere “Okulunuzdaki sosyal faaliyetlere katılıyor musunuz?” şeklindeki soruya “evet” cevabını verenlerin oranı %70,9 ; “hayır” cevabını verenlerin oranı %29,1’dir. Bu verilere göre, ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun okullarındaki sosyal faaliyetlere katıldığı anlaşılmaktadır. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar sosyal, girişken, sorumluluk alabilen, popüler çocuklardır. Bu çocukların kişisel ve sosyal özelliklerinin, sosyal faaliyetlere katılım oranının yüksek olmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, sosyal etkinliklere katılımın görece yüksek olmasının, söz konusu öğrencilerin sosyalleşme sürecinde sahip oldukları yetenek ve kabiliyetlerini ortaya çıkarması bakımından olumlu etkisi olacağı anlamına geldiği söylenebilir (Tablo 54).

Tablo 55. Görüşülenlerin Katıldıkları Sosyal Faaliyetler

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Yarışma	50	22,7	35,2	35,2
	Tiyatro	15	6,8	10,6	45,8
	Satranç	11	5,0	7,7	53,5
	Halk Oyunları	8	3,6	5,6	59,2
	Müzik Etkinlikleri	27	12,3	19,0	78,2
	Diğer	31	14,1	21,8	100,0
	Toplam	142	64,5	100,0	
	Cevapsız	78	35,5		
	Toplam	220	100,0		

Araştırmada “Katıldıkları sosyal faaliyetler” ile ilgili yöneltilen soruya ankete katılan öğrencilerin %35,5’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %35,2’si “yarışma”, %10,6’sı “tiyatro”, %7,7’si “satranç”, %5,6’sı “halk oyunları”, %19’u “müzik etkinlikleri”, %21,8’i “diğer”, şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğu yarışma etkinliklerine ve özellikle de bilgi yarışmalarına katılmayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar liderlik özelliği gelişmiş, rekabet etmeyi seven, girişken ve sosyal çocuklardır. Öğrencilerin bu özellikleri katılmayı tercih ettikleri sosyal faaliyetlere yansımaktadır (Tablo 55).

Tablo 56. Görüşülenlerin Düzenli Olarak Spor Yapıp Yapmadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	151	68,6	69,3	69,3
Hayır	67	30,5	30,7	100,0
Toplam	218	99,1	100,0	
Cevapsız	2	,9		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “Düzenli olarak spor yapıyor musunuz?” şeklindeki soruya ankete katılan öğrencilerin %69,3’ü “evet”; %30,7’si “hayır” cevabını vermiştir. Bu verilere dayanarak, bu soruya cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğunun düzenli olarak spor yaptığını söylenebilir (Tablo 56).

Tablo 57. Görüşülenlerin Yaptıkları Sporlar

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Futbol	43	19,5	28,9	28,9
	Basketbol	38	17,3	25,5	54,4
	Voleybol	23	10,5	15,4	69,8
	Tenis	11	5,0	7,4	77,2
	Atletizm	12	5,5	8,1	85,2
	Yüzme	10	4,5	6,7	91,9
	Diğer	12	5,5	8,1	100,0
	Toplam	149	67,7	100,0	
	Cevapsız	71	32,3		
Toplam		220	100,0		

“Düzenli olarak yaptıkları sporlar” ile ilgili soruya ankete katılan öğrencilerin %32,3’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %28,9’u “futbol”, %25,5’i “basketbol”, %15,4’ü “voleybol”, %7,4’ü “tenis”, %8,1’i “atletizm”, %6,7’si “yüzme”, %8,1’i “diğer”, şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir. Bu verilere göre, bu soruya cevap veren öğrencilerin futbol ve basketbol tercihlerinde yoğunlaştıkları görülmektedir (Tablo 57).

Tablo 58. Görüşülenlerin Bilimsel Bir Yarışmaya Katılım Durumu

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Evet	70	31,8	32,1	32,1
	Hayır	148	67,3	67,9	100,0
	Toplam	218	99,1	100,0	
	Cevapsız	2	,9		
Toplam		220	100,0		

“Daha önce bir projeyle bilimsel bir yarışmaya katıldınız mı?” sorusu ankete katılan öğrencilere yöneltilmiştir. Görüşülenlerin yaklaşık %32’si “evet”; %68’i “hayır” cevabını vermiştir. Bilimsel yarışmalara katılanların oranının görece düşük olması, öğrencilerin büyük çoğunluğunun henüz küçük yaş grubunda olmalarıyla açıklanabilir. Bununla birlikte söz konusu öğrencilerin yaklaşık üçte bire ulaşması göz ardı edilemeyecek bir orandır (Tablo 58).

Tablo 59. Görüşülenlerin Bilimsel Bir Yarışmada Ödül Alıp Almadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	29	13,2	25,0	25,0
Hayır	87	39,5	75,0	100,0
Toplam	116	52,7	100,0	
Cevapsız	104	47,3		
Toplam	220	100,0		

“Bilimsel bir yarışmada ödül alıp almadığı” ile ilgili soruya ankete katılan öğrencilerin %47,3’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %25’i “evet”, %75’i “hayır” cevabını vermiştir. Bu verilerden, bu yaş grubundaki öğrencilere ödül kazandıran yarışmaların görece sınırlı yapıldığı şeklinde bir anlam çıkarmak mümkündür (Tablo 59).

5. AKRAN GRUBU VE ÖĞRETMENLERLE İLİŞKİLER

5.1. Bilim ve Sanat Merkezlerindeki Liderlerle İletişimi

Tablo 60. Görüşülenlerin Bilsem' deki Liderleri ile İletişimi

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Olumlu	215	97,7	98,6	98,6
Olumsuz	3	1,4	1,4	100,0
Toplam	218	99,1	100,0	
Cevapsız	2	,9		
Toplam	220	100,0		

“*Bilsem’ deki liderleri ile iletişimi*” ile ilgili soruya ankete katılan öğrencilerin yaklaşık %98’i “*olumlu*”, sadece %1,4’ü “*olumsuz*” cevabını vermiştir. Bu verilere dayanarak, bu soruya cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğunun Bilsem’deki liderleri ile olumlu iletişim kurdukları sonucuna ulaşmaktayız (Tablo 60). Bilim ve Sanat Merkezlerine öğretmen alımı, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Bilim ve Sanat Merkezlerine öğretmen seçimi konulu 2007/87 numaralı genelgesindeki hususlar doğrultusunda yapılmaktadır.¹⁸⁷ Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların potansiyellerini kullanabilen, üretken ve topluma katkı sağlayan bireyler olarak yetişmelerinde öğretmenlerinin büyük rolü ve önemi bulunmaktadır. Bu sebeple Bilsem’lerde görev yapan öğretmenlerin belirli sınavlarda üstün başarı göstermiş, nitelikli bireyler olmasına dikkat edilmektedir. Bu durumun ankete katılan öğrencilerin tamamına yakınının Bilsem’deki liderleri ile olumlu iletişim kurmalarında etkisi olduğu söylenebilir.

¹⁸⁷ MEB Personel Genel Müdürlüğü, *Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğretmen Başvuru ve Atama Kılavuzu*, 2011, s.4.

Tablo 61. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Bilsem' deki Liderleri ile İletişimi

			Görüşülenlerin Bilsem' deki Liderleri ile İletişimi		Toplam
			Olumlu	Olumsuz	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	104	1	105
		%Satır	99,0%	1,0%	100,0%
		%Sütun	48,4%	33,3%	48,2%
		%Toplam	47,7%	0,5%	48,2%
	Erkek	Sayı	111	2	113
		%Satır	98,2%	1,8%	100,0%
		%Sütun	51,6%	66,7%	51,8%
		%Toplam	50,9%	0,9%	51,8%
Toplam		Sayı	215	3	218
		%Satır	98,6%	1,4%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	98,6%	1,4%	100,0%

Görüşülenlerin *cinsiyeti* ile *Bilsem' deki liderleri ile iletişimi* arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır. Tablodan da anlaşılacağı üzere, Bilsem' deki liderleri ile iletişimi sorusuna kız öğrencilerin %99'u "*olumlu*", %1'i "*olumsuz*" cevabını vermiştir. Bu soruya erkek öğrencilerin yaklaşık %98'i "*olumlu*", %2'si "*olumsuz*" cevabını vermiştir. Bu veriler ışığında; üstün zekâlı ve özel yetenekli kız ve erkek öğrencilerin, Bilsem' deki liderleri ile olumlu iletişim kurdukları anlaşılmaktadır (Tablo 61).

Tablo 62. Görüşülenlerin Bilsem' deki Liderleri ile İletişimi Olumlu ise En Önemli Nedeni

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Başarılarımı desteklemeleri	63	28,6	29,4	29,4
Yeteneklerimi fark etmeleri	52	23,6	24,3	53,7
Liderlik fırsatı vermeleri	8	3,6	3,7	57,5
Beni önemsemeleri	79	35,9	36,9	94,4
Diğer	12	5,5	5,6	100,0
Toplam	214	97,3	100,0	
Cevapsız	6	2,7		
Toplam	220	100,0		

Ankete katılan öğrencilere “*Bilsem’deki liderleri ile iletişimi olumlu ise bunun en önemli nedeni*” ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşülenlerin yaklaşık %30’u “*başarılarımı desteklemeleri*”, %24’ü “*yeteneklerimi fark etmeleri*”, %4’ü “*liderlik fırsatı vermeleri*”, %36’si “*beni önemsemeleri*”, %6’sı “*diğer*” cevabını vermişlerdir. Bu verilere göre öğrencilerin, iletişim kurmada kendilerine önem verilmesi, başarılarının desteklenmesi ve yeteneklerinin fark edilmesine önem verdikleri anlaşılmaktadır (Tablo 62).

5.2. Okuldaki Öğretmenleriyle İletişimi

Tablo 63. Görüşülenlerin Okuldaki Öğretmenleri ile İletişimi

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Olumlu	212	96,4	97,7	97,7
Olumsuz	5	2,3	2,3	100,0
Toplam	217	98,6	100,0	
Cevapsız	3	1,4		
Toplam	220	100,0		

“Okuldaki öğretmenleri ile iletişimi” ile ilgili soruya ankete katılan öğrencilerin yaklaşık %97’si “olumlu”, %3’ü “olumsuz” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bu soruya cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğunun okuldaki öğretmenleri ile olumlu iletişim kurdukları anlaşılmaktadır. Bu veriler, öğrencilerin sosyalleşme koşullarını olumlu yönde etkileyen iletişim kurma konusunda oldukça başarılı oldukları şeklinde yorumlanabilir (Tablo 63).

Tablo 64. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Okuldaki Öğretmenleri ile İletişimi

			Görüşülenlerin Okuldaki Öğretmenleri ile İletişimi		Toplam
			Olumlu	Olumsuz	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	100	4	104
		%Satır	96,2%	3,8%	100,0%
		%Sütun	47,2%	80,0%	47,9%
		%Toplam	46,1%	1,8%	47,9%
	Erkek	Sayı	112	1	113
		%Satır	99,1%	0,9%	100,0%
		%Sütun	52,8%	20,0%	52,1%
		%Toplam	51,6%	0,5%	52,1%
Toplam		Sayı	212	5	217
		%Satır	97,7%	2,3%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	97,7%	2,3%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile okuldaki öğretmenleri ile iletişimi arasındaki farklılaşma düzeyi düşüktür. Tablodan da anlaşılacağı üzere; okuldaki öğretmenleri ile iletişimi sorusuna kız öğrencilerin %96,2’si “olumlu”, %3,8’i “olumsuz” cevabını vermiştir. Bu soruya erkek öğrencilerin yaklaşık %99’u “olumlu”, %1’i “olumsuz” cevabını vermiştir. Bu veriler ışığında, üstün zekâlı ve özel yetenekli kız ve erkek öğrencilerin çoğunluğunun, okuldaki öğretmenleri ile olumlu iletişim kurdukları anlaşılmaktadır (Tablo 64).

Tablo 65. Görüşülenlerin Okuldaki Öğretmenleri ile İletişimi Olumlu ise En Önemli Nedeni

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Başarılarımı desteklemeleri	108	49,1	51,2	51,2
Yeteneklerimi fark etmeleri	30	13,6	14,2	65,4
Liderlik fırsatı vermeleri	8	3,6	3,8	69,2
Beni önemsemeleri	49	22,3	23,2	92,4
Diğer	16	7,3	7,6	100,0
Toplam	211	95,9	100,0	
Cevapsız	9	4,1		
Toplam	220	100,0		

Ankete katılan öğrencilere “Okuldaki öğretmenleri ile iletişimi olumlu ise bunun en önemli nedeni” ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşülenlerin %4,1’i bu soruya cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %51,2’si “başarılarımı desteklemeleri”, %14,2’si “yeteneklerimi fark etmeleri”, %3,8’i “liderlik fırsatı vermeleri”, %23,2’si “beni önemsemeleri”, %7,6’sı “diğer” cevabını vermişlerdir (Tablo 65). Bu verilere göre öğrencilerin, öğretmenleri ile olumlu iletişim kurmalarını öncelikle başarılarının desteklenmesi, kendilerine önem verilmesi ve yeteneklerinin fark edilmesi gibi nedenlere bağladıkları anlaşılmaktadır.

5.3. Bilim ve Sanat Merkezlerindeki Arkadaşlarıyla İletişimi

Tablo 66. Görüşülenlerin Bilsem' deki Arkadaşları ile İletişimi

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Olumlu	213	96,8	97,3	97,3
Olumsuz	6	2,7	2,7	100,0
Toplam	219	99,5	100,0	
Cevapsız	1	,5		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada ankete katılanlara “*Bilsem’deki arkadaşları ile iletişimi*” ile ilgili yöneltilen soruya öğrencilerin yaklaşık %97’si “*olumlu*”, %3’ü “*olumsuz*” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bu soruya cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğunun Bilsem’deki arkadaşları ile olumlu iletişim kurdukları anlaşılmaktadır (Tablo 66). Bu veriler, öğrencilerin sosyalleşme sürecinde kendi akran grubuyla olumlu iletişim kurduklarını ortaya koymaktadır. Bu da sosyalleşme koşulları bakımından son derece olumlu bir durumdur.

Tablo 67. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Bilsem' deki Arkadaşları ile İletişimi

			Görüşülenlerin Bilsem'deki Arkadaşları ile İletişimi		Toplam
			Olumlu	Olumsuz	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	102	3	105
		%Satır	97,1%	2,9%	100,0%
		%Sütun	47,9%	50,0%	47,9%
		%Toplam	46,6%	1,4%	47,9%
	Erkek	Sayı	111	3	114
		%Satır	97,4%	2,6%	100,0%
		%Sütun	52,1%	50,0%	52,1%
		%Toplam	50,7%	1,4%	52,1%
Toplam		Sayı	213	6	219
		%Satır	97,3%	2,7%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	97,3%	2,7%	100,0%

Görüşülenlerin *cinsiyeti* ile *Bilsem’deki arkadaşları ile iletişimi* arasındaki farklılaşma düzeyi düşüktür. Tablodan da anlaşılacağı üzere, Bilsem’deki arkadaşları ile iletişimi sorusuna kız öğrencilerin %97,1’i “*olumlu*”, %2,9’u “*olumsuz*” cevabını vermiştir. Bu soruya erkek öğrencilerin %97,4’ü “*olumlu*”, %2,6’sı “*olumsuz*” cevabını vermiştir. Bu veriler ışığında; üstün zekâlı ve özel yetenekli kız ve erkek öğrencilerin, Bilsem’deki kendilerine benzer özellikler gösteren arkadaşları ile olumlu iletişim kurdukları anlaşılmaktadır (Tablo 67).

Tablo 68. Görüşülenlerin Bilsem’ deki Arkadaşları ile İletişimi Olumlu ise En Önemli Nedeni

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Önemsendiğimi düşünüyorum	39	17,7	18,6	18,6
Beni daha iyi anlıyorlar	57	25,9	27,1	45,7
Sevildiğimi düşünüyorum	51	23,2	24,3	70,0
Özelliklerimiz benziyor	49	22,3	23,3	93,3
Diğer	14	6,4	6,7	100,0
Toplam	210	95,5	100,0	
Cevapsız	10	4,5		
Toplam	220	100,0		

Ankete katılan öğrencilere “*Bilsem’ deki arkadaşları ile iletişimi olumlu ise bunun en önemli nedeni*” ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşülenlerin %4,5’si bu soruya cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %18,6’sı “*önemsendiğimi düşünüyorum*”, %27,1’i “*beni daha iyi anlıyorlar*”, %24,3’ü “*sevildiğimi düşünüyorum*”, %23,3’ü “*özelliklerimiz benziyor*”, %6,7’si “*diğer*” cevabını vermişlerdir (Tablo 68). Bu verilere göre öğrencilerin, arkadaşları ile olumlu iletişim kurmalarını öncelikle, kendilerinin iyi anlaşılması, sevildiğini düşünmesi, özelliklerinin benzer olması ve kendisine önem verilmesi gibi nedenlere bağladıkları anlaşılmaktadır.

5.4. Okuldaki Arkadaşlarıyla İletişimi

Tablo 69. Görüşülenlerin Okuldaki Arkadaşları ile İletişimi

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Olumlu	194	88,2	89,4	89,4
Olumsuz	23	10,5	10,6	100,0
Toplam	217	98,6	100,0	
Cevapsız	3	1,4		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada ankete katılanlara “Okuldaki arkadaşları ile iletişimi” ile ilgili yöneltilen öğrencilerin %1,4’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %89,4’ü “olumlu”, %10,6’sı “olumsuz” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bu soruya cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğunun okuldaki arkadaşları ile olumlu iletişim kurdukları anlaşılmaktadır (Tablo 69). Bunun yanında, okuldaki arkadaşları ile olumlu iletişim kurma oranının, Bilsen’deki arkadaşları ile olumlu iletişim kurma oranından daha düşük olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 66).

Tablo 70. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Okuldaki Arkadaşları ile İletişimi

			Görüşülenlerin Okuldaki Arkadaşları ile İletişimi		Toplam
			Olumlu	Olumsuz	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	93	12	105
		%Satır	88,6%	11,4%	100,0%
		%Sütun	47,9%	52,2%	48,4%
		%Toplam	42,9%	5,5%	48,4%
	Erkek	Sayı	101	11	112
		%Satır	90,2%	9,8%	100,0%
		%Sütun	52,1%	47,8%	51,6%
		%Toplam	46,5%	5,1%	51,6%
Toplam		Sayı	194	23	217
		%Satır	89,4%	10,6%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	89,4%	10,6%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile okuldaki arkadaşları ile iletişimi arasında tablodaki verilere göre farklılaşma düzeyi oldukça düşüktür. Tablodan da anlaşılabacağı üzere; okuldaki arkadaşları ile iletişimi sorusuna kız öğrencilerin yaklaşık %89’u “olumlu”, %11’i “olumsuz” cevabını vermiştir. Bu soruya erkek öğrencilerin yaklaşık %90’ı “olumlu”, %10’u “olumsuz” cevabını vermiştir. Bu veriler ışığında; üstün zekâlı ve özel yetenekli kız ve erkek öğrencilerin çoğunluğunun, okuldaki arkadaşları ile olumlu iletişim kurdukları anlaşılmaktadır (Tablo 70).

Tablo 71. Görüşülenlerin Okuldaki Arkadaşları ile İletişimi Olumsuz ise En Önemli Nedeni

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Beni kıskanıyorlar	7	3,2	29,2	29,2
Onlardan farklıyım	9	4,1	37,5	66,7
Beni dışlıyorlar	4	1,8	16,7	83,3
Sevilmediğimi düşünüyorum	4	1,8	16,7	100,0
Toplam	24	10,9	100,0	
Cevapsız	196	89,1		
Toplam	220	100,0		

Ankete katılan öğrencilere “Okuldaki arkadaşları ile iletişimi olumsuz ise bunun en önemli nedeni” ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşülenlerin yaklaşık %89’u bu soruya cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %29,2’si “beni kıskanıyorlar”, %37,5’i “onlardan farklıyım”, %16,7’si “beni dışlıyorlar”, %16,7’si “sevilmediğimi düşünüyorum” cevabını vermiştir. Öğrenciler, okuldaki arkadaşları ile olumsuz iletişim kurmalarının nedeni konusunda öncelikli olarak okuldaki arkadaşlarından farklı olmaları, ikinci olarak arkadaşlarının kendilerini kıskanmaları cevaplarını vermişlerdir (Tablo 71).

5.5. Arkadaşlarıyla Birlikte Katıldıkları Etkinlikler

Tablo 72. Görüşülenlerin Arkadaşları ile Dışarıda Vakit Geçirip Geçirmediği

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	182	82,7	83,1	83,1
Hayır	37	16,8	16,9	100,0
Toplam	219	99,5	100,0	
Cevapsız	1	,5		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “*Arkadaşlarınız ile birlikte dışarıda vakit geçirir misiniz?*” şeklindeki soruya öğrencilerin yaklaşık %83’ü “*evet*”, %17’si “*hayır*” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bu soruya cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğunun arkadaşları ile dışarıda vakit geçirmeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır (Tablo 72).

Tablo 73. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Arkadaşları ile Dışarıda Vakit Geçirip Geçirmediği

			Görüşülenlerin Arkadaşları ile Dışarıda Vakit Geçirip Geçirmediği		Toplam
			Evet	Hayır	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	93	13	106
		%Satır	87,7%	12,3%	100,0%
		%Sütun	51,1%	35,1%	48,4%
		%Toplam	42,5%	5,9%	48,4%
	Erkek	Sayı	89	24	113
		%Satır	78,8%	21,2%	100,0%
		%Sütun	48,9%	64,9%	51,6%
		%Toplam	40,6%	11,0%	51,6%
Toplam		Sayı	182	37	219
		%Satır	83,1%	16,9%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	83,1%	16,9%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile arkadaşları ile dışarıda vakit geçirip geçirmediği arasında anlamlı bir ilişki kurulabilir. Kız öğrencilerin %87,7’si “*arkadaşları ile dışarıda vakit geçirmekte*”, %12,3’ü “*arkadaşları ile dışarıda vakit geçirmemekte*” dir. Erkek öğrencilerin %78,8’i “*arkadaşları ile dışarıda vakit geçirmekte*”, %21,2’si “*arkadaşları ile dışarıda vakit geçirmemekte*” dir. Bu verilere göre; arkadaşları ile dışarıda vakit geçiren kız öğrencilerin oranının, erkek öğrencilerden daha fazla olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 73).

Tablo 74. Görüşülenlerin Arkadaşları ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sohbet etmek	49	22,3	26,9	26,9
Sinemaya gitmek	16	7,3	8,8	35,7
Ders çalışmak	35	15,9	19,2	54,9
Yemek yemek	3	1,4	1,6	56,6
Alışveriş yapmak	4	1,8	2,2	58,8
Spor yapmak	36	16,4	19,8	78,6
Hepsi	27	12,3	14,8	93,4
Diğer	12	5,5	6,6	100,0
Toplam	182	82,7	100,0	
Cevapsız	38	17,3		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen *(1.öncelikli tercih)* “Arkadaşlarıyla birlikte en çok yaptıkları faaliyetler” ile ilgili soruya görüşülenlerin %17,3’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %26,9’u “sohbet etmek”, %8,8’i “sinemaya gitmek”, %19,2’si “ders çalışmak”, %1,6’sı “yemek yemek”, %2,2’si “alışveriş yapmak”, %19,8’i “spor yapmak”, %14,8’i “hepsi”, %6,6’sı “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir (Tablo 74).

Tablo 75. Görüşülenlerin Arkadaşları ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sohbet etmek	34	15,5	28,3	28,3
Sinemaya gitmek	19	8,6	15,8	44,2
Ders çalışmak	24	10,9	20,0	64,2
Yemek yemek	7	3,2	5,8	70,0
Alışveriş yapmak	10	4,5	8,3	78,3
Spor yapmak	22	10,0	18,3	96,7
Hepsi	1	,5	,8	97,5
Diğer	3	1,4	2,5	100,0
Toplam	120	54,5	100,0	
Cevapsız	100	45,5		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen *(2.öncelikli tercih)* “Arkadaşlarıyla birlikte en çok yaptıkları faaliyetler” ile ilgili soruya görüşülenlerin %45,5’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %28,3’ü “sohbet etmek”, %15,8’i “sinemaya gitmek”, %20’si “ders çalışmak”, %5,8’i “yemek yemek”, %8,3’ü “alışveriş yapmak”, %18,3’ü “spor yapmak”, %0,8’i “hepsi”, %2,5’i “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir (Tablo 75).

Tablo 76. Görüşülenlerin Arkadaşları ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sohbet etmek	24	10,9	22,9	22,9
Sinemaya gitmek	16	7,3	15,2	38,1
Ders çalışmak	14	6,4	13,3	51,4
Yemek yemek	19	8,6	18,1	69,5
Alışveriş yapmak	6	2,7	5,7	75,2
Spor yapmak	15	6,8	14,3	89,5
Diğer	11	5,0	10,5	100,0
Toplam	105	47,7	100,0	
Cevapsız	115	52,3		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen *(3.öncelikli tercih)* “Arkadaşlarıyla birlikte en çok yaptıkları faaliyetler” ile ilgili soruya görüşülenlerin %52,3’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %22,9’u “sohbet etmek”, %15,2’si “sinemaya gitmek”, %13,3’ü “ders çalışmak”, %18,1’i “yemek yemek”, %5,7’si “alışveriş yapmak”, %14,3’ü “spor yapmak”, %10,5’i “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir (Tablo 76).

Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların arkadaşlarıyla birlikte sohbet etmek, ders çalışmak ve spor yapmak amacıyla birlikte faaliyet yaptıkları ve bir araya geldikleri görülmektedir.

6. AİLE VE AKRABA İLİŞKİLERİ

6.1. Ebeveynleriyle İlişkileri

Tablo 77. Görüşülenlerin Anneleri ile İlişkileri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Olumlu	212	96,4	97,2	97,2
Olumsuz	6	2,7	2,8	100,0
Toplam	218	99,1	100,0	
Cevapsız	2	,9		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere “Anneniz ile olan ilişkileriniz nasıldır?” şeklinde yöneltilen soruya öğrencilerin yaklaşık %97’si “olumlu”, %3’ü “olumsuz” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bu soruya cevap verenlerin büyük çoğunluğunun anneleri ile olumlu ilişkiler kurduğu anlaşılmaktadır (Tablo 77).

Aile, bütün toplumlarda sosyalleşmenin temel aracıdır ve çocuğun yaşamında en önemli kişi, her yerde doğal olarak annedir.¹⁸⁸ Sosyalleşme sürecinde, ilk doğduğu andan itibaren çocukla birlikte olan annenin, çocuğun kişiliğinin gelişiminde büyük önemi ve rolü bulunmaktadır.

¹⁸⁸ Mahmut Tezcan, *Sosyolojiye Giriş*, 5. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2010, s.53.

Tablo 78. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Anneleri ile İlişkileri

			Görüşülenlerin Anneleri ile İlişkileri		Toplam
			Olumlu	Olumsuz	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	102	3	105
		%Satır	97,1%	2,9%	100,0%
		%Sütun	48,1%	50,0%	48,2%
		%Toplam	46,8%	1,4%	48,2%
	Erkek	Sayı	110	3	113
		%Satır	97,3%	2,7%	100,0%
		%Sütun	51,9%	50,0%	51,8%
		%Toplam	50,5%	1,4%	51,8%
Toplam		Sayı	212	6	218
		%Satır	97,2%	2,8%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	97,2%	2,8%	100,0%

Görüşülenlerin *cinsiyeti* ile *anneleri ile ilişkileri* arasında tablodaki verilere göre farklılaşma düzeyi düşüktür. Tablodan da anlaşılacağı üzere; anneleri ile ilişkileri sorusuna kız öğrencilerin %97,1'i "*olumlu*", %2,9'u "*olumsuz*" cevabını vermiştir. Bu soruya erkek öğrencilerin %97,3'ü "*olumlu*", %2,7'u "*olumsuz*" cevabını vermiştir. Bu veriler ışığında, üstün zekâlı ve özel yetenekli kız ve erkek öğrencilerin çoğunluğunun, anneleri ile olumlu ilişkileri olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 78).

Tablo 79. Görüşülenlerin Anneleri ile İlişkileri Olumlu ise En Önemli Nedeni

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Her zaman destek olması	118	53,6	56,2	56,2
Yeterli zaman ayırması	18	8,2	8,6	64,8
Başarılarımı övmesi	14	6,4	6,7	71,4
Yeteneklerimi farketmesi	8	3,6	3,8	75,2
İsteklerimi dikkate alması	17	7,7	8,1	83,3
Hepsi	29	13,2	13,8	97,1
Diğer	6	2,7	2,9	100,0
Toplam	210	95,5	100,0	
Cevapsız	10	4,5		
Toplam	220	100,0		

Ankete katılan öğrencilere “*Anneleri ile ilişkileri olumlu ise bunun en önemli nedeni*” ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşülenlerin %4,5’i bu soruya cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %56,2’si “*her zaman destek olması*”, %8,6’sı “*yeterli zaman ayırması*”, %6,7’si “*başarılarımı övmesi*”, %3,8’i “*yeteneklerimi farketmesi*”, %8,1’i “*isteklerimi dikkate alması*”, %13,8’i “*hepsi*”, %2,9’u “*diğer*” cevabını vermişlerdir. Öğrenciler; anneleri ile olumlu iletişim kurmalarının nedeni konusunda öncelikli olarak annelerinin her zaman kendilerine destek olması cevabını vermiştir (Tablo 79).

Tablo 80. Görüşülenlerin Babaları ile İlişkileri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Olumlu	207	94,1	96,3	96,3
Olumsuz	8	3,6	3,7	100,0
Toplam	215	97,7	100,0	
Cevapsız	5	2,3		
Toplam	220	100,0		

“Babanız ile olan ilişkileriniz nasıldır?” sorusu ankete katılan öğrencilere yöneltilmiştir. Bu soruya ankete katılan öğrencilerin %2,3’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %96,3’ü “olumlu”, %3,7’si “olumsuz” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bu soruya cevap verenlerin büyük çoğunluğunun babaları ile olumlu ilişkiler kurduğu sonucuna ulaşmaktayız (Tablo 80). Sosyalleşme sürecinde, babanın çocuk ile olan ilişkisi çok önemlidir ve baba çocuğun kişiliğinin gelişiminde önemli bir role sahiptir.

Tablo 81. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Babaları ile İlişkileri

			Görüşülenlerin Babaları ile İlişkileri		Toplam
			Olumlu	Olumsuz	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	98	5	103
		%Satır	95,1%	4,9%	100,0%
		%Sütun	47,3%	62,5%	47,9%
		%Toplam	45,6%	2,3%	47,9%
	Erkek	Sayı	109	3	112
		%Satır	97,3%	2,7%	100,0%
		%Sütun	52,7%	37,5%	52,1%
		%Toplam	50,7%	1,4%	52,1%
Toplam		Sayı	207	8	215
		%Satır	96,3%	3,7%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	96,3%	3,7%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile babaları ile ilişkileri arasında tablodaki verilere göre farklılaşma düzeyi düşüktür. Tablodan da anlaşılacağı üzere; babaları ile ilişkileri sorusuna kız öğrencilerin yaklaşık %95’i “olumlu”, %5’i “olumsuz” cevabını vermiştir. Bu soruya erkek öğrencilerin yaklaşık %97’si “olumlu”, %3’ü “olumsuz” cevabını vermiştir. Bu veriler ışığında; üstün zekâlı ve özel yetenekli kız ve erkek öğrencilerin çoğunluğunun, babaları ile olumlu ilişkileri olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 81).

Tablo 82. Görüşülenlerin Babaları ile İlişkileri Olumlu ise En Önemli Nedeni

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Her zaman destek olması	103	46,8	49,8	49,8
Yeterli zaman ayırması	22	10,0	10,6	60,4
Başarılarımı övmesi	16	7,3	7,7	68,1
Yeteneklerimi farketmesi	6	2,7	2,9	71,0
İsteklerimi dikkate alması	33	15,0	15,9	87,0
Hepsi	23	10,5	11,1	98,1
Diğer	4	1,8	1,9	100,0
Toplam	207	94,1	100,0	
Cevapsız	13	5,9		
Toplam	220	100,0		

Ankete katılan öğrencilere “*Babaları ile ilişkileri olumlu ise bunun en önemli nedeni*” ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşülenlerin %5,9’u bu soruya cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin yaklaşık %50’si “*her zaman destek olması*”, %11’i “*yeterli zaman ayırması*”, %8’i “*başarılarımı övmesi*”, %3’ü “*yeteneklerimi fark etmesi*”, %16’sı “*isteklerimi dikkate alması*”, %11’i “*hepsi*”, %2’si “*diğer*” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin, babaları ile olumlu iletişim kurmalarının nedeni konusunda öncelikli olarak babalarının her zaman kendilerine destek olması cevabında yoğunlaştıkları görülmektedir (Tablo 82).

6.2. Ebeveynler Arasındaki İlişkiler

Tablo 83. Görüşülenlerin Anneleri ile Babaları Arasındaki İlişkilerin Durumu

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Çok iyi	164	74,5	77,4	77,4
	İyi	32	14,5	15,1	92,5
	Orta	12	5,5	5,7	98,1
	Kötü	3	1,4	1,4	99,5
	Çok kötü	1	,5	,5	100,0
	Toplam	212	96,4	100,0	
	Cevapsız	8	3,6		
	Toplam	220	100,0		

“Anneniz ile babanız arasındaki ilişkiler nasıldır?” sorusu ankete katılan öğrencilere yöneltilmiştir. Bu soruya ankete katılan öğrencilerin %3,6’sı cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %77,4’ü “çok iyi”, %15,1’i “iyi”, %5,7’si “orta”, %1,4’ü “kötü”, %0,5’i “çok kötü” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, söz konusu öğrencilerin büyük çoğunluğunun anneleri ile babaları arasındaki ilişkilerin çok iyi olduğu bir aile ortamında sosyalleşme imkanı buldukları söylenebilir (Tablo 83).

6.3. Kardeşler Arasındaki İlişkiler

Tablo 84. Görüşülenlerin Kardeşleri ile İlişkileri

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Çok iyi	110	50,0	62,9	62,9
	İyi	45	20,5	25,7	88,6
	Orta	13	5,9	7,4	96,0
	Kötü	4	1,8	2,3	98,3
	Çok kötü	3	1,4	1,7	100,0
	Toplam	175	79,5	100,0	
	Cevapsız	45	20,5		
	Toplam	220	100,0		

“Kardeşiniz ile olan ilişkileriniz nasıldır?” sorusu ankete katılan öğrencilere yöneltilmiştir. Bu soruya ankete katılan öğrencilerin %20,5’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin yaklaşık %63’ü “çok iyi”, %26’sı “iyi”, %7’si “orta”, %2’si “kötü”, %2’si de “çok kötü” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bu soruya cevap veren öğrencilerin yaklaşık üçte ikisinin çok iyi olmak üzere büyük çoğunluğunun kardeşleri ile iyi ilişkiler içinde olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 84).

Tablo 85. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Kardeşleri ile İlişkileri

			Görüşülenlerin Kardeşleri ile İlişkileri					Toplam
			Çok iyi	İyi	Orta	Kötü	Çok kötü	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	57	18	6	2	2	85
		%Satır	67,1%	21,2%	7,1%	2,4%	2,4%	100,0%
		%Sütun	51,8%	40,0%	46,2%	50,0%	66,7%	48,6%
		%Toplam	32,6%	10,3%	3,4%	1,1%	1,1%	48,6%
	Erkek	Sayı	53	27	7	2	1	90
		%Satır	58,9%	30,0%	7,8%	2,2%	1,1%	100,0%
		%Sütun	48,2%	60,0%	53,8%	50,0%	33,3%	51,4%
		%Toplam	30,3%	15,4%	4,0%	1,1%	0,6%	51,4%
Toplam		Sayı	110	45	13	4	3	175
		%Satır	62,9%	25,7%	7,4%	2,3%	1,7%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	62,9%	25,7%	7,4%	2,3%	1,7%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile kardeşleri ile ilişkileri arasında tablodaki verilere göre farklılaşma düzeyi düşüktür. Tablodan da anlaşılacağı üzere; kardeşleri ile ilişkileri sorusuna kız öğrencilerin %67,1’i “çok iyi”, %21,2’si “iyi”, %7,1’i “orta”, %2,4’ü “kötü”, %2,4’ü “çok kötü” cevabını vermiştir. Bu soruya erkek öğrencilerin %58,9’u “çok iyi”, %30’u “iyi”, %7,8’i “orta”, %2,2’si “kötü”, %1,1’i “çok kötü” cevabını vermiştir (Tablo 85).

6.4. Aileleriyle Birlikte Katıldıkları Etkinlikler

Tablo 86. Görüşülenlerin Ailelerinin Kendilerine Zaman Ayırıp Ayırmadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Annem ayırabiliyor	19	8,6	8,8	8,8
Babam ayırabiliyor	8	3,6	3,7	12,6
Her ikisi de ayırabiliyor	174	79,1	80,9	93,5
Her ikisi de ayıramıyor	14	6,4	6,5	100,0
Toplam	215	97,7	100,0	
Cevapsız	5	2,3		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “*Aileniz size yeterince zaman ayırabiliyor mu?*” şeklindeki soruya öğrencilerin %2,3’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %8,8’i “*annem ayırabiliyor*”, %3,7’si “*babam ayırabiliyor*”, %80,9’u “*her ikisi de ayırabiliyor*”, %6,5’i “*her ikisi de ayıramıyor*” cevabını vermiştir. Tablodaki verilerden, öğrencilerin büyük çoğunluğunun ebeveynlerinin kendilerine yeterli zaman ayırdığı anlaşılmaktadır (Tablo 86).

Tablo 87. Görüşülenlerin Aileleri ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sohbet etmek	40	18,2	18,4	18,4
Kitap okumak	11	5,0	5,1	23,5
Sinemaya gitmek	14	6,4	6,5	30,0
TV izlemek	24	10,9	11,1	41,0
Tatile çıkmak	42	19,1	19,4	60,4
Tiyatroya gitmek	2	,9	,9	61,3
Yemeğe çıkmak	10	4,5	4,6	65,9
Hepsi	62	28,2	28,6	94,5
Diğer	12	5,5	5,5	100,0
Toplam	217	98,6	100,0	
Cevapsız	3	1,4		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen *(1.öncelikli tercih)* “Ailenizle birlikte yapmayı en çok sevdiğiniz faaliyet nedir?” şeklindeki soruya görüşülenlerin %1,4’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %18,4’ü “sohbet etmek”, %5,1’i “kitap okumak”, %6,5’i “sinemaya gitmek”, %11,1’i “Tv izlemek”, %19,4’ü “tatile çıkmak”, %0,9’u “tiyatroya gitmek”, %4,6’sı “yemeğe çıkmak”, %28,6’sı “hepsi”, %5,5’i “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir (Tablo 87).

Tablo 88. Görüşülenlerin Aileleri ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sohbet etmek	21	9,5	15,7	15,7
Kitap okumak	7	3,2	5,2	20,9
Sinemaya gitmek	12	5,5	9,0	29,9
TV izlemek	40	18,2	29,9	59,7
Tatile çıkmak	29	13,2	21,6	81,3
Tiyatroya gitmek	3	1,4	2,2	83,6
Yemeğe çıkmak	15	6,8	11,2	94,8
Diğer	7	3,2	5,2	100,0
Toplam	134	60,9	100,0	
Cevapsız	86	39,1		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen *(2.öncelikli tercih)* “Ailenizle birlikte yapmayı en çok sevdiğiniz faaliyet nedir?” şeklindeki soruya görüşülenlerin yaklaşık %39’u cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %15,7’si “sohbet etmek”, %5,2’si “kitap okumak”, %9’u “sinemaya gitmek”, %29,9’u “Tv izlemek”, %21,6’sı “tatile çıkmak”, %2,2’si “tiyatroya gitmek”, %11,2’si “yemeğe çıkmak”, %5,2’si “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir (Tablo 88).

Tablo 89. Görüşülenlerin Aileleri ile Birlikte Yaptıkları Faaliyetler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sohbet etmek	17	7,7	14,5	14,5
Kitap okumak	8	3,6	6,8	21,4
Sinemaya gitmek	24	10,9	20,5	41,9
TV izlemek	17	7,7	14,5	56,4
Tatile çıkmak	26	11,8	22,2	78,6
Tiyatroya gitmek	3	1,4	2,6	81,2
Yemeğe çıkmak	18	8,2	15,4	96,6
Hepsi	1	,5	,9	97,4
Diğer	3	1,4	2,6	100,0
Toplam	117	53,2	100,0	
Cevapsız	103	46,8		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen (3.öncelikli tercih) “Ailenizle birlikte yapmayı en çok sevdiğiniz faaliyet nedir?” şeklindeki soruya görüşülenlerin yaklaşık %47’si cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %14,5’i “sohbet etmek”, %6,8’i “kitap okumak”, %20,5’i “sinemaya gitmek”, %14,5’i “Tv izlemek”, %22,2’si “tatile çıkmak”, %2,6’sı “tiyatroya gitmek”, %15,4’ü “yemeğe çıkmak”, %0,9’u “hepsi”, %2,6’sı “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir (Tablo 89).

Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların aileleri ile birlikte sohbet etmek, tatile çıkmak ve televizyon izlemek için birlikte faaliyet yaptıkları ve bir araya geldikleri görülmektedir.

6.5. Akrabalarıyla İlişkiler

Tablo 90. Görüşülenlerin Akrabaları ile İlişkileri

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Çok iyi	170	77,3	77,3	77,3
	İyi	38	17,3	17,3	94,5
	Orta	11	5,0	5,0	99,5
	Kötü	1	,5	,5	100,0
	Toplam	220	100,0	100,0	

“Akrabalarınızla ilişkileriniz nasıldır?” sorusu ankete katılan öğrencilere yöneltilmiştir. Bu soruya öğrencilerin %77,3’ü “çok iyi”, %17,3’ü “iyi”, %5’i “orta”, %0,5’i “kötü”, cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bu soruya cevap veren öğrencilerin çoğunluğu akrabaları ile ilişkilerinin çok iyi olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 90).

7. BİLSEM ÖĞRENCİSİ OLMAK HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER

Tablo 91. Görüşülenlerin Kaç Yıldır Bilsem' e Devam Ettiği

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	1 yıl	72	32,7	32,7	32,7
	2 yıl	66	30,0	30,0	62,7
	3 yıl	47	21,4	21,4	84,1
	4 yıl ve üzeri	35	15,9	15,9	100,0
	Toplam	220	100,0	100,0	

Araştırmada “Kaç yıldır Bilsem’e devam etmektesiniz?” şeklindeki soruya öğrencilerin %32,7’si “1 yıl”, %30’u “2 yıl”, %21,4’ü “3 yıl”, %15,9’u “4 yıl ve üzeri” cevabını vermişlerdir. Tablodan da anlaşılacağı üzere devam süresi uzadıkça katılan öğrenci sayısında bir düşüş vardır. Bu da süreç içerisinde bazı öğrencilerin sistem dışında kaldığını göstermektedir (Tablo 91).

Tablo 92. Görüşülenlerin Bilsem'e Devam Etmenin Liderlik Özelliklerini Geliştirdiğine İlişkin Görüşleri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	124	56,4	56,6	56,6
Katılıyorum	55	25,0	25,1	81,7
Biraz katılıyorum	29	13,2	13,2	95,0
Katılmıyorum	9	4,1	4,1	99,1
Hiç katılmıyorum	2	,9	,9	100,0
Toplam	219	99,5	100,0	
Cevapsız	1	,5		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “*Bilsem’e devam etmenin liderlik özelliğinizi geliştirdiği görüşüne katılıyor musunuz?*” şeklindeki soruya öğrencilerin yaklaşık %57’si “*tamamen katılıyorum*”, %25’i “*katılıyorum*”, %13’ü “*biraz katılıyorum*” , %4’ü “*katılmıyorum*”, %1’i de “*hiç katılmıyorum*” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bu soruya cevap veren öğrencilerin yarıdan fazlasının Bilsem’e devam etmenin liderlik özelliğini geliştirdiği görüşüne tamamen katıldığı anlaşılmaktadır (Tablo 92).

Tablo 93. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Bilsem' e Devam Etmenin Liderlik Özelliklerini Geliştirdiğine İlişkin Görüşleri

			Görüşülenlerin Bilsem' e Devam Etmenin Liderlik Özelliklerini Geliştirdiğine İlişkin Görüşleri					Toplam
			Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	58	29	12	4	2	105
		%Satır	55,2%	27,6%	11,4%	3,8%	1,9%	100,0%
		%Sütun	46,8%	52,7%	41,4%	44,4%	100,0%	47,9%
		%Toplam	26,5%	13,2%	5,5%	1,8%	0,9%	47,9%
	Erkek	Sayı	66	26	17	5	0	114
		%Satır	57,9%	22,8%	14,9%	4,4%	0,0%	100,0%
		%Sütun	53,2%	47,3%	58,6%	55,6%	0,0%	52,1%
		%Toplam	30,1%	11,9%	7,8%	2,3%	0,0%	52,1%
Toplam	Sayı	124	55	29	9	2	219	
	%Satır	56,6%	25,1%	13,2%	4,1%	0,9%	100,0%	
	%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	%Toplam	56,6%	25,1%	13,2%	4,1%	0,9%	100,0%	

Görüşülenlerin cinsiyeti ile Bilsem'e devam etmenin liderlik özelliklerini geliştirdiğine ilişkin görüşleri arasında tablodaki verilere göre farklılaşma düzeyi düşüktür. Tablodan da anlaşılabacağı üzere; Bilsem'e devam etmenin liderlik özelliklerini geliştirdiğine ilişkin soruya kız öğrencilerin %55,2'si "*tamamen katılıyorum*", %27,6'sı "*katılıyorum*", %11,4'ü "*biraz katılıyorum*", %3,8'i "*katılmıyorum*", %1,9'u "*hiç katılmıyorum*" cevabını vermiştir. Bu soruya erkek öğrencilerin %57,9'u "*tamamen katılıyorum*", %22,8'i "*katılıyorum*", %14,9'u "*biraz katılıyorum*", %4,4'ü "*katılmıyorum*" cevabını vermiştir (Tablo 93).

Tablo 94. Görüşülenlerin Bilsem Öğrencisi Olmanın Ayrıcalık Olduğu Fikrine İlişkin Görüşleri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	145	65,9	66,2	66,2
Katılıyorum	40	18,2	18,3	84,5
Biraz katılıyorum	19	8,6	8,7	93,2
Katılmıyorum	5	2,3	2,3	95,4
Hiç katılmıyorum	10	4,5	4,6	100,0
Toplam	219	99,5	100,0	
Cevapsız	1	,5		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “*Bilsem öğrencisi olmanın bir ayrıcalık olduğu fikrine katılıyor musunuz?*” şeklinde yöneltilen soruya öğrencilerin yaklaşık %66’si “*tamamen katılıyorum*”, %18’i “*katılıyorum*”, %9’u “*biraz katılıyorum*”, %2’si “*katılmıyorum*”, %5’i ise “*hiç katılmıyorum*” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bu soruya cevap veren öğrencilerin yarıdan fazlasının Bilsem öğrencisi olmanın ayrıcalık olduğu görüşüne tamamen katıldığı anlaşılmaktadır (Tablo 94).

Tablo 95. Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Bilsem Öğrencisi Olmanın Ayrıcalık Olduğu Fikrine İlişkin Görüşleri

			Görüşülenlerin Bilsem Öğrencisi Olmanın Ayrıcalık Olduğu Fikrine İlişkin Görüşleri					Toplam
			Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	72	16	8	3	6	105
		%Satır	68,6%	15,2%	7,6%	2,9%	5,7%	100,0%
		%Sütun	49,7%	40,0%	42,1%	60,0%	60,0%	47,9%
		%Toplam	32,9%	7,3%	3,7%	1,4%	2,7%	47,9%
	Erkek	Sayı	73	24	11	2	4	114
		%Satır	64,0%	21,1%	9,6%	1,8%	3,5%	100,0%
		%Sütun	50,3%	60,0%	57,9%	40,0%	40,0%	52,1%
		%Toplam	33,3%	11,0%	5,0%	0,9%	1,8%	52,1%
Toplam		Sayı	145	40	19	5	10	219
		%Satır	66,2%	18,3%	8,7%	2,3%	4,6%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	66,2%	18,3%	8,7%	2,3%	4,6%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile *Bilsem öğrencisi olmanın ayrıcalık olduğu fikrine ilişkin görüşleri* arasında tablodaki verilere göre farklılaşma düzeyi düşüktür. Tablodan da anlaşılacağı üzere; Bilsem öğrencisi olmanın ayrıcalık olduğu fikrine ilişkin soruya kız öğrencilerin %68,6'sı "*tamamen katılıyorum*", %15,2'si "*katılıyorum*", %7,6'sı "*biraz katılıyorum*", %2,9'u "*katılmıyorum*", %5,7'si "*hiç katılmıyorum*" cevabını vermiştir. Bu soruya erkek öğrencilerin %64'ü "*tamamen katılıyorum*", %21,1'i "*katılıyorum*", %9,6'sı "*biraz katılıyorum*", %1,8'i "*katılmıyorum*", %3,5'i "*hiç katılmıyorum*" cevabını vermiştir (Tablo 95).

**Tablo 96. Görüşülenlerin Bilsem Öğrencisi Oldukları için
Mutlu Olup Olmadıkları**

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	216	98,2	98,6	98,6
Hayır	3	1,4	1,4	100,0
Toplam	219	99,5	100,0	
Cevapsız	1	,5		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “*Bilsem öğrencisi olduğunuz için mutlu musunuz?*” şeklindeki soruya öğrencilerin yaklaşık %98’i “*evet*”, %2’si “*hayır*” cevabını vermiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, bu soruya cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğunun Bilsem öğrencisi oldukları için mutlu oldukları sonucuna ulaşmaktayız (Tablo 96).

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, kendilerine benzeyen diğer üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklarla bir arada oldukları Bilim ve Sanat Merkezleri’nde zihinsel, sosyal ve duygusal paylaşımı sağlayarak mutlu olmaktadır.¹⁸⁹

¹⁸⁹ Necate Baykoç Dönmez, “Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri”, *Özel Eğitim*, Ed: Necate Baykoç Dönmez, Gündüz Yayıncılık, Ankara, 2010, s.322.

Tablo 97 Görüşülenlerin Cinsiyeti * Görüşülenlerin Bilsem Öğrencisi Oldukları için Mutlu Olup Olmadıkları

			Görüşülenlerin Bilsem Öğrencisi Oldukları için Mutlu Olup Olmadıkları		Toplam
			Evet	Hayır	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Kız	Sayı	104	1	105
		%Satır	99,0%	1,0%	100,0%
		%Sütun	48,1%	33,3%	47,9%
	Erkek	%Toplam	47,5%	0,5%	47,9%
		Sayı	112	2	114
		%Satır	98,2%	1,8%	100,0%
		%Sütun	51,9%	66,7%	52,1%
Toplam		%Toplam	51,1%	0,9%	52,1%
		Sayı	216	3	219
		%Satır	98,6%	1,4%	100,0%
		%Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		%Toplam	98,6%	1,4%	100,0%

Görüşülenlerin cinsiyeti ile Bilsem öğrencisi oldukları için mutlu olup olmadıkları arasında tablodaki verilere göre farklılaşma düzeyi düşüktür. Tablodan da anlaşılacağı üzere; Bilsem öğrencisi oldukları için mutlu olup olmadıkları sorusuna kız öğrencilerin %99'u "evet", %1'i "hayır" cevabını vermiştir. Bu soruya erkek öğrencilerin %98,2'si "evet", %1,8'i "hayır" cevabını vermiştir. Bu veriler ışığında; üstün zekâlı ve özel yetenekli kız ve erkek öğrencilerin büyük çoğunluğunun, Bilsem öğrencisi oldukları için mutlu oldukları anlaşılmaktadır (Tablo 97).

Tablo 98. Görüşülenler Bilsem Öğrencisi Oldukları için Mutlu ise En Önemli Nedeni

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İletişim becerilerim gelişti	13	5,9	6,0	6,0
Yeteneklerim gelişti	105	47,7	48,4	54,4
Liderlik özelliğim gelişti	10	4,5	4,6	59,0
Önemsendiğimi düşünüyorum	10	4,5	4,6	63,6
Kendime güvenim arttı	47	21,4	21,7	85,3
Hepsi	24	10,9	11,1	96,3
Diğer	8	3,6	3,7	100,0
Toplam	217	98,6	100,0	
Cevapsız	3	1,4		
Toplam	220	100,0		

Ankete katılan öğrencilere “*Bilsem öğrencisi olduğu için mutlu ise bunun en önemli nedeni*” ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşülenlerin %1,4’ü bu soruya cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %48,4’ü “*yeteneklerim gelişti*”, %21,7’si “*kendime güvenim arttı*”, %6’sı “*iletişim becerilerim gelişti*”, %4,6’sı “*liderlik özelliğim gelişti*”, %4,6’sı “*önemsendiğimi düşünüyorum*”, %11,1’i “*hepsi*”, %3,7’si “*diğer*” cevabını vermişlerdir. Öğrenciler; Bilsem öğrencisi oldukları için mutlu olmalarının nedeni konusunda öncelikli olarak yeteneklerinin gelişmesi, ikinci olarak kendilerine olan güvenlerinin artması cevabını vermişlerdir (Tablo 98).

8. BİLİM YA DA SANAT ALANINDA ÖRNEK ALINAN KİŞİLER

Tablo 99. Görüşülenlerin Bilim ya da Sanat Alanında Örnek Aldığı Kişiler Olup Olmadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	147	66,8	68,1	68,1
Hayır	69	31,4	31,9	100,0
Toplam	216	98,2	100,0	
Cevapsız	4	1,8		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “*Türkiye’de ve dünyada bilim ya da sanat alanında kendinize örnek aldığınız kişiler var mıdır?*” sorusu öğrencilere yöneltilmiştir. Bu soruya ankete katılan öğrencilerin %1,8’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %68,1’i “*evet*”, %31,9’u “*hayır*” cevabını vermiştir. Bu verilere göre, bu soruya cevap veren öğrencilerin çoğunluğunun bilim ya da sanat alanında kendilerine örnek aldıkları kişiler olduğu sonucuna ulaşmaktayız (Tablo 99).

İleriye dönük sosyalleşme, çocukların pratik yaparak öğrendikleri bir süreçtir. Bu süreçte çocuklar çeşitli oyunlar ile gelecekte yerine getirecekleri rolleri tekrar ederler. İleriye dönük sosyalleşme ile ilgili başka bir olgu da model almadır. Çocuklar genellikle takdir ettikleri, saygı duydukları kişileri kendilerine örnek alarak bu kişilerin davranışlarını taklit etmeye çalışır ve onlar gibi olmaya uğraşır.¹⁹⁰

¹⁹⁰ Enver Özkalp, *Sosyolojiye Giriş*, 6. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayını Eskişehir, 1993, s.87.

Tablo 100. Görüşülenlerin Bilim ya da Sanat Alanında Örnek Aldığı Kişiler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Atatürk	27	12,3	19,0	19,0
Albert Einstein	25	11,4	17,6	36,6
Thomas Edison	11	5,0	7,7	44,4
Alexander Graham Bell	1	,5	,7	45,1
Leonardo Da Vinci	4	1,8	2,8	47,9
Pablo Picasso	4	1,8	2,8	50,7
Mimar Sinan	4	1,8	2,8	53,5
İbni Sina	2	,9	1,4	54,9
Wolfgang Amadeus Mozart	2	,9	1,4	56,3
Diğer	62	28,2	43,7	100,0
Toplam	142	64,5	100,0	
Cevapsız	78	35,5		
Toplam	220	100,0		

“Atatürk, Türk Milletinin yetiştirdiği en eşsiz siyasi deha, en güçlü devlet adamı ve hiç şüphesiz en büyük kumandandır. Gerek doğuştan sahip olduğu yetenekler, gerekse yaşamı boyunca edindiği özellikler açısından, çok üstün ve seçkin niteliklere sahiptir.”¹⁹¹

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen *(1.öncelikli tercih)* “Bilim ya da sanat alanında en çok örnek aldığı üç kişi” ile ilgili soruya görüşülenlerin %35,5’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %19’u “Atatürk”, %17,6’sı “Albert Einstein”, %7,7’si “Thomas Edison”, %0,7’si “Alexander Graham Bell”, %2,8’i “Leonardo Da Vinci”, %2,8’i “Pablo Picasso”, %2,8’i “Mimar Sinan”, %1,4’ü “İbni Sina”, %1,4’ü “Wolfgang Amadeus Mozart”, %43,7’si “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir. Diğer şeklinde belirtilen tercihler arasında popüler müzik şarkıcıları ve sinema oyuncularını yer almaktadır (Tablo 100).

¹⁹¹ Necate Baykoç Dönmez, “Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri”, *Özel Eğitim*, Ed: Necate Baykoç Dönmez, Gündüz Yayıncılık, Ankara, 2010, s.334.

Tablo 101. Görüşülenlerin Bilim ya da Sanat Alanında Örnek Aldığı Kişiler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Atatürk	9	4,1	8,6	8,6
Albert Einstein	20	9,1	19,0	27,6
Thomas Edison	5	2,3	4,8	32,4
Alexander Graham Bell	2	,9	1,9	34,3
Leonardo Da Vinci	1	,5	1,0	35,2
Pablo Picasso	4	1,8	3,8	39,0
Mimar Sinan	3	1,4	2,9	41,9
İbni Sina	2	,9	1,9	43,8
Wolfgang Amadeus Mozart	1	,5	1,0	44,8
Diğer	58	26,4	55,2	100,0
Toplam	105	47,7	100,0	
Cevapsız	115	52,3		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen *(2.öncelikli tercih)* “Bilim ya da sanat alanında en çok örnek aldığı üç kişi” ile ilgili soruya görüşülenlerin %52,3’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %8,6’sı “Atatürk”, %19’u “Albert Einstein”, %4,8’i “Thomas Edison”, %1,9’u “Alexander Graham Bell”, %1’i “Leonardo Da Vinci”, %3,8’i “Pablo Picasso”, %2,9’u “Mimar Sinan”, %1,9’u “İbni Sina”, %1’i “Wolfgang Amadeus Mozart”, %55,2’si “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir. Diğer şeklinde belirtilen tercihler arasında popüler müzik şarkıcıları ve sinema oyuncularını yer almaktadır (Tablo 101).

Tablo 102. Görüşülenlerin Bilim ya da Sanat Alanında Örnek Aldığı Kişiler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Atatürk	3	1,4	3,8	3,8
Albert Einstein	11	5,0	13,9	17,7
Thomas Edison	2	,9	2,5	20,3
Alexander Graham Bell	4	1,8	5,1	25,3
Leonardo Da Vinci	1	,5	1,3	26,6
Pablo Picasso	1	,5	1,3	27,8
Mimar Sinan	2	,9	2,5	30,4
İbni Sina	1	,5	1,3	31,6
Wolfgang Amadeus Mozart	2	,9	2,5	34,2
Diğer	52	23,6	65,8	100,0
Toplam	79	35,9	100,0	
Cevapsız	141	64,1		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve öncelik sırasına göre yazması istenen *(3.öncelikli tercih)* “Bilim ya da sanat alanında en çok örnek aldığı üç kişi” ile ilgili soruya görüşülenlerin %64,1’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %3,8’i “Atatürk”, %13,9’u “Albert Einstein”, %2,5’i “Thomas Edison”, %5,1’i “Alexander Graham Bell”, %1,3’ü “Leonardo Da Vinci”, %1,3’ü “Pablo Picasso”, %2,5’i “Mimar Sinan”, %1,3’ü “İbni Sina”, %2,5’i “Wolfgang Amadeus Mozart”, %65,8’i “diğer” şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir. Diğer şeklinde belirtilen tercihler arasında popüler müzik şarkıcıları ve sinema oyuncularını yer almaktadır (Tablo 102).

9. ÜSTÜN ZEKÂLİ VE ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN SORUNLARI VE BU KONUDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

9.1. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar

Tablo 103. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunları

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Toplumdaki bilgi eksikliği	20	9,1	15,7	15,7
Ebeveyn beklentilerinin fazla olması	4	1,8	3,1	18,9
Toplumda önemsenmemek	24	10,9	18,9	37,8
Toplumdan dışlanmak	16	7,3	12,6	50,4
Yeteneklerinin fark edilmemesi	12	5,5	9,4	59,8
Eğitim imkânlarının yetersizliği	24	10,9	18,9	78,7
Bilsemlere gereken önemin verilmemesi	3	1,4	2,4	81,1
Ekonomik problemler	5	2,3	3,9	85,0
Diğer	19	8,6	15,0	100,0
Toplam	127	57,7	100,0	
Cevapsız	93	42,3		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “Sizce, ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin karşılaştıkları en önemli sorunlar nelerdir?” şeklinde yöneltilen soruya ankete katılan öğrencilerin 42,3’ü cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 1. öncelik olarak %15,7 “toplumdaki bilgi eksikliği”, %3,1 “ebeveyn beklentilerinin fazla olması”, %18,9 “toplumda önemsenmemek”, %12,6 “toplumdan dışlanmak”, %9,4 “yeteneklerinin fark edilmemesi”, %18,9 “eğitim imkânlarının yetersizliği”, %2,4 “Bilsemlere gereken önemin verilmemesi”, %3,9 “ekonomik problemler”, %15 “diğer” cevaplarını vermişlerdir (Tablo 103).

Tablo 104. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunları

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Toplumdaki bilgi eksikliği	7	3,2	11,9	11,9
Ebeveyn beklentilerinin fazla olması	3	1,4	5,1	16,9
Toplumda önemslenmemek	5	2,3	8,5	25,4
Toplumdan dışlanmak	8	3,6	13,6	39,0
Yeteneklerinin fark edilmemesi	8	3,6	13,6	52,5
Eğitim imkânlarının yetersizliği	13	5,9	22,0	74,6
Bilsemlere gereken önemin verilmemesi	2	,9	3,4	78,0
Ekonomik problemler	6	2,7	10,2	88,1
Diğer	7	3,2	11,9	100,0
Toplam	59	26,8	100,0	
Cevapsız	161	73,2		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “Sizce, ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin karşılaştıkları en önemli sorunlar nelerdir?” şeklinde yöneltilen soruya ankete katılan öğrencilerin 73,2’si cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 2. öncelik olarak %11,9 “toplumdaki bilgi eksikliği”, %5,1 “ebeveyn beklentilerinin fazla olması”, %8,5 “toplumda önemslenmemek”, %13,6 “toplumdan dışlanmak”, %13,6 “yeteneklerinin fark edilmemesi”, %22 “eğitim imkânlarının yetersizliği”, %3,4 “Bilsemlere gereken önemin verilmemesi”, %10,2 “ekonomik problemler”, %11,9 “diğer” cevaplarını vermişlerdir (Tablo 104).

Tablo 105. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunları

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Toplumdaki bilgi eksikliği	2	,9	14,3	14,3
Ebeveyn beklentilerinin fazla olması	1	,5	7,1	21,4
Toplumda önemsenmemek	1	,5	7,1	28,6
Yeteneklerinin fark edilmemesi	2	,9	14,3	42,9
Eğitim imkânlarının yetersizliği	1	,5	7,1	50,0
Bilsemlere gereken önemin verilmemesi	2	,9	14,3	64,3
Ekonomik problemler	1	,5	7,1	71,4
Diğer	4	1,8	28,6	100,0
Toplam	14	6,4	100,0	
Cevapsız	206	93,6		
Toplam	220	100,0		

Araştırmada “Sizce, ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin karşılaştıkları en önemli sorunlar nelerdir?” şeklinde yöneltilen soruya ankete katılan öğrencilerin 93,6’sı cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 3. öncelik olarak %14,3 “toplumdaki bilgi eksikliği”, %7,1 “ebeveyn beklentilerinin fazla olması”, %7,1 “toplumda önemsenmemek”, %14,3 “yeteneklerinin fark edilmemesi”, %7,1 “eğitim imkânlarının yetersizliği”, %14,3 “Bilsemlere gereken önemin verilmemesi”, %7,1 “ekonomik problemler”, %28,6 “diğer” cevaplarını vermişlerdir (Tablo 105).

Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların öncelikli sorunlarının eğitim imkânlarının kısıtlı oluşu, toplumdaki bilgi eksikliği, yeteneklerinin fark edilmemesi ve toplum tarafından yeterince önemsenmemek gibi konular olduğu anlaşılmaktadır.

9.2. Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocukların Sorunlarının Çözüm Yolları

Tablo 106. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunlarının Çözümü İçin Yapılması Gerekenler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Toplumsal bilinçlendirilmesi	44	20,0	39,3	39,3
Ebeveynlere eğitim vermek	4	1,8	3,6	42,9
Üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyleri doğru tespit etmek	10	4,5	8,9	51,8
Özel eğitim imkânlarının artırılması	24	10,9	21,4	73,2
Bilsem sayısının artırılması	6	2,7	5,4	78,6
Bilsem fiziki koşullarının düzeltilmesi	1	,5	,9	79,5
Ekonomik destek sağlanması	5	2,3	4,5	83,9
Diğer	18	8,2	16,1	100,0
Toplam	112	50,9	100,0	
Cevapsız	108	49,1		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen “Üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin sorunlarının çözümü için yapılması gerekenler” ile ilgili soruya ankete katılan öğrencilerin 49,1’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 1. öncelik olarak %39,3 “toplumsal bilinçlendirilmesi”, %3,6 “ebeveynlere eğitim vermek”, %8,9 “üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyleri doğru tespit etmek”, %21,4 “özel eğitim imkânlarının artırılması”, %5,4 “Bilsem sayısının artırılması”, %0,9 “Bilsem fiziki koşullarının düzeltilmesi”, %4,5 “ekonomik destek sağlanması”, %16,1 “diğer” cevaplarını vermişlerdir (Tablo 106).

Tablo 107. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunlarının Çözümü İçin Yapılması Gerekenler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Toplumun bilinçlendirilmesi	7	3,2	16,7	16,7
Ebeveynlere eğitim vermek	2	,9	4,8	21,4
Üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyleri doğru tespit etmek	2	,9	4,8	26,2
Özel eğitim imkânlarının arttırılması	7	3,2	16,7	42,9
Bilsem sayısının arttırılması	3	1,4	7,1	50,0
Bilsem fiziki koşullarının düzeltilmesi	5	2,3	11,9	61,9
Ekonomik destek sağlanması	5	2,3	11,9	73,8
Diğer	11	5,0	26,2	100,0
Toplam	42	19,1	100,0	
Cevapsız	178	80,9		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen “Üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin sorunlarının çözümü için yapılması gerekenler” ile ilgili soruya ankete katılan öğrencilerin 80,9’u cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 2. öncelik olarak %16,7 “toplumun bilinçlendirilmesi”, %4,8 “ebeveynlere eğitim vermek”, %4,8 “üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyleri doğru tespit etmek”, %16,7 “özel eğitim imkânlarının arttırılması”, %7,1 “Bilsem sayısının arttırılması”, %11,9 “Bilsem fiziki koşullarının düzeltilmesi”, %11,9 “ekonomik destek sağlanması”, %26,2 “diğer” cevaplarını vermişlerdir (Tablo 107).

Tablo 108. Görüşülenlere Göre Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Bireylerin Sorunlarının Çözümü İçin Yapılması Gerekenler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Ebeveynlere eğitim vermek	2	,9	20,0	20,0
Üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyleri doğru tespit etmek	1	,5	10,0	30,0
Özel eğitim imkânlarının artırılması	1	,5	10,0	40,0
Bilsem fiziki koşullarının düzeltilmesi	1	,5	10,0	50,0
Ekonomik destek sağlanması	3	1,4	30,0	80,0
Diğer	2	,9	20,0	100,0
Toplam	10	4,5	100,0	
Cevapsız	210	95,5		
Toplam	220	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen “Üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin sorunlarının çözümü için yapılması gerekenler” ile ilgili soruya ankete katılan öğrencilerin 95,5’i cevap vermemiştir. Bu soruya cevap veren öğrenciler 3. öncelik olarak %20 “ebeveynlere eğitim vermek”, %10 “üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyleri doğru tespit etmek”, %10 “özel eğitim imkânlarının artırılması”, %10 “Bilsem fiziki koşullarının düzeltilmesi”, %30 “ekonomik destek sağlanması”, %20 “diğer” cevaplarını vermişlerdir (Tablo 108).

Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların öncelikli sorunlarının giderilmesi için toplumun bilinçlendirilmesi, özel eğitim imkânlarının artırılması ve ekonomik destek sağlanması gibi tedbirlerin alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Üstün Zekâlı Ve Özel Yetenekli Çocukların Sosyalleşme Koşulları (Batı Akdeniz Bölgesi Örneği) isimli; Antalya, Burdur ve Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim gören öğrenciler arasında gerçekleştirilen saha çalışmasının bulguları ve genel değerlendirmesi aşağıda özetlenmiştir:

“Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların doğuştan getirdikleri yeteneklerini geliştirebilecekleri aile, arkadaş ve okul çevresi gibi sosyalleşme koşullarına sahip olduğu” şeklindeki temel varsayımımız doğrulanmıştır. Temel varsayımımızın da doğrulandığını ortaya koyan alt varsayımlarımızla ilgili bulgular şu şekildedir:

1- *“Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, eğitim seviyesi yüksek ebeveynlere sahiptir.”* Varsayımımız doğrulanmıştır. Çünkü araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun anne ve babası fakülte mezunudur. Araştırma grubunun annelerinin ve babalarının meslekleri değerlendirildiğinde eğitim durumuna uygun olarak çoğunlukla beyaz yakalı diye ifade edilen orta ve üst sınıf mesleklerini yaptıkları görülmektedir. Buna göre üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, eğitim seviyesi yüksek ebeveynlere sahip olmanın avantajıyla desteklenen bir aile ortamında sosyalleşmektedir (Bkz. Tablo:12, Tablo:13, Tablo:14, Tablo:15).

2- *“Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, sosyo-ekonomik bakımdan orta ve üst statüden ailelere mensuptur.”* Varsayımımız doğrulanmıştır. Çünkü araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumunun 2.500-4.000 TL ve üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Bkz. Tablo:16).

3- *“Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, kendileri gibi üstün özellikler gösteren arkadaşları ile iyi ilişkiler kurarlar.”* Varsayımımız doğrulanmıştır. Çünkü ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu Bilsem'deki ve okuldaki arkadaşları ile olumlu iletişim kurdukları görüşündedir. Ancak Bilsem'deki arkadaşları ile olumlu iletişim kurduğunu belirtenlerin oranı daha yüksektir (Bkz. Tablo:66, Tablo:68, Tablo:69).

4-“*Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, üstün sosyal özelliklere sahip olmaları sebebiyle öğretmenleri ile iyi iletişim kurarlar.*” Varsayımımız doğrulanmıştır. Çünkü araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu Bilsem’deki ve okuldaki öğretmenleri ile olumlu iletişim kurdukları görüşündedir. Bunun en önemli sebebini de öğretmenlerinin başarılarını desteklemeleri şeklinde açıklamaktadırlar (Bkz. Tablo:60, Tablo:62, Tablo:63, Tablo:65).

5-“*Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, kitle iletişim araçları ile yakından ilgilidir ve bu araçları aktif olarak kullanırlar.*” Varsayımımız doğrulanmıştır. Kitle iletişim araçları konusunda araştırmaya katılan öğrencilerden, düzenli olarak televizyon izleyenlerin oranının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu düzenli olarak kitap okumaktadır. Bunun yanında öğrencilerin yarıdan fazlası kendisine ait bilgisayarının olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun, interneti aktif olarak kullandığı anlaşılmaktadır. Sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasında bulunan üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin yaklaşık üçte ikisinin günümüzün önemli bir teknoloji ürünü olan cep telefonuna sahip olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo:24, Tablo:27, Tablo:34, Tablo:40, Tablo:43, Tablo:45, Tablo:50).

6-“*Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, sosyal faaliyetlere karşı ilgilidirler ve bu faaliyetlere aktif olarak katılırlar.*” Varsayımımız doğrulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlası çevrelerindeki sosyal faaliyetlere katıldıklarını belirtmiştir. Bilgi yarışmaları ve müzik etkinlikleri öğrencilerin katılmayı en çok tercih ettikleri faaliyetlerdendir. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar liderlik özelliği gelişmiş, rekabet etmeyi seven, girişken, kendine güvenen ve sosyal çevresiyle kolay uyum sağlayan çocuklardır. Öğrencilerin bu özellikleri katılmayı tercih ettikleri sosyal faaliyetlere yansımaktadır. Sosyal faaliyetlere katılmanın, bu öğrencilerin sosyalleşme sürecinde sahip oldukları yeteneklerini ortaya çıkarması bakımından önemli bir rolü vardır (Bkz. Tablo:54, Tablo:55).

7-“*Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar toplumda ayrıcalıklı oldukları düşüncesine sahiptirler.*” Varsayımımız doğrulanmıştır. Çünkü araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu Bilsem öğrencisi olmanın ayrıcalık olduğu görüşüne tamamen katıldığını belirtmiştir (Bkz. Tablo:94, Tablo:95).

8-“*Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, toplumun kendileri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı düşüncesine sahiptirler*” Varsayımımız doğrulanmıştır. Çünkü araştırmaya katılan öğrenciler, ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisinin toplumdaki bilgi eksikliği olduğunu belirtmiştir (Bkz. Tablo:103, Tablo:104, Tablo:105).

9-“*Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, toplumda yeterince önemsenmedikleri düşüncesine sahiptirler.*” Varsayımımız doğrulanmıştır. Çünkü araştırmaya katılan öğrenciler, ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisinin toplumda önemsenmemek olduğunu belirtmiştir (Bkz. Tablo:103, Tablo:104, Tablo:105).

10-“*Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, kendilerine sağlanan özel eğitim imkânlarının yetersiz olduğu düşüncesine sahiptirler.*” Varsayımımız doğrulanmıştır. Çünkü araştırmaya katılan öğrenciler, ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisinin eğitim imkânlarının yetersizliği olduğunu belirtmişlerdir (Bkz. Tablo:103, Tablo:104, Tablo:105).

Bunun yanında araştırmaya katılan öğrencilere göre; ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin sorunlarının çözümü için yapılması gerekenler:

1. *Toplumun bilinçlendirilmesi*
2. *Üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyleri doğru tespit etmek*
3. *Özel eğitim imkânlarının arttırılması*
4. *Ekonomik destek sağlanmasıdır* (Bkz. Tablo:106, Tablo:107, Tablo:108).

Sonuç olarak, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar, toplumun geleceğinin şekillenmesinde büyük bir öneme sahiptir. Bu çocukların, küçük yaşlardan itibaren yetenekleri doğru şekilde tespit edilerek ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda yeterli eğitim imkânlarından yararlanmaları toplumumuz açısından son derece önemlidir. Bu konuda başta devlet olmak üzere, ailelere, ilgili tüm kurum ve kuruluşlara büyük bir görev ve sorumluluk düşmektedir. Ayrıca, toplumumuz için çok önemli bir potansiyel olan bu çocukları tanımak, fark etmek, kabul etmek ve önemsemek gibi hususları toplumdaki her bireyin dikkate alması gerekir. Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sadece zihinsel performanslarının geliştirilmesi değil, aynı zamanda kişisel ve toplumsal

niteliklerinin de geliştirilmesi için gerekli sosyal koşullar sağlanmalıdır. Bilim ve Sanat Merkezleri, üstün zekâlı ve özel yetenekli bu çocuklara imkân sağlamak amacıyla faaliyet gösteren önemli kurumlardan biridir. Bu kurumların desteklenmesi ve sayılarının hızla artırılması gerekir. Çünkü bu kurumlar, hem mevcut potansiyelin doğru değerlendirilmesinde hem de keşfedilmeyi bekleyen nice yeteneklerin ve beşeri sermayenin ortaya çıkarılmasında önemli bir rol oynayabilir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, Füsün, *Üstün Yetenekli Çocuklar ve Sorunları*, Eduser Yayınları, Ankara, 2001.
- _____, “Üstün Yetenekliler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- _____, “Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Sorunları”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Akkanat, Hülisi, “Üstün veya Özel Yetenekliler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Akkutay, Ülker, “Osmanlı Eğitim Sisteminde Enderun Mektebi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Akyüz, Hüseyin, *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram Ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*, MEB Yayınları, İstanbul, 1991.
- Ataman, Ayşegül, “Üstün Zekâlılar ve Üstün Yetenekliler”. *Özel Eğitim*, Ed: Süleyman Eripek, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1018, Eskişehir, 1998.
- _____, “Üstün Zekâlı ve Üstün Özel Yetenekli Çocuklar”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- _____, “Aileler ve Öğretmenler Üstün Zekâlı Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilir?”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Bilgili, Ahmet Emre, “Bir Türk Eğitim Geleneği Olarak Enderun’ un Yeniden İnşası”, *Üstün Yetenekli Çocuklar: Bildiriler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- _____, “Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Sorunu: Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Bilgiseven, Amiran Kurtkan, *İktisat Sosyolojisi Açısından Eğitim Yolu İle Kalkınmanın Esasları*, 3. Baskı, Divan Yayınları, İstanbul, 1982.
- Bozkurt, Veysel, *Değişen Dünyada Sosyoloji*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2008.
- Çağlar, Doğan, “Üstün Zekâlı Çocukların Özellikleri”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- _____, “Üstün Zekâlı Çocukların Eğitim ve Öğretimi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.

- Davaslıgil, Ümit, “Üstün Çocuklar”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- , “Üstün Çocuklara Sahip Ailelerin Eğitimi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- , “Yüksek Matematik Yeteneğinin Kestirimi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar: Bildiriler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Doğan, İsmail, *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*, 1. Basım, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1996.
- Dönmez, Necate Baykoç, “Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri”, *Özel Eğitim*, Editör: Necate Baykoç Dönmez, Gündüz Yayıncılık, Ankara, 2010.
- Enç, Mitat, “Enderun”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Ergun, Mustafa, *Eğitim Sosyolojisine Giriş*, 4. Baskı, Ocak Yayınları, Ankara, 1994.
- Erkal, Mustafa, *Sosyoloji*, 13. Basım, Der Yayınları, İstanbul, 2006.
- Ersoy, Özlem, Neslihan Avcı, “Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekliler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Eymen, U. Erman, *Duygusal Zekâ*, Kaliteofisi Yayınları, İstanbul, 2007.
- Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri, *İçtimaiyat Dersleri (Sosyoloji Doktrin ve Kolları)*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, C.I, İstanbul, 1971.
- Fichter, Joseph, *Sosyoloji Nedir?*, Çev. Nilgün Çelebi, Anı yayıncılık, Ankara, 2011.
- Giddens, Anthony, *Sosyoloji*, Haz. Cemal Güzel, 5. Basım, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2008.
- Gökçe, Birsan, *Türkiye’nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*, Savaş Yayınevi, Ankara, 1996.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem, *İnsan Aile Kültür*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1990.
- , *Yeni İnsan Ve İnsanlar*, 10. Basım, Evrim Yayınevi, İstanbul, 2006.
- Kaya, Kamil, *Mikrososyoloji ve Toplumsal Grup Tipleri*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2002.
- , *Küçük Gruplar Sosyolojisi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2013.
- Kazıcı, Ziya, *İslam-Türk Medeniyeti Tarihi*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.
- Kulaksızoğlu, Adnan, *Çocuk Psikolojisi ve Gelişimi*, 1. Baskı, Epsilon Yayınevi, İstanbul, 2003.
- Köksal, Eda, *Beslenme ve Bilişsel Gelişim*, Sağlık Bakanlığı Yay., Ankara, 2008.

- Marshall, Gordon, *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev. Osman Akınhay - Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999.
- Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat, 2007.
- Milli Eğitim Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü, *Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğretmen Başvuru ve Atama Kılavuzu*, 2011.
- Milli Eğitim Bakanlığı, *Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı Taslağı 2013-2017*, Ankara, 2013.
- Nirun, Nihat, *Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*, Sayı 73, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1994.
- Levine, Mel, *Her Çocuk Başarabilir*, Çeviren: Zeliha Babayiğit, Boyner Yayınları, İstanbul, 2005.
- Özbay, Yaşar, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Öğreti Yayınevi, Ankara, 2004.
- Özkalp, Enver, *Sosyolojiye Giriş*, 6. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayını Eskişehir, 1993.
- Öztürk, Hüseyin, *Eğitim Sosyolojisi*, 8. Baskı, Hatiboğlu Yayınları, Ankara, 1993.
- Saban, Ahmet, *Çoklu Zekâ Kuramı ve Türk Eğitim Sistemine Yansıması*, Nobel Yayın Dağıtım, 6. Baskı, Ankara, 2010.
- Sak, Uğur, “Üstün Zekâlı Öğrenciler”, *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*, Editör: İbrahim H. Diken, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2008.
- Sayın, Önal, *Aile Sosyolojisi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 1990.
- Serter, Nur, *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.
- Solak, Adem, “Toplum Yolunda”, *21. Yüzyılda Sosyoloji ve Eğitim*, Ed: Adem Solak, Hegem Yayınları, İkinci Basım, İstanbul, 2005.
- Tezcan, Mahmut, *Eğitim Sosyolojisi*, Zirve Yayınları, Ankara, 1994.
- _____, *Sosyolojiye Giriş*, 5. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2010.
- Titrek, Osman, *IQ'dan EQ'ya*, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2007.
- Tolan, Barlas, *Toplum Bilimlerine Giriş*, Murat ve Adım Yayıncılık, Ankara, 1996.
- Tuna, Meyrem, *İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Popüler Kültürün Rolü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2008.
- Uzun, Metin, *Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı*, 1. Baskı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Yelkan, Hikmet C., “Sosyolojinin Tarihçesi”, *21. Yüzyılda Sosyoloji ve Eğitim*, Ed: Adem Solak, Hegem Yayınları, İkinci Basım, İstanbul, 2005.

Yılmaz, M., G. Yılan, “Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*, Haz. M. Ruhi Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. Emre Bilgili, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul_pdf/141EO0015.pdf. 28.03.13

EKLER

EK.1. Anket Formu

1-Cinsiyetiniz? 1)-Kız () 2)-Erkek ()

2-Yaşınız

1)- 9 () 2)-10 () 3)-11 () 4)-12 () 5)-13 () 6)-14 () 7)-15 () 3-3-

3-Doğum yeriniz? (lütfe yazınız)

4-Okuduğunuz okul? (lütfe yazınız)

5-Kaçıncı sınıftasınız? (lütfe yazınız)

6-Kardeş sayınız? (Siz hariç)

7-Anneniz sağ mı? 1)-Evet () 2)-Hayır ()

8-Babanız sağ mı? 1)-Evet () 2)-Hayır ()

9-Anneniz ve babanız birlikte mi yaşıyor? 1)-Evet () 2)-Hayır ()

10-Anneniz ve babanız ayrı ise siz kiminle kalıyorsunuz?

1)-Annemle () 2)-Babamla () 3)-Anneannemle () 4)-Babaannemle () 5)-Diğer.....

11-Annenizin eğitim durumu?

1)-İlkokul () 2)-Ortaokul () 3)-Lise ve Dengi () 4)-M.Yüksek Okulu () 5)-
Fakülte () 6)-Diğer.....

12-Babanızın eğitim durumu?

1)-İlkokul () 2)-Ortaokul () 3)-Lise ve Dengi () 4)-M.Yüksek Okulu ()
5)-Fakülte () 6)-Diğer.....

13-Annenizin mesleği?

1)-Ev hanımı () 2)-Memur () 3)-Öğretmen () 4)-Çiftçi () 5)-İşçi () 6)-Diğer.....

14-Babanızın mesleği?

1)-Serbest meslek () 2)-Memur () 3)-Öğretmen () 4)-Çiftçi () 5)-İşçi () 6)-Diğer.....

15-Ailenizin toplam aylık geliri ortalama olarak ne kadardır?

1)-1.000 TL'den az () 2)-1.001-1.500 TL () 3)-1.501-2.000 TL () 4)-2.001-2.500 TL ()
5)-2.501-3.000 TL () 6)-3.001-3.500 TL () 7)-3.501-4.000 TL () 8)-4.000 TL'den fazla ()

16-Haftalık harçlığınız ortalama olarak ne kadardır?

1)-50 TL'den az () 2)-51-60 TL () 3)-61-70TL () 4)-71-80 TL ()
5)-81-90 TL () 6)-91-100 TL () 7)-100 TL'den fazla ()

17-İleride sahip olmak istediğiniz meslek? (lütfe yazınız)

18-İleride hangi üniversiteye gitmek istiyorsunuz? (lütfe yazınız)

19-Düzenli olarak televizyon seyredersiniz? 1)-Evet () 2)-Hayır ()

20-Günde ortalama kaç saat televizyon izliyorsunuz?

- 1)-1 saatten az () 2)-1-5 saat () 3)-5-10 saat () 4)-Hiç ()

21-En çok seyrettiğiniz televizyon kanalları? (Lütfen öncelik sırasına göre yazınız)

- 1)-.....2)-.....3)-.....

22-En çok seyrettiğiniz televizyon programları? (Öncelik sırasına göre en çok üç şıkkı 1,2,3 şeklinde yazınız)

- 1)-Belgesel () 2)-Spor () 3)-Haber () 4)-Yarışma () 5)-Kültür/Sanat () 6)-Eğlence () 7)- Diğer.....

23-Düzenli kitap okuma alışkanlığınız var mıdır?

- 1)-Evet () 2)-Hayır ()

24-Evet, ise; en son okuduğunuz 3 kitap?

- 1)-.....2)-.....3)-.....

25-Evinizde kendinize ait bilgisayarınız var mıdır?

- 1)-Var () 2)-Yok ()

26-Bilgisayarınız varsa internet bağlantısı var mıdır?

- 1)-Var () 2)-Yok ()

27-İnternet kafeye gider misiniz?

- 1)-Evet () 2)-Hayır ()

28-Günde kaç saat internete bağlanıyorsunuz?

- 1)-1 saatten az () 2)-1-5 saat () 3)-5-10 saat () 4)-Hiç ()

29-İnterneti en çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?(Öncelik sırasına göre en çok üç şıkkı 1,2,3 şeklinde yazınız)

- 1)-Araştırma yapmak () 2)-Oyun ve Eğlence () 3)-İletişim () 4)-Arkadaş edinmek ()
5)-Ödev yapmak () 6)- Diğer.....

30-Cep telefonunuz var mı?

- 1)-Evet () 2)-Hayır ()

31-Cep telefonunuzda internet bağlantısı var mı?

- 1)-Evet () 2)-Hayır ()

32-Herhangi bir burs ya da kredi alıyor musunuz?

- 1)-Evet () 2)-Hayır ()

33-Okulunuzdaki sosyal faaliyetlere (konser, yarışma,münazara vb..) katılıyor musunuz?

- 1)-Evet () 2)-Hayır ()

34-Evet, ise; hangilerine katılıyorsunuz? (lütfen yazınız).....

35-Düzenli olarak spor yapıyor musunuz?

- 1)-Evet () 2)-Hayır ()

36-Evet, ise; hangi sporları yapıyorsunuz? (lütfen yazınız).....

37-Daha önce bir projeyle bilimsel bir yarışmaya katıldınız mı?

- 1)-Evet () 2)-Hayır ()

38-Katıldıysanız hiç ödül aldınız mı?

- 1)-Evet () 2)-Hayır ()

39-Bilsem' deki arkadaşlarınız ile iletişiminiz nasıldır?

- 1)-Olumlu () 2)-Olumsuz ()

40-Olumlu ise en önemli nedeni nedir?

- 1)-Önemsendiğimi düşünüyorum () 2)-Beni daha iyi anlıyorlar () 3)-Sevildiğimi düşünüyorum ()
4)-Özelliklerimiz benziyor () 5)-Diğer.....

41-Bilsem' deki liderleriniz ile iletişiminiz nasıldır?

- 1)-Olumlu () 2)-Olumsuz ()

42-Olumlu ise en önemli nedeni nedir?

- 1)-Başarılarımı desteklemeleri () 2)-Yeteneklerimi fark etmeleri () 3)-Liderlik fırsatı vermeleri ()
4)-Beni önemsemeleri () 5)-Diğer.....

43-Okuldaki arkadaşlarınız ile iletişiminiz nasıldır?

- 1)-Olumlu () 2)-Olumsuz ()

44-Olumsuz ise en önemli nedeni nedir?

- 1)-Beni kıskanıyorlar () 2)-Onlardan farklıyım () 3)-Beni dışlıyorlar ()
4)-Sevilmediğimi düşünüyorum () 5)-Diğer.....

45-Okuldaki öğretmenleriniz ile iletişiminiz nasıldır?

- 1)-Olumlu () 2)-Olumsuz ()

46-Olumlu ise en önemli nedeni nedir?

- 1)-Başarılarımı desteklemeleri () 2)-Yeteneklerimi fark etmeleri () 3)-Liderlik fırsatı vermeleri ()
4)-Beni önemsemeleri () 5)-Diğer.....

47-Olumsuz ise en önemli nedeni nedir?

- 1)-Kıyaslama yapmaları () 2)-Yeteneklerimi fark etmemeleri () 3)-Başarı için sürekli zorlamaları ()
4)-Liderlik fırsatı vermemeleri () 5)-Diğer.....

48-Arkadaşlarınız ile birlikte dışarıda vakit geçirir misiniz?

- 1)-Evet () 2)-Hayır ()

49-Evet, ise; birlikte en çok hangi faaliyetleri yaparsınız? (Öncelik sırasına göre 1,2,3 şeklinde en çok üç şıkta işaretleyiniz)

- 1)-Sohbet etmek () 2)-Sinemaya gitmek () 3)-Ders çalışmak () 4)-Yemek yemek ()
5)-Alışveriş yapmak () 6)-Spor yapmak () 7)-Hepsi () 8)-Diğer (belirtiniz).....

50-Anneniz ile olan ilişkileriniz nasıldır?

- 1)-Olumlu () 2)-Olumsuz ()

51-Olumlu ise en önemli nedeni nedir?

- 1)-Her zaman destek olması () 2)-Yeterli zaman ayırması () 3)-Başarılarımı övmesi ()
4)-Yeteneklerimi fark etmesi () 5)-İsteklerimi dikkate alması () 6)-Diğer.....

52-Olumsuz ise en önemli nedeni nedir?

- 1)-Arkadaşlarımla kıyaslıyor () 2)-Yeteneklerime karşı ilgisiz () 3)-İsteklerimi dikkate almıyor ()
4)-Yeterli zaman ayırmıyor () 5)-Akrabalarımızla kıyaslıyor () 6)-Diğer.....

53-Babanız ile olan ilişkileriniz nasıldır?

- 1)-Olumlu () 2)-Olumsuz ()

54-Olumlu ise en önemli nedeni nedir?

- 1)-Her zaman destek olması () 2)-Yeterli zaman ayırması () 3)-Başarılarımı övmesi ()
4)-Yeteneklerimi fark etmesi () 5)-İsteklerimi dikkate alması () 6)-Diğer.....

55-Olumsuz ise en önemli nedeni nedir?

- 1)-Arkadaşlarımla kıyaslıyor () 2)-Yeteneklerime karşı ilgisiz () 3)-İsteklerimi dikkate almıyor ()
4)-Yeterli zaman ayırmıyor () 5)-Akrabalarımızla kıyaslıyor () 6)-Diğer.....

56-Anneniz ile babanız arasındaki ilişkiler nasıldır?

- 1)-Çok iyi () 2)-İyi () 3)-Orta () 4)-Kötü () 5)- Çok kötü ()

57-Kardeşiniz ile olan ilişkileriniz nasıldır?

- 1)-Çok iyi () 2)-İyi () 3)-Orta () 4)-Kötü () 5)- Çok kötü ()

58-Aileniz size yeterince zaman ayırabiliyor mu?

- 1)-Annem ayırabiliyor () 2)-Babam ayırabiliyor ()
3)-Her ikisi de ayırabiliyor () 4)-Her ikisi de ayıramıyor ()

59-Ailenizle birlikte yapmayı en çok sevdiğiniz faaliyet nedir? (Öncelik sırasına göre 1,2,3 şeklinde en çok üç şıkki işaretleyiniz)

- 1)-Sohbet etmek () 2)-Kitap okumak () 3)-Sinemaya gitmek ()
4)-TV izlemek () 5)-Tatile çıkmak () 6)-Tiyatroya gitmek ()
7)-Yemeğe çıkmak () 8)-Hepsi () 9)-Diğer (belirtiniz).....

60-Akrabalarınızla ilişkileriniz nasıldır?

- 1)-Çok iyi () 2)-İyi () 3)-Orta () 4)-Kötü () 5)- Çok kötü ()

61-Kaç yıldır Bilsem' e devam etmektesiniz?

- 1)-1 yıl () 2)-2 yıl () 3)-3 yıl () 4)-4 yıl ve üzeri ()

62-Zeki ve yetenekli bir öğrenci olduğunuzu düşünüyor musunuz?

- 1)-Evet () 2)-Hayır ()

63- 'Bilsem' e devam etmenin liderlik özelliğinizi geliştirdiği' görüşüne katılıyor musunuz?

- 1)-Tamamen katılıyorum ()
2)-Katılıyorum ()
3)-Biraz katılıyorum ()
4)-Katılmıyorum ()
5)-Hiç katılmıyorum ()

64-‘Bilsem öğrencisi olmanın bir ayrıcalık olduğu’ fikrine katılıyor musunuz?

- 1)-Tamamen katılıyorum ()
- 2)-Katılıyorum ()
- 3)-Biraz katılıyorum ()
- 4)-Katılmıyorum ()
- 5)-Hiç katılmıyorum ()

65-Bilsem öğrencisi olduğunuz için mutlu musunuz?

- 1)-Evet ()
- 2)-Hayır ()

66-Evet, ise; en önemli nedeni nedir?

- 1)-İletişim becerilerim gelişti ()
- 2)-Yeteneklerim gelişti ()
- 3)-Liderlik özelliğim gelişti ()
- 4)-Önemsendiğimi düşünüyorum ()
- 5)-Kendime güvenim arttı ()
- 6)- Diğer.....

67-Türkiye’de ve dünyada bilim ya da sanat alanında kendinize örnek aldığınız kişiler var mıdır?

- 1)-Evet ()
- 2)-Hayır ()

68-Evet, ise; en çok örnek aldığınız üç kişinin ismi nedir?

- 1)-.....
- 2)-.....
- 3)-.....

69-Sizce, ülkemizde üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin karşılaştıkları en önemli sorunlar nelerdir?

- 1)-.....
- 2)-.....
- 3)-.....

70-Sizce, bu sorunların çözümü için yapılması gerekenler nelerdir?

- 1)-.....
- 2)-.....
- 3)-.....

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı: Burcu ERDEM

Doğum Yeri ve Yılı: Bornova, 15.05.1985

Medeni Hali: Bekâr

Eğitim Durumu:

Lisans Öğrenimi: Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü (2004-2008)

Yüksek Lisans Öğrenimi: -

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi:

1. İngilizce
2013 YDS Sonbahar Dönemi – 60 (D Seviyesi)

İş Deneyimi:

1. Isparta Özel Eğitim Uygulama Merkezi – Rehber Öğretmen (2008 -)